

A' GYAKORLAS'
REGULAMENTUMA

A'
MAGYAR FELKELO'
NEMESSÉG'
LOVASSÁGÁNAK

SZÁMÁRA

A'
FELSÉGES CSÁSZ. KIR.

ÖRÖKÖS FŐ HERCZEGNEK

És

NÁDOR ISPÁNYNAK

KEGYELMES RENDELÉSÉBŰL.

Liber Bibliothecae Co
legii Reg. A. Urva
hellensis Compensatio
Sub Reuocae Michael
Ligeri

F. 42. V.

A'

Gyakorlás
Regulamentum a
a' Magyar Felkelő Nemesség'
Lovasságának

számára

a' Felsőes Császári Királyi Örökös Fő Herczegnek
és Nádor Ispánynak kegyelmes Rendelésébül.

Pesten 1809.

Hartleben Konrád Adolfnál.

06742

A'
GYAKORLÁSNAK
REGULAMENTUMA.

A'
Magyar Felkelő Lovasságnak számára.

I-ső C Z I K K E L Y.

A' Magyar Felkelő Lovasság' elintézésében az vetetett fel fundamentom-ré-
gulául; hogy az Ezeredekbe a' Főseregnek
megosztása, vagy különszaggatása min-
den lehető módonn elkerülődjön.

A' Línabéli Osztályoknak tellyes
Száma külömbkülömbféle esetek, és az
ellenség előtt való veszteség által min-
den szempillantásban csonkúlást szenved;
ha még a' külön szaggatás is ide járúl;
úgy az egész Test gyakran egészen el-
Lov. Gyak. Reg. A

veszti azt a' belső erőt, melly által neki a' megtámadásokban a' dolgot el kellene dönteni.

Ezen okból adatik minden Osztályhoz még egy harmadik Század, úgymint annak Rezervája: a' mellyet úgy lehet tekinteni, mint az Osztály' harmadik Sorából öszveszerkeztetett Századot. Ennek tulajdonképen való célja áll azon hadban előforduló szolgálatoknak tellyesítésében, mellyeket csak a' könnyű Lovasságnak kötelessége tenni a' táborozásban. És így ezt Elővigyázati szolgálatra, — Elő és Hátörző Seregek' formálására, — aprólékos Kiküldésekre, — és ha a' Línabéli Lovassággal a' Csatában együtt áll, leginkább a' szárnyak' fődözésére, vagy apró csoportonként való bevágásokra kell fordítani.

Ezen Elosztásnál fogva az Osztályok' ereje együtt marad, 's ebből a' szolgálatra nézve egyéb hasznok is származnak:

AZ EZERED' FELOSZTÁSA:

Allás; és Felosztás.

A' Nemes Magyar Felkelő Seregnél egy Lovas Ezered áll három Osztályokból; minden Osztály a' maga' Rezervájával együtt három Századokból; minden Század két Szárnyakból; minden Szárny két Szakaszokból; következésképen az egész Ezered áll 6. Línéabéli; és 3. Rezerva, együtt véve 9. Századokból, 18. Szárnyakból, és 36. Szakaszokból. Minden Osztály áll 2. Línéabéli Századból 4. Szárnyból; vagy 8. Szakaszokból; és a' Rezerva Század 2. Szárny, vagy 4. Szakasz könnyű Lovasokból; együtt 3. Századokból; 6. Szárnyakból, 12. Szakaszokból.

Az Osztályok az azokat Comandírozó Ezeredes Tisztekről neveztetnek. A' jobb Szárnyon álló Osztály az Ezeredes Fő-Hadnagy', a' bal szárnyon álló a' Fő Strázsa Mester', és a' közép Osztály az Ezeredes Kapitány' Osztályának neveztetik.

Minden Osztályban a' jobbról álló Század az 1-ső, és a' balról álló a' 2-dik Század' nevét viseli. Az Osztályok' külső Szárnyai a' Század' 1-ső, és a' belsők a' Század 2-dik' Szárnyának neveztetnek.

Az Osztály' 8. Szakaszai a' két szárny felül az Osztály' közepe felé számláltatnak, a' mint azt az 1-ső Planumból meg lehet látni.

Az I-ső és III-dik Szakasz (for-) Az 1-ső
málja az 1-ső Szárnyat) Század-

Az V-dik és VII-dik a' 2-dik) nak.
Szárnyat)

A' II-dik és IV-dik az 1-ső) A' 2-dik
Szárnyat) Század-

A' VI-dik és VIII dik a' 2-dik) nak.
Szárnyat)

A' Rezerva' Szakaszai is hasonlóképen a' két szárny felül a' Század' közepe felé számláltatnak. E' szerént az I-ső és III-dik Szakasz a' jobb, és egyzersmind I-ső Szárnyat; a' II-dik és IV-dik Szakasz pedig a' bal, és egyzersmind 2-dik Szárnyat formálja.

Minden Kiállítás' alkalmazosságával mind a' Gyakorlásokban, mind a' Táborozásban a' Rezerva-Század az Ofztálytól külön a' két Szárny felül a' Század' közepe felé áll öfzve.

A' fozgálatra, és fenyítékre nézve a' Rezerva-Század' jobb Szárnya az 1-ső Század' első Kapitányától; — a' bal Szárnya pedig a' 2-dik Század' Kapitányától függ.

II. §.

Allás, és Öfzveállítás.

A' Lovas Ezerednek rend fzerént való Allása két Rendben van; valamint a' Rezerva Századé is.

A' Rendek' hézákja, és a' Front' háta megett álló Individuumoknak a' második Rendtől való távúlsága az Előember' Lovának farától az Utóember' Lovának fejéig egy lábnyomot téfzen.

Az Ofztályok között való Közhely pedig 24. lépésnyi, hogy így a' Rezerva-

Század a' két Ofztály között által húzódhasson.

Ha az Ofztályból valamelyik Szárny jelen nem volna, a' Közhely az Ofztály' egyik végétül a' másikig még is megtartatik.

A' Rezerva-Századok' közepének mindig a' tulajdon Ofztályok' Zászlóira kell eranyozva lenni; és ha csak a' föld' termélfzete megengedi, szüntelen 100. lépésnyire kell annak az Ofztály' háta megett állani.

Minden Kiálláskor, kivált ellenség előtt, az Ofztályoknak mentül több Sorokkal kell megjelenni.

Két egymás háta megett álló Emberek együtt egy Sornak; több egymás mellett állók pedig egy Rendnek neveztetnek.

Ha a' második Rendsben egy ember hibázik, akkor a' Sor Vak-Sornak nevezzük. A' Vak-Sorokot minden Szakaszokban úgy kell elintézni, hogy azok a' Szakasz' belső szárnyára, még pedig a' befoglaló Sor mellé, belül essenek.

Ha a' Sereg olly gyengén áll ki, hogy egy Szakasz hat Sornál kevesebbtől áll, ilyenkor csak Szárnyonként lehet Hadi forgásokat tenni; mivel ezen esetben a' Szakaszok' szélessége csak hét lépésnyi, 's így azoknak szélessége, a' hat lábnyi mélységgel nincs megegyező mértékben. A' Szakaszok' szélességének azoknak mélységénél legalább is egy harmad réffzel mindég nagyobbnak kell lenni.

Minden Osztályban vagyon két Zászló-Sor, mellyek a' Zászló' védelmezésére vágnak különösen oda rendelve.

Ezek teszik egyszersmind a' 7-dik és 8-dik Szakaszoknak befoglaló Sorait.

Az Osztály' Öszveállítására a' Századok' két külső szárnyaitúl a' Zászló felé megyen öszve. Minden Szakaszban a' legde rékabb, és kitanúlttabb embereket kell a' Befoglaló - Sorba helyezettetni.

A' Szakaszokat mindenféle Kiálláskor különkülön az Osztályban való állásokhoz képest az Osztály' szárnyátúl annak közepe felé, következendőképen

kell elosztani ; 1-ször Párosra , és Páratlanra , — a' Leszállásra , — Áttörésre , és Frontváltóztatásra nézve. 2-ször két felekre ; a' Szakasz' közepéből kettőnként vagy négyenként való kiindulásra , — vagy elfszakadásra nézve. Az Elosztás a' Strázsa-Mester' kötelessége.

III. §.

A' Fő , és Al-Tisztek' elosztása,

Egy Lovas Ezered' kiálló tellyes Számához e' következő Tifztségek tartoznak.

1. Ezeredes Kapitány, mint Comendáns.
1. Ezeredes Fő-Hadnagy.
1. Fő Strázsa-Mester.
1. Ezered-Segéd.
1. Kórmány-Trombitás.
3. Ofztálytrombitás.
3. Zászló-Tartó.

Az Ofztály-Comendánsonn , Ofztály-Trombitásonn , és Zászló-tartónn kívül minden három Századból álló Ofztályban vágyon :

2. Első Kapitány.

2. Második Kapitány,

4. Fő Hadnagy.

4. Al-Hadnagy.

4. Strázsa-Mester,

2. Trombitás.

36. Káplár.

Ezek közül egy Linceabéli Századhoz tartoznak.

1. Kapitány.

1. Fő-Hadnagy.

2. Al-Hadnagy.

1. Strázsa-Mester,

1. Trombitás.

12. Káplár,

A' Rezerva-Századhoz,

2. Második Kapitány.

2. Fő-Hadnagy.

2. Strázsa-Mester.

12. Káplár.

Minden Szakaszban egy Fő Tifzt, és három Káplár áll; ezenkívül minden Osz-
tálynál van egy Strázsa-Mester, és egy
Trombitás, a' kik a' magok' Századjoknak
első Szárnyához tartoznak. A' Rezervánál a'

Strázsa-Mesterek' állása a' Század' közepén vagon.

Parádében az Ezeredes Fő-Hadnagy, és az Ezeredes Kapitány tulajdon Ofztályaiknak jobb szárnyánn; a' Fő Strázsa-Mester pedig bal szárnyánn áll, az első, és második Sor' nyílása előtt a' Lová' farával az első Rendtől olyan távúlságra, mint a' mennyit tesz egy Lónak félhosszúsága.

A' Gyakorlás' alkalmatosságával az Ezeredes Tisztek a' magok' Ofztálynak közepe elejébe állanak 's illendő távúlságra, annak arcot vetnek. Az Ezeredes Kapitány pedig, a' ki az egész Ezeredet comandírozza, annak közepe előtt veszen állást. Ennek helyére illyenkor az ő Ofztályabéli legüdösebb Kapitány áll.

Az Ezered-Segéd csupán csak az Ellenséges történetekben húz kardot, és parádében az Ezeredes Kapitány' Ofztálynak jobb szárnyánn áll a' második Rend mellett. Az ő háta megett áll a' Kormány-Trombitás a' Század-Trombitás mellett kívülről. Ezen két Kormánybéli Tagok egyszeribe

az Ezeredes Kapitányhoz mennek, mihelyt az a' comandírozásra a' Front' elejébe lovagol. Az Ezered-Segéd jobbra, a' Kormány-Trombitás pedig balra áll az Ezeredes Kapitány' háta megé.

Az Ofztály - Trombitások parádében azon szárnynak Trombitássa mellett állnak belőlről, a' mellyenn vagyon az Ezeredes Tiszt' állása; ha pedig ez a' comandírozásra előre lovagol, követik ötet a' Trombitások, és a' Comendáns' háta megett balra vesznek állást.

A' Zászlótartó' állása a' Zászlóval az Ofztály' közepénn vagyon; ha az Ofztály részekre ofzlik, a' Zászló azon Századhoz tartozik, a' mellynél vagyon az Ezeredes Tiszt. Ha az Ofztálynak egy Szárnya jelen nem volna, illyenkor a' Zászló a' jelenvaló Szárny, és az egész Század között áll.

A' Tifztségeknak az Ofztályba, és a' Rezervába való Elosztását az 1-ső Plánumban meglehet látni. Csak azt kell még itt megjegyezni, hogy minden Ofztalékokkal való Kikanyarodásban a' Zászló szün-

teleu a' kanyarodó szárnyal indul ki, és a' Frontnak akármi módon való megfigzésében mindég azzal az Ofztalékkal megy előre, a' melly legelőször szakad ki a' Frontból; hogy így az a' Felkanyarodásban, és Felmasírozásban a' már meghatározott, vagy meghatározandó Igazodó Pontnak Erányul szolgálhasson.

A' Front', és Szárny' megváltótatásában a' Zászló azon Félnek belső szárnyánn marad, a' melly nem nyomult előre. Lásd a' III-madik Plánnm 1-ső Figuráját.

A' Lineabéli Ofztályok', és a' Rezerva-Század' szárnyainn álló Kapitányok fél Ló hosszúságnyira kívül állanak az első Rendenn. A' Szélső - Soroknak a' Zászlóval egy erányban kell lenni, hogy ennél fogva az egész Frontnak három fő Pontjait szüntelen egy - erányban tartassák.

A' Rezerva-Századnak Frontja megett álló Fő Hadnagyok a' Szakaszokkal való elindulásban az első Rendben álló 10ik Káp-

lárókhoz zárkoznak, ha pedig Fél-Századokkal tétetnek Hadi forgások, ilyenkor azok a' magok' helyénn maradnak azon Szárnyak' háta megett, a' mellyekhez tartoznak.

A' Frontnak akármiféle megszegésében a' Front megett álló Ofztálybéli két Strázsa-Mesterek az ő előttök állott 6-dik Káplárhoz zárkoznak kívülről; a' két külső szárnyakonn álló Trombitások pedig az 1-ső Káplárokhoz hasonlóképen kívülről. Lásd a' II-dik Plánomot.

IV. §.

Egy magányos Századnak, Szárnynak, és Szakasznak Allása.

Ha egy Század magányosan áll ki, illenkor a' Zászlónak helye a' Század' közepénn a' két Al-Hadnagyok között vagyon.

Az első Kapitány a' maga' Szárnya' két első Sorának nyílása előtt fél Ló hofszaságnyira veszen állást; ha pedig comandírozni kezd, a' Század' közepe' elejébe

lovagol. Az ő helyére áll a' Fő-Hadnagy; ennek helyére, t. i. a' másik szárnyra pedig a' Strázsa-Mester, a' kinek helyét ismét a' Század' közepe megett egy köz ember pótolja ki, a' ki a' mozdulások' alkalmatosságával a' 6-dik Káplár mellé zárkozik. Ha a' Századból egy Szakasz hibázik; vagy ha általában az egész Ofztályból csak három Szakasz volna jelen a' Zászlóval együtt; illyenkor a' Zászló' állása mindenkor az egész Szárny; és az egyes Szakasz között vagyon.

Ha egy Szárny magányosan áll ki a' Zászlóval, ezen esetben ennek állása középen vagyon; a' Comendáns egy lábnyira áll a' maga' Szárnya' két első Sorának nyílása előtt. Ha a' kiállott Szárny első Szárny, ezen esetben a' Kapitány' helyét az Al-Hadnagy; az Al-Hadnagyét a' Strázsamester, ezt pedig egy köz ember pótolja ki. Ha második Szárny áll ki, illyenkor a' Fő-Hadnagy a' Front' elejébe lép, a' 12-dik Káplár az első Rendbe megy, és az ő helyére egy köz ember áll:

Ha egy Szakasz magányosan áll ki, a' Zászló a' Szakasz' közepénn áll; a' Front előtt álló Comendáns' helyét az ő háta megett a' második Rendben álló Al-Tiszt pótolja ki, ennek helyére pedig egy köz ember áll.

A' Zászlósoroknak szüntelen a' Zászló mellett kell állani, hogyha azok jelen vannak. A' Rezervá-Századot comandírozza az idősebb második Kapitány, és mindenben a' fzerént cselekedzik, mint az Ofztálybéli Ofztalékok' Comendánsai. Az ő helyét kipótolja a' Fő - Hadnagy, ezét pedig egy köz ember.

I. §.

A' hibázó Tifztségek' Kipótolása.

A' Tifztségek helyeinek minden Kiálláskor betöltve kell lenni, következésképen a' hibázó Tifztségeket is kell pótolni; ez következőképen történik meg;

Az Ofztály' Ezeredes Tifztjének helyét kipótolja a' legüdüsebb Kapitány, az

első Kapitányét a' Fő - Hadnagy, a' Fő Hadnagyét egy Al-Hadnagy, az Al-Hadnagyét egy Strázsamester, ezért egy Közember:

Ha mind a' két Al-Hadnagyok távul volnának, a' 7-dik és 6-dik Káplárok az első Rendbe lépnek, és az ő helyek Köz emberek által pótoltatik ki.

A' Zászló-tartó' helyét kipótolja egy első Századbéli, 's a' második Rendben álló Káplár, és a' hol csak egy Század áll ki magányosan, egy ezen Századbéli Káplár: A' Trombitások a' Trombitát fújni tudó Köz emberek által pótoltatnak ki.

Az első Rendbéli jelen nem lévő Káplárok' helyére a' 2-dik Rendbéli Káplárok állanak, a' kiknek helyére ismét Köz emberek lépnek.

A' Front megett álló első Strázsamester' helyét az 1-ső Káplár pótolja ki.

A' Századoknak különösen gondoskodni kell arról, hogy minden Szakaszban legalább két Köz emberek kilegyenek jegyzve, a' kik erre a' szükséges tulajdonságokkal, a' mellyeknél fogva vélek min-

den üdöben Al-Tifzti szolgálatot lehessen tetetni. Ezt úgy kell tekinteni, mint némű-némű plántaoskoláját az Al Tifzteknek.

VI. §.

Egy Lovas Ezerednek, és a' Rezervának Fegyverfogható tellyes Száma.

Egy Lineabéli Század' tellyes Száma áll 100 közemberekbül: következésképen 50 Sorokbül. Egy belső Szakasz 12, egy külső 13; a' három lineabéli Ofztályok pedig 300 Sorokbül: Minden Rezerva-Század áll 50 Sorbül. A' három Rezerva-Századok 150, — az egész Ezered a' Rezerva-Századokkal együtt 450 Sorokbül.

Ezen itt meghatározott fegyverfogható tellyes Számbül semmiféle szín alatt csak egy embert sem szabad a' szolgálat alól kivonni.

II. CZIKKELY.

A'

FEGYVERREL VALÓ GYAKORLÁS.

I. §.

A' Fő-Tifztnék a' kardal való állása és gyakorlása.

Minden Tifzt, a' ki egy Fegyverrel kiállott Sereget commandíroz, kivontt kardal vífzi véghez a' commandírozást.

A' Sorban, és Rendben álló Tifzt együtt húzza ki a' kardot a' Sereggel. Az Ezeredes Tifztek olyan formán helyeztetik a' kard' gombját a' czombra, hogy a' kardvas egyenesen nyúljon felfelé, és az a' jobb válltúl egy arasznyira álljon.

A' Tifztek éppen úgy tartják a' kardot, mint a' köz emberek. Az Ezeredes Tifztek minden esetben köszöntenek a' kardal; a' Tifztek ellenben, ha Sorban, és Rendben állanak, soha sem. De ha mint Commandánsok a' Sereg előtt állanak, ők is

hasonlóképen köszöntenek, mint az Ezeredes Tisztek.

Tempók

Köszöntés a' Felség és Szentség előtt.

Mindenféle Köszöntéseknél annyi üdö van két Tempók között, a' mennyi, arra szükséges, hogy *egy* — *kettőt*, lehessen számlálni. — A' Köszöntés a' Felség előtt kilencz lépésnyire kezdődik.

Köszöntés helyben.

A' Kard a' jobb kézzel annyira emeltetik és fordítottik, hogy a' Kardvas a' Lapjával kifelé és egyenesen felálljon; a' Kéz úgy fordítottik, hogy a' Hüvelyk a' Kardvas' lapjának mentében — a' Markellenző' (Bügel) bal felé, 's a' jobb kéz a' bal mellyel eggyaránt legyen. A' könyök a' test mellett marad.

2 A' Kard leeresztetik olyan mód-
dal, hogy a' hegye egészen lefelé,
az éle pedig a' jobb láb mellett fe-
küdjön. A' jobb kar erőltetés nél-
kül lefelé kinyújtatik, és a' kéz a'
markolatonn a' jobb czomb mellett
eggy ökölnyire tartatik. A' test
és fő egyenest marad.

3 A' Kard, mint az első Tempóban,
felemeltetik.

4 Mint a' második Tempóban.

5 Mint az első } Tempóban
6 Mint a' második }

A' Szentség előtt való Köszöntés
ezen módra esik meg, — mindazon-
által csak két Tempóban, — a' Kard-
nak egyszeri leeresztésével.

A' Kard mindaddig leeresztve
marad, még a' Felség vagy a' Szent-
ség el nem halad.

Ha az Ezerekes Tiszt a' Felséget
tovább kíséri, a' Kardját mindég le-

erészttve tartja, 's így fogadja el annak Parancsolatját is.

Helyreállítás.

A' Kard felemeltetik, éppen úgy, mint a' Köszöntés' első Tempójában. Az a' kiszabott állásába hozatik.

Marsközben.

1
2
3
4
5
6

Éppen úgy, mint helyben, — kilencz lépésnyire kezdődvén.

A' Szentséget marsközben nem kell köszönteni, mivel ha a' Sereg a' Szentséggel öszvetalálkozik, annak először formálni kell magát; — a' midőn azután a' Köszöntés helyben esik.

Helyreállítás.

1 } Úgy, mint Helyben, midőn a' Fel-
2 } ség egészen elhaladt.

A' Comandírozó Fő Generalis előtt.

1 } Úgy, mint a' Felség előtt.

2 } Hasonlóképen, azzal a' külömb-
séggel, hogy a' Kard nem egészen
eresztetik le, hanem csak a' csizma'
órrátúl egy arasznyira; — továbbá
hogy ezen Köszöntés öt lépésnyire
kezdődik.

Ha az Ezeredes Tiszt a' Com-
mandírozó Generálist a' Front előtt
kíséri, kardját leeresztve tartja; —
ebben az állásban fogadja el annak
Parancsolatját is.

Helyreállítás.

1 } Mint a' Felség előtt való Köszön-
2 } tés után, midőn az, a' ki köszöntetett,
elhaladt.

Tempok

Marsközben.

1 }
2 }

Mint helyben, öt lépésnyire

Helyreállítás.

1 }
2 }

Mint helyben, az elhaladás után.

Közönséges Köszöntés.

1
2

Mint az előbbeni Köszöntéseknél.

A' Kard' hegye nem eresztetik mélyen le, hanem egyenest előre tartatik, — úgy hogy a' jobb kar erőltetés nélkül a' jobb czomb mellett nyúljon le, a' Markolat pedig a' Kard' vasával vízmértéki líneában és a' czombtól egy ökölnyire legyen.

Ezen Köszöntés három lépésnyire kezdődik. — Az Ezeredes Tiszt mindenik Generálist leeresztett kardal kíséri, 's a' Parancsolat' elfogadásáig ebben az állásban marad.

A' fellyebbvaló Ezeredes Tiszt előtt való Köszöntésbűl azonnal helyre áll, 's azt abban az állásban kíséri tovább.

A' Parancsolat' elfogadásakor ismét köszönt, és azonnal helyre áll.

Helyreállítás

1 } Mint az előbbeni Köszöntések-
2 } ben.

Marsközben.

1 } Ugy, mint helyben, három lépés-
2 } nyire.

Helyreállítás.

1 } Úgy, mint helyben az elhaladás
2 } után.

Imádsághoz.

1 } Azon módra, a' mint a' Tanítás'
2 } Regulamentumában kiszabott.

Tempók.

Helyreállítás,

- 1 } Azon módra, mint a' Tanítás' Re-
2 } gulamentumában kiszabott

Esküvéshez.

- 1 } A' Kard' eltevése után azon mód-
2 } ra, a' mint a' Tanítás' Regulamentu-
3 } mában kiszabott.

Helyreállítás.

- 1 } A' mint a' Tanítás' Regulamentu-
2 } mában kiszabott.

A' Zászlóval semmiféle Köszön-
tés nem tetetik.

III-dik C Z I K K E L Y.

A' Fő-Személyek' fogadása.

Ha a' Fő-Személy harmincz lépésnyire
érkezik, az első Fő Strázsa-Mester kar-

dot rántat, és ha a' Fő Személy a' bal szárny felül jön, comandíroz: *Balra nezz!* Az Ezeredes Kapitány a' Fő Személynek elejébe lovagol, azt az illendő köszöntéssel fogadja, és a' Sorczédulát néki általnyújtja. Ha a' Fő-Személy, a' ki az Ezered' megfzemplélésére jött, kívánna a' Rendek között végig lovagolni; ezen esetben az Ezeredes Kapitány jelt ad a' Fő Strázsameszternek; és ez comandíroz: *Második Rend nyilatkozz!* Erre a' 2-dik Rend két ló hofzóságnyira magát hátra vonja, a' Fő Strázsa-Mester azon szárny felé nézet a' mellyen vagyon a' Fő Személy, ő maga pedig az Ezered' közepe előtt egy helyben áll.

Mihelyt a' Rendek' megfzemplélésének vége van, és az Ezeredes Kapitány a' további parancsolatokat kikérte, újra jelt ad a' Fő Strázsa-Mesternek a' Rendek' zárkozására: erre ez comandíroz: *Vigyázz!* — A' Fő jobbra marad, ha pedig a' Sereg balra nézett, azt jobbra veti. *Második Sor! zárkozz! Mars!*

Mihelyt a' Sereg kardot húzott, a' Trombitások egyfzeribe elkezdik a' Marsot fújni, ha t. i. az a' jelenlévő Fő Személyt illeti, mellyet a' Századok' Trombitássai egymásután, a' fzerént a' mint a' Fő Személy az ő Századjok' hofza előtt megy, folytatnak. A' Trombiták' fúvása meg nem ízűnik a' hátúlsó Rendnek egyik szárnyátúl a' másikig való megfzemplélése alatt is.

II. §.

Eggyenként való Lefofzolás.

A' Lefofzolás (defilirozás) soronként esik meg. A' comandószó ez: *Vigyázz!* *soronként jobbra* vagy *balra lefofzlunk*. Az Ezered' Segédje, és a' Kórmány-Trombitás azon szélső Szárnyra lovagolnak, a' mellyrűl kezdődik a' Lefofzolás. Azután comandíroztatik: *Lépést! Ügetve*, vagy *Vágtatva! Mars!* A' Lefofzolásban legelső az Ezeredes Kapitány, vagy a' Comendáns. Mihelyt ez a' Fő személy előtt 10. lépésnyire elhaladt, megfordítja a' lovát, és a'

Fő Személy' háta megett oldalvást balra megáll. Az Ezered' Segédje, és Kormány Trombitás követik az Ezredes Kapitányt; mihelyt ez tőlök 15. lépésnyire elhaladott, a' lovokat megfordítják azonn a' helyenn, mellyenn azt az Ezredes Kapitány megfordította, és ettül hátra balra oldalvást állanak. Ezután következik a' Lefofzlásban az Ofztály - Comendáns; azután a' Kapitány, az 1-ső Káplár, és a' Trombitás, ezután a' Sorok egymásután, ha az előbbeniek 15 lépésnyire előre haladtak. Mihelyt a' Kapitány, az 1-ső Káplár, és a' Trombitás a' Fő Személytől bizonyos meghatározott messzeségre haladtak, megállanak; ezek mellé formálja magát az első Sor.

Az Ofztály - Comendáns a' Fő Személynek arczal általellenbe áll; úgy hogy a' Sorok a' Fő Személy, és az Ofztály - Comendáns között mennek által egymásután.

A' Rezerva-Századok a' magók' Línéabéli Ofztályaik után következnek a' Lefofzlásban. Mihelyt a' Línéabéli Ofztály'

utolsó Sora által megy; a' Rezerva-Század' első Sora azonnal elkezdi a' Lefosztlást.

A' Rezerva-Század' lefoszlott Sorai, 100. lépésnyire formálják magokat Rendbe a' Línabéli Ofztály' háta megett, ha azt a' Vidék' természete megengedi.

III. §.

Ofztalékokkal való Lefosztlás.

Az Ofztalékokkal való Lefosztlás szakzonként, fél, vagy egész századonként való egy vagy más elindulás által esik meg. Az Ezered' Comendánsa az Ezered' szár-ya előtt veszen állást, fél Ló hosszaságyira az 1-ső Ofztály' Comendánsa előtt. Ezenn kívül mindenek azon állásban maradnak, a' mint a' II-dik Plánumban meg van határozva.

Az Ezered Segédje, Kormány, és Ofztály - Trombitások a' Század' Trombitásához zárkoznak.

Az Ezeredes Kapitány, ha a' Fő Személy előtt 10. lépésnyire elhaladt, valamint az Ezered' Segédje, és Kormány-Trom-

bitás is, azon helyre állanak, a' melly a' soronként való lefoszlásban nékikki van mutatva.

IV-dik C Z I K K E L Y.

A' FRONTNAK HÁTRA VALÓ FORMÁLÁSA.

I. §.

A' Frontnak megfordítása.

A' Frontot meg lehet fordítani az Osztalékoknak egész jobbra, vagy balra kanyarodása által, a' mirül oda alább lészzen ízó.

II. §.

Front, és Szárny - Váltóztatás.

Ha a' Föld' természete megengedi, a' Frontot úgy meg lehet váltóztatni, hogy a' jobb Szárny minden Osztályban a' bal Szárny' helyére esik. Erre a' Comandószó ez: *Vigyázz! Frontot, és Szárnyat váltóztatunk! Első Század! Ügetve! vagy Vágtatva! Mars.*

Ha a' Század annyira előre ment, mint a' mennyit tesz az ő Frontjának szélessége, a' Század' Comendánsa comandíroz: *Megállj*. Továbbá az Osztály' Comendánsa comandíroz: *Egész jobbra, és balra kanyarodj! Mars*. Ezt mind a' két Század megtelzi, az első ugyan *egész balra*, a' második pedig *egész jobbra* kanyarodván; mind a' kettőnek a' Sark ember felül comandíroztatik: *Megállj!* Azután a' Század' Comendánsa újra comandíroz: *Mars!* és az első Század a' második mellé vissza megyen.

Ha a' második Század comandíroztatna az előremenésre, akkor ez éppen így megy, hanem megfordítva.

A' Zászló mindég a' helyben maradt Félnek Sarkembere mellett marad. Lásd III-dik Plánum I-ső Fig.

Az Osztalékoknak különkülön egészen jobbra vagy balra való Kanyarodása a' környülállásokhoz, és föld' természetéhez képest nagyobb vagy kisebb Osztalékokkal a' III-dik Plánum 2-dik és 3-dik

Figurája szerént eshet meg, még pedig vagy a' Frontból, vagy a' Csapatból — Helyben vagy Mars közben.

Ha egyes Osztalékokkal egész jobbra, vagy balra kell kanyarodni, a' Comandó ez: — *Vigyázz! Fél Századokkal, vagy Szakaszokkal egész jobbra vagy balra kanyarodunk! Mars!* Ha a' Sereg Osztalékokkal marsban volna, és a' kanyarodásnak álló helyben kellene megessni; ilyenkor először: *Megálj!* comandíroztatik. A' Rezerva-Század is mindenben e' szerént cselekszik. Ha a' szükség úgy kívánja, a' tulajdonképen való Frontot helyre lehet állítani az egész jobbra vagy balra való kanyarodás, vagy pedig Osztalékokkal egy negyed rész kikanyarodás, és az előerányba való felmasírozás által, a'hol arra kell vigyázni, hogy a' Frontnak újra való megfuzése mindég egyforma Osztalékokkal essen meg.

A' két első Kapitányok az egész kanyarodás közben a' Szárnyakra lépnek; az ő helyeiket, mellyek az 1-ső és 3-dik
2-dik

2-dik és 4-dik Szakaszok közé esnének, a' különben a' Front' háta megett álló Strázsámesterek pótolják ki, a' kiknek az első Rendbe kell lépni az Al-Hadnagyok mellé. A' Század' két Trombitássai is az Ofztály' külső szárnyaira jönnek.

Ezen Fundamentomregulák hasonlóképen tartoznak a' Rezerva - Századokra is, azzal a' különbséggel, hogy itt a' Kapitányoknak a' Szárnyakra való által-lépésekor a' két 4-dik Káplárók a' Strázsámesterek mellé jönnek.

Különösen nagy haszna lesz ezen egész jobbra vagy balra kanyarodásnak akkor, midőn az Ofztály, és a' Rezerva, Csapatban vagynak, mivel a' hátat fenyegető ellenség ellen a' felmasírozás által igen hirtelen lehet a' Sereget hátra formálni.

V-dik C Z I K K E L Y.

IGAZODÁSOK.

I. §.

Az Igazodásokról közönségesen.

Az Igazodás olly fő tárgy, a' mellynek fundamentomos megtanítása, és alkalmazása,
Lov. Gyak. Reg. C

végbevitele nélkül egyetlen egy tökéletes mozdulást sem lehet tenni.

Ha az Igazodás az Ofztalékoknál tisztán, és helyesen ki van tanítva, az Ofztályonként való Tanítást csak hamar tökéletességre lehet vinni.

Az Igazodást a' Vállak' línéájánál fogva lehet legigazábban felvenni.

Ha az Ezered a' Gyakorló helyre kiáll, és már formálódott; az Ezered' Comendánsa meghatározza, ha a' jobb, vagy a' bal szárny, vagy a' közép, vagy pedig valamely felvett szempont felé legyen-e az Igazodás? Azon Ofztaléknak, melly a' többinek sinórmértékül szolgál, előre tökéletesen igazodva kell lenni, és a' második Rendnek az elsőtől illendő távúlásra kell állani.

A' Soronként való Igazodásnak egymás után kell menni; egy ember sem lép be mindaddig, még a' sor rá nem került, és még a' szomszéd embere jól nincs igazodva.

A' Szakaszokkal vagy akármely Ofztalékokkal egészen az Ofztályig való Igazodás-

nak is egymásután kell menni. Mindazáltal mind a' Soronként mind az Osztalékonként való Igazodásnak minden lehető sebességgel, és bátor lépéssel kell végbe menni, a' melly leginkább az Individuumok' szemértékétül, és ügyességétül függ.

Mindenféle Igazodásban, a' Frontlineát egyedül az Individuumok határozzák meg. Nékiek minden Osztályban egymás után, fél, sőt egész Ló hosszaságnyira is előre kell mozdúlni szomszéd embereiktül, és a' legnagyobb sebességgel egymásra kell igazodni; de ennek az egész munkának egy szempillantás alatt meg kell történni, hogy a' Sereg a' maga' soronként való igazodásában ne hátráltasson, annyival inkább kétféle igazodás ne származzon.

A' Század' Comendánsai egy két lépésnyire előre lovagolhatnak, hogy az Osztályt könnyebben végig nézhessék, és azt a' kardnak jobban vagy kevesebbé való felemelése által, a' szerént, a' mint a' jel az Osztály' közepét, vagy túlsó szárnyát illeti, az igazodás' línéájába segíthessék. Legnagyobb gondot kell fordí-

tani a' Század' Comendánsának a' magá' legközelebb álló Szakaffzára, és kivált ennek legközelebbi három Soraira, hogy az egész Ezered meg ne csalódjon, és az egész igazodás házfontan ne légyen.

Még a' Század' Comendánsa az igazodó szárnyal foglalatoskodik, a' Század-béli 1-ső Strázsamester hasonlóképen, a' szárnyra megy, és a' második Rend' igazodását, nem külömben Rendhézak-ját megítéli. Hasonlóképen cselekedznek a' Fő Hadnagyok a' Rezerva Századnál. Ezek, valamint a' líneabéli Századok' Strázsamesterei is, tellyességgel nincsenek a' magok' helyekhez kötve a' 2-dik Rend' háta megett; sőt inkább nékiek, mihelyt valami hibát észre vesznek, a' Front megett csendessen fel's alá kell lovagolni, a' hibát megigazítani, azután helyekre visszaterelni.

Az egész Ofztálynak, és kivált az Individuumoknak igazítása az Ezeredes Tiszt' kötelessége. Hogy az igazodás könnyebbé tetessen, az egész Ofztályt úgy kell tekinteni, mintha az három részekre vol-

na ofztva; az első részt a' Fronthoz közel itéli meg az Ezeredes Tifzt, a' középső részt valamivel előbbről, a' Túlso szárnyat pedig még ennél is előbbről, és azokat a' kardjával igazgatja, mellyet a' Front Marsban is tehet.

Az Ofztály' Comendánsa jól szemre veszi a' már meghatározott erányt; annak a' hosszában az igazodás' líneájába érkező Ofztályának elejébe lovagol, annak az új igazodás' líneáját mintegy elejébe rajzolja, a' hátra maradó, és habozó részeket bátran magához vonnyá, az előbbre rúgtatókat mindgyárt eleinte visszanyomja, és a' maga' Ofztályának Front líneáját az ellenkező szárnytúl itéli meg. Az egyes személyek' igazítását az Ezeredes Tifzt az Ofztalékok' Comendánsaira hagyja. Az egész Ezered igazodását általjában az Ezered' Comendánsa itéli meg, ő végig tekint az egész Front' fő líneájának igazodásánn, mellyet az Igazodó-Pont, a' Zászló és a' Túlso szárny határoznak meg. Ha egy bizonyos szempont van fel véve, ezen esetben a' fellyebb említett két utolsó pon-

toknak a' felvett szemponttal természet szerént meg kell egyezni.

II. §.

Soronként való Igazódás.

A' Comendáns hirt ad ezen szókkal: *Vigyázz! Soronként jobbra, balra, vagy a' középre igazodunk.* A' szélső Szakasz, vagy a' két közép Szakaszok a' magok' Comendánsaiknak ezen szavára: *Szakasz! Mars!* sebesen előre nyomúlnak, mind addig, még az Ezered', vagy Osztály' Comendánsa karddal jelt nem ad a' *Megállásra*: Továbbá comandíroztatik: — *Jobbra, — Balra, —* vagy *a' középre igazódj!* A' Comandószót általveszik az Osztály-Comendánsok; azt, ugyan nekik el kell várni, még az Ezeredes Kapitány az egész Comandószót kimondja, de azután minden haladék nélkül ugyanazon szempillantásban kell azt viszonozni minden Osztályoknál. Kiváltképen vigyázni kell erre ezen Comandószavakban: *Megállj! Mars!* Ezen szóra: *Igazódj!* a' fő azon

oldalra vettetik; a' mellyrűl vetetik az igazodás.

Az Individuumoknak egymásutánn fél Ló hofzasághyira előre kell ugratni, 's az igazodás - líneát az által kijegyezni; a' Soroknak úgy kell egymásutánn a' Frontba besietni, mint a' terjedő tűznek.

Ha igen csekély távúlságra hátra kellene igazodni, ezen esetben valamellyik szárnyrűl, vagy a' középrűl egy Osztalék egyenesen hátra húzatik: és ezen Comandószóra: *Vigyázz! Soronként jobbra, — balra, — vagy a' közésre hátra igazodunk! Igazodj!* az egész Front a' szomszéd Soroknak észre vehetetlenül való elhagyása által, minden hirtelenkedés nélkül, az újj Frontlíneába hátra húzódik.

A' Soronként való igazodást nagyobb Osztalékokban, vagy egész Ezeredben csupán csak kis távúlságra lehet tétetni. A' következő Osztalékokkal való igazodás sokkal sérényebben megy végbe, és a' célnak sokkal jobban megfelel.

Osztalékokkal való Igazodás.

A' Comendáns jelt ad : *Vigyázz ! Szakaszokkal, vagy Fél Századokkal jobbra, — balra, — vagy a' középre, lépést, — ügetve, — vagy vágatva — igazodunk.* Az igazodásra kirendeltt Osztalékot annak Comendánssa megszólítja ezen szókkal ; *Szakasz!* vagy *Fél Század!* *Mars!* Erre az emberek arra az oldalra vetik fejeket, mellyenn van a' Comendáns ; ez pedig vélek lépést, ügetve, vagy vágatva mindaddig nyomúl előre, még az Ezeredes Tiszt a' karddal jelt nem ad a' *Megállásra.* Ha az első Osztalék tökéletesen a' felvett szemponthoz van igazítva ; az Ezeredes Tiszt comandíroz : *Igazodj!* Az egész Front az igazodó szárny felé veti fejét ; az ezen igazodó ponthoz legközelebb lévő Fő vagy Al-Tiszt comandíroz : *Szakasz!* vagy *Fél Század!* *Mars!* mellyre az Osztalék, *lépést,* és *ügetve* ugyan a' második Rendig, *vágatva* pedig a' második Rend' Lovainak farán

túl, a' helyben álló Ofztaléktúl előre indúl. Az álló Ofztaléktúl ezen távúlságban az igazodó ponthoz legközelebb való Individuum comandíroz: *Megállj! jobbra, vagy balra igazodj!* Az Ofztaléket vezető Individuum a' Comandó alatt egy kevéssé előre ugrat, hogy az igazodás' línéáját felvehesse. A' Sereg egy perzentésig megáll, hogy a' Lovak a' Frontlínéánn kívül ne rúgtassanak, és Soronként az először beérkezett Individuumokhoz csatolja magát. Hasonlóképen comandíroztatnak a' több Ofztalékok is: *Szakasz!* vagy *Fél Század!* *Mars!* és akképen igazodnak, a' mint fellyebb meg van írva.

Ha p. o. az Igazodás Szakaszokkal jobbra tetetik, a' 3-dik Szakaszt a' 4-dik Káplár, — az 5-diket az Al-Hadnagy, — a' 7-diket a' 10-dik Káplár, — a' 8-dikat a' Fő-Hadnagy, a' 6-dikat a' 8-dik Káplár, — a' 4-diket az Al-Hadnagy, — és a' 2-dikat a' 2-dik Káplár commandírozza a' kiindulásra, és igazodásra. A' Rezervánál a' 3-dik Szakaszt a' 16-dik Káplár, — a' 4-diket a'

Strázsa-Mester, — a' 2 kat a' 14-dik Káplár commandírozza a' kiindulásra. A' Zászló azzal az Ofztalékkal indul, melly legelőször szakad ki a' Frontból, a' Zászló-Tartónak különösen ügyekezni kell azon, hogy az újj igazodás' lineáját egy szempillantás alatt feltalálja.

Egész Ezeredben lehet az Igazodást következő módon is gyakorolni: az Ezeredes Kapitány minden Ofztályból egy Ofztalékot előre viszen, azt tükéletes egyenes Lineába, állítja, azután a' többieket a' Frontba a' feljebb meghatározott mód szerént bevezeti.

A' feljebb megírtt első Híradás után comandíroz az Ezeredes Kapitány: *Első Szakaszok!* vagy *Fél Századok!* *Mars!* és továbbá ha az első Ofztalékok előre mentek, 's erányozva vagynak: *Megállj!* Ezután következik; *Igazodj!* mellyre minden Ofztalék különkülön végbe viszi azt, a' mi az egész Ezeredre nézve oda feljebb meg volt magyarázva.

Ugyanezen a' módon lehet fél vagy egész Ofztályokkal is újj igazodás-

lineába jönni, minekutánna ez az előre nyomultt Fél Század, és a' szempontnak kijegyzése által meghatározottat. Az Ezeredes Kapitány hírt ad: *Vigyázz! Osztályokkal, Vágtatva, jobbra igazodunk! Igazodj!* Az első Osztály' Ezeredes Tisztje commandíroz: *Osztály! Vágtatva! Mars!* Ha a' Front az igazodott Osztaléknak hátuljához érkezik, *Megállj! Jobbra igazodj!* commandíroztatik. Mihelyt az első előre nyomuló Osztály második Rendével a' második Osztály' első Rendének eránnyánn kívül ér, commandíroz a' következő Ezeredes Tiszt: *Osztály! Vágtatva! Mars!*

A' hátra való igazodást nagy távúlságra legalkalmasabban véghez lehet vinni az egész jobbra vagy balra való kanyarodás által.

Az Ezeredes Tisztnek ezen híradására: *Vigyázz! Szakaszokkal jobbra, hátra igazodunk!* az első Szakaszt annak Commandánsa egész jobbra kanyarodásra commandírozza, azt a' szükséges távúlságra hátra vezeti, és mihelyt első Rendével

az iránylineába beérkezik, egygy újjonnan való egész jobbra kanyarodással a' Frontot visszaállítja, azután magát a' Szemponthoz irányozza. A' több Osztalékoknak pedig comandíroztatik: *Szakaszokkal egész balra kanyarodunk.* — *Mars! Igazodj!* a' Fő ekkor az igazodás' pontja felé balra vettek. Az Al-Hadnagy comandíroz: *Szakasz! Mars!* és a' maga' Osztalékját mindaddig vezeti, még az első Rendbéli Lovaknak Feje a' már helyben álló első Szakasz' második Rendbéli Lovainak farához érkezik, a' hol comandíroz *Megállj!* azután egyszeribe: *egészen balra kanyarodj!* *Mars! Megállj! Mars!* a' 4-ik Káplár pedig comandíroz: *Jobbra igazodj!* Az Al-Hadnagy, és a' 4-ik Káplár előre mozdúlnak az Igazodó lineába, és a' Sorok ő közükbe benyomúlnak. A' többi Szakaszok hasonlóképen cselekedeznek; csak hogy meg kell jegyezni, hogy a' következő Szakasz, midőn a' kanyarodásba lévő Szakaszhoz megérkezik, a' már helyre állott Osztalék' irányúl szolgáló 2-dik Soránn kívül ne menjen, és az egész balra való második Kanyarodást

előbb el ne kezdje, még azt az előtte való Szakasz el nem végezte, — beigazodott, — és így a' legközelebb következő Szakasz az egész kanyarodásra Hézakot nyert.

Ha a' föld' természetéhez nincs a' Sereg szorosán kötve, és az új Frontnak az előbbeni Front' szélességénn kívül is lehet menni, a' hátra való igazodás úgy is megeshet, hogy minden Osztalékok ugyanazon oldal felé kanyarodnák, a' mellyre tetetik az Igazodás.

Ebben az Esetben az i-ső Szakasz még a' híradás előtt comandíroztatik az *egész jobbra*, és mihelyt az az új Frontlineába bevezettetett, ismét *egész balra* való *Kanyarodásra*. A' többi mozdulás úgy marad, a' mint az első Igazodásban mondatott.

A' balra Igazodásban minden mozdulás ellenkezőképen tetetik.

A' Zászló szüntelen a' kikanyarodó szárnynál marad.

Azokból, a' mellyek itt az Igazodás felül mondatnak, világosan kitetszik,

hogy a' Hadi forgásokban általjában minden az Ezeredes és Fő Tiszteknek ügyességétől, — átlátásától, — és serénységétől függ. Minden Osztály eggy magában fennálló Test, mellyet az Ezeredes Tisztnak kell az Ezeredes Kapitány' Commandószava után vezérelni. Az Osztály - Comendánsoknak a' mozdulások' célját, és természetét tökéletesen kell ösmerni, és azokat munkás serénységgel kell végre hajtani.

VI. C Z I K K E L Y.

FRONT - MARS.

I. §.

A' Frontmarsról való Tekintetek.

Az Igazodásonn a' Frontmars, ezen pedig a' Rajta-hajtás fundáltatik.

A' Mars mindenkor arra való, hogy a' Sereg előre haladjon.

A' Frontmarsnak egyenes Célja mindenkor az igazodó ponttól határoztatik meg, már az akár valamellyik szárnyonn, akár a' középenn légyen. Ha az

a' Frontnak valamelyik szárnyánn van, ilyenkor a' szélső Ofztalék 's annak három legszélsőbb Sorai, legfőképen pedig a' befoglaló Sorok határozzák meg az egész Mars' Czélját. Ha pedig az igazodó pont valamelyik Ofztálynak közepénn van, ezen esetben ez Czél - Ofztálynak neveztetik, mellyben az emberek mind a' közép felé néznek, a' többi Ofztályok pedig ehhez igazítják magokat.

Ha az Ezeredes Kapitány comandíroz: *Vigyázz! Egész Frontal masírozunk!* Ezen szóra a' Front-Lineához valamely egyenes irányban álló tárgy vetetik fel Czélpontúl, a' melly felé a' Seregnek habozás nélkül, egyenesen, és egyforma Tempóban kell masírozni.

Közép tárgyakot könnyű találni akár melly földön is, a' mellyek arra szükségesek, hogy a' Linea el ne tévedztesen, 's annál bizonyosabb lehessen.

Ellenség előtt mindég az ellenséges Lineába kerestetik fel a' szempont.

Hogy pedig az igazodó pontnak megtartása annál bizonyosabb lehessen, ha

az Igazodás' pontja a' középenn van, az 1-ső Századbéli vagy ennek távúllétében a' 2-dik Századbéli Strázsa-Mester a' Zászlóval egyenesen, (perpendiculariter) a' 12-dik Káplár' háta megé állíttatik, a' ki ha az első Rend a' maga' Czéljátúl el kezdene távozni, azt arra jókor figyelmetessé teszi.

A' Szempontot, mellyet soha sem kell oldalt, hanem mindég magunk előtt egyenest előre felvenni, és a' mellyet az Ezeredes Kapitánynak kell választani, természet szerént meg kell mutatni ilyenkor a' Szélső Sornak, vagy a' Zászlótartónak, és az 1-ső Strázsa-Mesternek is.

Minden kivétel nélkül a' fejek szüntelen az igazodó pont felé vettetnek; de a' kezek nem az igazodó szárny felé, hanem a' nyeregkápánn felül észrevehetetlenül kifelé tartatnak; az által, hogy ennél fogva a' Ló' nyaka a' kantár' belső szára által érdekeltek, a' nagy Frontokban tetemes hibák távoztatnak el.

A' Frontmarsban támadott szorúlásokat soha sem az igazodó pont, hanem mindég a' külső szárnyak felé kell tágítani;
ellenben

ellenben minden nyílásokat lassan lassan az igazodó pont felé kell bezárni.

A' Front-Lineának helyes és egyenlő között mozgását az abban elosztott Individuumok határozzák meg; ezeknek minden hibának elejét kell venni tulajdon Osztalékjokban; annak tovább terjedését meg kell akadályoztatni, az egyforma Tempót meg kell tartani, és tulajdon személyekkel az igazodó pontot szüntelen kijegyezve kell tartani.

Ha egynehány embereknek előbbre ugratása miatt a' Front-Lineát elvesztenek, illyenkor nekik egy hátra vetett pillantással kell magokonn segíteni. A' második Rendbéli Individuumoknak a' Rendhezak' megtartására kell különös gondot fordítani, mellynek a' sebes Hadi forgásokban inkább valamivel nagyobbak, mint kicsinyek kell lenni.

Minthogy a' Századok' Comendánsai fél Ló hosszaságnyira kívül állanak a' Front-Lineán; ennél fogva nekik a' Front'eránnját igen világosán végig lehet látni. Az Osztályok' Comendánsai legfőképen

az Ofztályok' Közhelyeinek megtartásáért gondoskodnak; erre nézve nekik legtöbbnyire azonn a' szárnyonn kell tartózkodni, melly az igazodó ponthoz legközelebb van; véha néha az ellenkező szárnyra is kell lovagolni, a' honnan az egész Ofztályt, és a' Zászló' erányozását legjobban szemre vehetik.

Ha az igazodás Cél - Ofztály után tetetik, ezen esetben a' Zászlótól jobbra, és balra álló három Sorok határozzák meg az erányt, és minthogy a' Sereg a' közép felé néz, a' Fő-Hadnagyoknak arra kell vigyázni, hogy az ellenkező oldalon levő Sorok tökéletesen igazodva legyenek, és azok íztüntelen való figyelmetességben tartassanak.

Az Ezeredes Kapitánynak ezen Comandószavára: *Lépést, — Űgetve, vagy Vágtatva! Mars!* mellyet az Ofztály'-Comendánsoknak vizánozni kell, és a' *Marsot* az Ezeredes Kapitánnyal csak nem egyszerre comandírozni, — az egész Front álló helyéből egyszerre azon mozgásba teszi magát, a' melly comandíroztatott.

Ha a' Front-Mars Czel - Ofztály után esik meg, ezen esetben ide járúl még ez a' híradás is, p. o. *A' Czelt az Ezeredes Fő-Hadnagy Ofztálya tartja!* a' mellyre ezen Ofztály egyszerűbe a' közép felé néz; a' több Ofztályok pedig, a' mellyeknek feje még addig nem arra volt fordítva, *jobbra* vagy *balra való nézésre* comandíroztatnak.

A' Front Marsot gyakorolni kell a' bal szárny után is, hogy így a' Sereg mind jobbra, mind balra egyforma készséget szerezzen magának. Valahányszor gyengébb mozgásból erősebbre kell a' Seregnek átmenni, a' Tempóhoz mindég hozza kell tenni ezt a' Comandó szót! *Mars!* ha pedig erősebb mozgásból gyengébbre kell átmenni, ilyenkor csak a' Tempót magát, még pedig meghúzva szükség nevezni p. o. *Lépest.*

A' Tempónak vagy Tactusnak egyforma megtartása a' kiváltképen való fő dolog, mellyre az Igazodópontnak figyelmezeni kell.

Lépést rendszerént 120 lépés számlál-
tatik egy minútumra: az Ügetés öt — hat
csendesen tett lépés után kapja meg
először a' maga' igaz sebességét. Álló hely-
bül soha sem kell egyszerre a' Lovat ke-
mény intések által ügetésre szorítani. A'
Vágtatást ha az egész Front ezenn Tempó-
ba indult mindég inkább inkább mérsékelni
kell, mivel a' Lovak hajlandók a' Vágta-
zásba jobban jobban tűzbe jönni.

A' Tempó' kisebbítésében; p. o. Üge-
tésbül vagy Vágtatásbül Lépésbe az iga-
zítópont' lassanként való tartózkodása ál-
tal minden habozást elkell távoztatni. A'
Megállj! szóra, mellyet minden Ezeredes
Tiszteknek késedelem nélkül által kell
venni, az egész Front röviden, és a'
mozgás' természetéhez képest kevesebb
vagy nagyobb hirtelenséggel megállapodik
minden merően áll's mozdúlhatatlanúl, és
az Individuumoknak, 's ő utánok az
Osztalékoknak csak akkor szabad az
erányba igazodni, midőn *Igazodj!* co-
mandíroztatik.

Ha már az Ezered annyira vitte a dolgot, hogy mind *Lépést*, mind *Ügetve*, mind *Vágtatva* Frontban jól masíroz; azután gyakorolni kell azt a Koczkás formájú Marsban (en Echequier) mind előre mind hátra; ezen gyakorlásban a páratlan Századok 150 lépésnyire előre vagy hátra indíttatnak valamelly meghatározott Cél felé, azután a Párosok amazokonn keresztül törnek, és így az első ezen utólsóktól a Frontban felváltatnak.

Ezen előre való gyakorlásnak igen nagy hasznai vagynak, midőn a Sereg az ellenség felé közelít, vagy magát attúl hátra húzni akarja.

A Mars Tempóinak váltóztatását is gyakran kell gyakorolni; azon Tempók fzerént, mellyek a Rajtahajtásról való tudományban ki vagynak szabva, hogy a Sereg azokat jól értse, és azokhoz hozzá szokjon.

Még azt kell itt megjegyezni, hogy a Rezerva, ha t. i. az jelen van, a línea-héli Sereg mozgulásait követi szüntelen;

ha pedig bezártt Közhelyekkel egész Frontal masírozik a' Sereg, ezenn esetbe, az Ezeredes Fő-Hadnagy Ofztályaának Rezerva Szazadja a' jobb szárnyra, a' Fő-Strázsames-ter Ofztályaé pedig a' bal szárnyra húzódik: mind a' kettő Fél Szazadonként grádicsos állásba teszi magát; még pedig úgy, hogy a' Rezerva Szazadnak első vagy jobbról álló szárnya tulajdon jobb szárnyát a' Front' bal szárnyára; a' Rezerva második Fél századjának jobb szárnya pedig az előtte masírozó első Fél Század közepére teszi magát grádicsos állásba. Az Ezeredes Kapitány' Ofztályaának Rezervája megmarad a' maga' Ofztályaának hátamegett egész Frontban a' meghatározott távúlságra.

Ugyan ez megeshet akkor is, ha a' Sereg Közhelyek' megtartásával masírozik, a' midőn az Ezeredes Fő-Hadnagy' Ofztályaának Rezervája, Fél-Szazadonként az Ezered' jobb Szárnyára; a' Fő-Strázsames-ter Ofztályaé hasonlóképen Fél Szazadonként annak bal szárnyára vonúl, a' fellyebb megírtt módonn; az Ezeredes Kapitány' Ofztálya' Rezervájának fele része pe-

dig a' nevezett Ofztály' jobb ; a' másik fele pedig annak bal szárnya megé formálja magát grádicsos állásba Szakaszokkal ugyanazon módon, mint az Ezeredes Fő-Hadnagy', és Fő-Strázsamester' Ofztályaira nézve mondatott. A' 3-dik és 4-dik Szakaszoknak belső szárnyai a' magok' Ofztályának ugyanazon szárnyaira ; az 1-ső 's 2-dik Szakaszok' belső szárnyai pedig az ő előttök álló Szakaszok' közepére vagynak erányozva.

A' hátra való Frontmarsnak ugyan azon fundamentom-regulái vagynak, mint az előre való Frontmarsnak.

A' hátra való Frontmarsnak ugyan azon Frontnak megtartásával, csupánn csak igen kis távúlságra lehet helye ; e' végre comandíroztatik : *Vigyázz ! egész Frontal hátra indulunk ! Mars !*

A' nagyobb távúlságra Frontal hátra való Marsra, kivált ha az a' Rajtahajtás' Czéljával van egybe kötve, a' Frontot szükségképen meg kell fordítani, melly a' Frontnak hátra való formálása, vagy a' Szárny', és Front' megváltóztatása, vagy Ofztalé-

kokkal egész jobbra vagy balra való kanyarodás által esik meg. Ezen esetben először, a' Front-Megfordítása, azután pedig a' Mars comandíroztatik.

II. §.

Azon Tekéntetet mellyekre kell vigyázni, ha akadályok adják elő magokat.

A' Front-Mars egyenes földön tanítatik, és gyakoroltatik, azért hogy azt egyenetlen földön is végbe lehessen vinni, és a' Frontlínéára, ha az megszakadna, vagy egészen elveszne, újra hirtelen reá lehessen akadni.

Ha egyik vagy másik Osztály valamely történet által egy szempillantásig feltartóztatatik, vagy pedig az akadályos vidék által a' maga' Céljátúl félre vezette-tik; azt az Osztály-Comendáns a' sebbebb Tempó által újra bevezetheti a' Cél-línéába, vagy pedig jobbra vagy balra tartás által az elvesztett Közhelyet újra visszanyerheti. Ha a' Sereg igen öszve volna szorúlva, vagy a' línea görbe volna

vagy a' Mars egészen meg volna akadályoztatva ; ezen esetekben egy Szakasz hátra kell tartóztatni , és ezt a' Szárnyaknak jelenteni kell. Ha a' Sereg az oldaltartás által ismét helyet nyert , az elfszakadt Osztalék bemegy a' Frontba. Ha vidékbéli akadályok adják elő magokat , az az Osztalék a' melly előtt van az akadály hátra tartóztatik ; és mindaddig a' mellette lévő Osztalék' háta megett megyen a' Zászló felül jobbra vagy balra , még csak a' Frontba felmasírozhat. Ha ugyan azon egy Századnak , vagy Osztálynak két Szakaszát kellene hátra tartóztatni , ilyenkor az egyik jobbra , a' másik pedig balra vonúl be egymás mellé. A' Frontban ez által támadott Közhelyet szorosán meg kell tartani. Ha szükségesnek találtatna , egy vagy több Osztalékot is előre töretni , a' Közhelyet ekkor is szorosán meg kell tartani. A' Fő vagy Al-Tiszt , kinek Osztalékja előre tör , comandíroz : *Szakasz!* vagy *Félszázad!* *Mars!* és azzal gyorsabb Tempóba egyenesen előre nyomúl , hogy ötöt ennél fogva a' Front

annak üdejében minden akadály nélkül befogadhasa.

Az Ofztalékoknak előretörését, és hátrataróztatását egyenes földönn is kell gyakorolni, hogy a' Sereg ahhoz hozzá szokjon, és azt az egyenetlen földönn minden nehézség nélkül végre hajthassa.

Az egész Sereget a' Front-Marsban soha sem kell tartóztatni, ha csak a' magát előadó akadály az egész Frontra ki nem terjed. Ha az akadály hosszan tartana, a' hátra tartóztatott Ofztalékkal a' Frontot Csapatban lehet kísértetni.

Semmiféle Lovasságnak, ha mindgyárt csak egy 30 Lóbúl álló Csoport volna is, nem szabad, sem békekességben sem háborúba. Elő, és Hátörző Seregek, és a' körülállásokhoz képeest Oldal-Őrjárók nélkül masirozni. Ha a' Rezerva-Századnak valamelly része a' Seregnél jelen nem volna, ezen szolgálatokra a' legmegbízottabb, és legalkalmasabb embereket kell választani. A' Sereg' Comendánsának semmiféle mozdulást nem kell tenni, ha csak a' vidék' természetét jól

nem ösmeri; néki azt magának kell kivis-
gálni, vagy pedig ezen foglalatoságra
az Ofztály' 1-ső Strázsamestereit, vagy a'
Rezerva-Századtúl a' Fő-Hadnagyokat kell
fordítani egynehány 2-dik Rendbéli Káp-
lárokkal együtt. Árkokonn soha sem
kell kerefztül ugratni, ha azokon folytában
által lehet lovagolni; de ha csakugyan
árkot kellene ugratni, mindenik Rendnek
egymás után 15 vagy 20 lépésről neki
kell annak rúgtatni, és ezen távúlságban
a' Rendnek meg kell kiáltani: *Árok!* vagy
Korlát! Ha meredek hegyre kell mászni,
a' Rendeket valamennyire meg kell nyitni;
A' Lovas a' Ló serényyébe kapasz-
kodván, hegynek ugyan előre, völgynek
pedig hátra tartja magát egész testével a'
nyeregben. Ennek, ha csak a' szük-
ség nem kényszeríti, soha sem kell máské-
penn, mint lépésbe esni. Ha vízenn kell
kerefztül lovagolni, az első Rendnek a'
Lovakot keményen meg kell szorítani,
's átaljában az egész Seregnek, a' mennyire
csak lehet, öfvezárkozva kell maradni,
hogy a' víz' nyomásának mentül eggye-

sültebb erővel lehessen ellentállani, és hogy az első Rend' megcsökkenése által a' második Rend, vagy az Osztalékok' útja meg ne akadályoztasson. A' mocsáros helyeken tsendesen, és egymástól eltágúlva kell lovagolni.

III. §.

Oldalrtartás, és Vonulás a' Frontmarsban.

Az Oldalrtartásnak és Vonulásnak Fundamentom - Regulái a' Tanítás' Regulumában vagynak befoglalva. Itt még azt kell megjegyezni, hogy mivel az Oldalrtartás által a' Front csak igen csekélységgel hosszabbodik meg, és minden ember térdet térd megé adván, ugyanazon Frontban marad: tehát ezen mozdulást az Igazodás' megtartásával egész Osztályokkal is végre lehet hajtani. — Több Osztályokkal, kivált fél, és egész Osztályokkal való oldalrtvonulást helyett pedig, a' nyóltzadrész kanyarodást; az Osztályokkal való garádicsos menést — és a' Frontba való újra felkanyarodás kell tétetni.

VII-dik C Z I K K E L Y.

A' CSAPATRÚL.

I. §.

A' Csapat' származása.

Minden esetben, és minden alkalmazhatósággal a' környülállásoknak, és a' föld' természetének kell azt meghatározni, mi módon kelljen a' Frontot megszegni, megindítani, és újra kifejteni.

A' Csapat az a' mód, melly által a' Sereg a' Hadi forgásokban mozoghatóvá tetetik, 's melly által azt mindenfelé vezetni lehet, ahhol csak annak kifejtését akár az ellenséggel való szembe szállás, akár annak megtámadása, és megverése kívánnya.

A' Csapat úgy származik, ha a' Sereg a' Front' Flankja felé Sorokkal elindúl, vagy a' Front Osztalékokkal megszegetik. A' Hadi forgás az a' mesterség, melly azt tanítja, mint kelljen minden gondolható oldal felé mentül rövidebb idő

alatt, Csapatokat formálni, azokat mozgásba tenni, és újra kifejteni.

A' Csapat lehet kettős és egyszerű; így p. o. vagon egyszerű, és kettős Sor-Csapat egyszerű és kettős Ofztalékokkal való Csapat.

II. §.

A' Zártt Csapatnak Származása.

Ha a' Csapat' Ofztalékjai egymáshoz közelebbre zárkoztatnak öszve, mint a' mennyit tesz tulajdon szélességek' mértéke, és a' mennyi a' felkanyarodásokra megkívántatna, ebből származik a' Zártt Csapat.

VIII-dik C Z I K K E L Y.

I. §.

Az egyszerű Sor-Csapatnak formálása, és kifejtése.

A' hol a' föld' természete meg nem engedi, hogy a' Sereg széles Ofztalékokban folytassa útját, vagy ha a' békeességben egy helybül más helybe utaz; a' Sor-Csapatban

való Mars az egyedül, mellyet haszonra szokás fordítani.

A' Soronként való Marsban minden Fő, és Al Tisztek megmaradnak a' magok kirendelt, helyeikenn a' fzerint mint helyben. A' Sorokban térdnek térdet kell érní, a' Comandó szó ez: *Vigyázz! Soronként jobbra, vagy balra indulunk. Féljobbra, vagy balra Mars!* Ha Sorokkal kanyarodni kell, ez mozgó sarkkal esik meg, a' Tanítás Regulamentoma' Utmutatása fzerént.

II. §.

A' Front' helyreállítása.

Ez így comandíroztatik: *Vigyázz! Soronként jobbra, vagy balra helyre állunk! Jobbra vagy balra Front!* Erre az 1-ső Sor egyenesen fordúl, a' többiek egymásután e' mellé zárkoznak; ha a' Rendek öszve zárkoztak, az első Rend a' Front' visszaállításával egy Ló hosszaságnyira előre mozdúl, és a' második Rend a' kiszabott egy lábnyi Rend' hézakot megtartja.

Ha valamely Szorosság', vagy akármi keskeny akadály' meghaladása után a' Csapatból Ofztalékokkal való Csapatot kel-lene formálni, az Ofztalék, mihelyt az Frontba helyreállott, vagy Sorokból felfu-tott, egyszeribe Frontmarsra, vagy pedig jobbra vagy balra kanyarodásra comandí-roztatik.

III. §.

Felmasírozás a' Csapat' Előeránnýába a' Fel-futás által.

Ez így comandíroztatik: *Vigyázz!* Soronként, jobbra, vagy balra felfutunk *Mars!* Ez egészen a' Tanítás' Regulamentu-ma' Útmutatása szerént esik meg.

IV. §.

Felmasírozás hátrafelé felfutás által.

Commandíroztatik: *Vigyázz!* Soronként, jobbra vagy balra felfutunk! *Mars!* Ez a' Tanítás Regulamentuma' útmutatása szerént esik meg. Ezen Felmasírozás ál-tal

tal 'a' Frontot minden Czél felé lehet formálni.

V. §.

Felfutás Frontból, Frankba, helyből.

Comandíroztatik : *Vigyázz ! Sorokkal jobbra, vagy balra felfutunk ! lépést ! ügetve ! vagy vágatva ! Mars !* Az egész Front egyszerre mozdulásba teszi magát, mintha kanyarodni akarna ; mindazáltal a' felfutásban mindenkor az álló szárny felé kell nézni. Az Individuumoknak azonn kell igyekezni az egész línea' hosszában, hogy ők érkezenek be legelőször. A' felfutás' ezen nemével igen sok esetben lehet élni, 's ez által a' Frontot mind a' helyből, mind pedig az előre nyomulás közben valamelyik oldal felé formálni.

IX. C Z I K K E L Y.

I. §.

A' Kettős Sor-Csapatnak Formállása, és Kifejtése.

Ha a' Sereg valamely szorosságonn, vagy pedig Osztalekokkal masírozik, és a'
Lov. Gyak. Reg. E

magokat előadó akadályokonn való által mehetésre egynehány Soroknak elszakasztása nem vólna elegendő; ezen esetekben annak az Osztaléknak közepébül négyével, vagy ha a' szükség úgy kívánja, kettessel kell előre masírozni. Egyébaránt ezen mozdulás' pontjaiban is a' Tanítás' Regulamentoma' útmutatásával kell élni.

X. C Z I K K E L Y.

AZ EGGYSZERŰ CSAPATNAK OSZTALÉKOKKAL VALÓ FORMÁLÁSA ÉS KIFEJTÉSE.

I. §.

Elindulás Szakaszokkal, fél vagy egész Századokkal.

Az Ezeredes Tiszt comandíroz: *Vlgyázz! Szakaszokkal, fél vagy egész Századokkal jobbra vagy balra indulunk! 's a' t. Jobbra kanyarodj!* Erre a' fő a' kanyarodó Szárny felé vettetik, azután! — *Mars.*

A' Kanyarodásnak nem kell igen sebesen kezdődni; hanem a' sebességet akkor kell igazán megnevelni, midőn

már a' kikanyarodott 2-dik Rendnek semmi akadályja nincs. Az Individuumok, a' Kanyarodás közben, tulajdon Szakaszaiknak Közhelyeikenn által vonúlnak, és a' II-dik Plánumban kijegyzett helyekre állanak.

A' Sarkemberek mellett álló Individuumok a' földön magok előtt egyenesen egy pontot vesznek fel, mellyenn az Osztaléknak az elebbeni Frontúl egyenesen álló Línéába (perpendicular) *Megálljt!* kiáltanak. Ha *Mars!* comandíroztatik, minden Szakaszok ugyanazon szempillantásban mozdúlnak ki helyekbül, hogy így a' hézakok mindgyárt eleinte el ne veszzenek; egyfzersmind a' Fő balra vettetik, és a' Mars közben minden bal szárnyak egymásra erányoztatnak. Ha az Osztalékok' Sorai nem egyenlő számmal volnának, ezen esetben minden Comendánsnak csak annyi Hézakot kell venni az előtte menő Osztaléktúl, a' mennyi néki a' Felkanyarodásra elegendő. Ha pedig valamelly sürgető környülállásra nézve a' jobbra előre való Felkanyarodás lenne szükséges; erre mindég előre hírt kell adni: a' melly

esetben minden jobb szárnyakat előbb egymásra kell erányozni: a' Fejek jobbra vetettnek.

Ha a' Csapat' Marsának Czelját mindgyárt az első kilépéskor hátra felé kellene venni, ezen esetben comandíroz az Ezere-des Tifzt: *Vigyázz! Szakaszokkal jobbra indulunk! Az 1-ső Szakasz egészen jobbra, a' többi jobbra kanyarodj! Mars!* azután *Mars!* Az 1-ső Szakasz, a' második *Marsra* egyenest előre megy; a' 2-dik Szakasz a' második jobbra Kanyarodást csak akkor teszi meg, midön az arra a' Pontra érkezik, mellyenn az 1-ső Szakasznak jobb szárnya állott, a' többek hasonlóképen cselekefznek; hanem a' Csapat' Eleinek valamivel csendesebben kell masírozni mindaddig, még a' legutólsó Ofztalék a' Kanyarodást el nem végezi.

Az Ofztalékokkal balra való Indulásban mind azon megjegyzéseket, mellyek eddig a' fő vetésre, a' Rendhézakokra, és a' szárnyak' erányozására nézve mondattak, az ellenkező oldal felé kell megtartani.

A' Rezerva, ha az jelen van, hasonlóképen tselekszik.

II. §.

A' Csapat' Kifejtése az Erányba való Felkanyarodás által.

A' Comandószó ez: *Vigyázz! Balra felkanyarodunk!* A' Fő jobbra vettetik: *Mars!* Ezt minden Osztalékok álló Sarkkal viszik véghez, és az Osztalék-Comendánsok *Megálljt!* comandíroznak. Az Individuumok gyorsan a' nékik kimutatott helyekre lépnek; ha *Igazodj!* comandíroztatik, ennek azonn az oldalonn kell megესni, mellyenn a' Sarkember van.

A' Rezerva hasonlóképpenn tselekszik mindenben.

Az ellenség előtt, és a' Hadi' Forgásokban minden Kanyarodások vágatva tetetnek.

Ha valamelly Csapat Szakafzonként kemény ügetésben, vagy vágatva masíroz; illyenkor a' Lovaknak az erős mozgásban való megnyúlása miatt az az eset adja elő

magát, hogy az Osztalékoknak egymástól való távúlsága nagyobbá lesz, mint a' millyen a' Frontba való Felkanyarodásra megkívántatna. Ezért az 1-ső Szakasznak a' *Mars!* Comandószóra pontban a' maga Sarkemberénél kell kanyarodni; a' 2nak annyival utánna kell az 1-sőnek rúgtatni, a' mennyivel gondolja, hogy kelletinél nagyobb az ő attúl való távúlsága, és azután kell néki a' Frontba bekanyarodni: hasonlóképen cselekedznek a' több Szakaszok is; ennek úgy kell egymásután menni, mint a' terjedő tűznek.

Ugyanezt kell megtartani, akkor is ha a' Csapat szélesebb Osztalékokból áll.

A' szabad térségeken, mellyekenn tulajdonképpenn a' Lovasságot igazi hazonra lehet fordítani, sebes Hadiforgásokban, és az ellenség előtt, a' Fél századonként való csapattal kell legfőképen élni.

III. §.

Felmasírozás a' Csapat' Előeránnýába Osztalékokkal.

Az Osztalékokkal való felmasírozás által a' Sereg olyan állapotba helyhezte-

tik, hogy az ellenséget megtámadhatja, és magát az ellen védelmezheti; ugyan azé: z egy a' legszükségesebb mozdulások közül, mellyet úgy kell gyakorolni, hogy azt mindenféle esetekben, mind előre mind hátra, a' legnagyobb gyorsasággal, és tökéletességgel végre lehessen hajtani. Itt a' következőket kell megjegyezni.

1-ször Hogy a' Csapat' Elejének, már az akár egy Szakasz, akár Fél-Század légyen, valahányszor a' Felmasírozás Osztalékokkal esik meg, mindég annyira előre kell nyomúlni, a' mennyit tesz annak tulajdon szélessége. A' fél vagy egész Osztályonként való felmasírozásban ez az előre nyomulás nem szükséges. Ha a' felmasírozás' líneája meg van már határozva, és a' Csapat Marsban vagyon, annak *Megálljt!* kell comandírozni, midőn még annak Eleje egy Osztalék szélességnyire vagyon a' Felmasírozás' líneájátúl.

2-szor. A' nyolczadrész Kanyarodás által való Felmasírozásban a' külső szárnyaknak az *Erányozást*; a' belső szárnyak' Individuumiuak pedig a' *Czél-Pontot*, és

az Osztalékok' vezetését kell megítélni, és meghatározni. Az egész Front' Eránnyát az első Osztalék határozza meg, ennek tehát igen tökéletesen kell igazodva lenni, akár valamely felvett szemponthoz, akár valamely természeti támasztékpont-hoz legyen az igazodás. A' Tisztnek tulajdon Osztaléka' meghosszabbított líneája után egy pontot kell választani, a' mellyhez lehessen néki, a' legközelebb beérkező Osztalékot igazítani. Az Ezeredes Tisztek a' szerént cselekednek itt is, mint az igazodásban. Ezen Comandószóra : *Osztalékokkal balra felmasírozunk*, a' fő *Fel* szóra balra vettetik; a' *Mars!* Comandószóra megtetetik a' nyoltzadrész kanyarodás, a' midőn a' *Megálljt!* az Individuumoknak jókor ki kell kiáltani, hogy így egy Osztalék is kelletinél killyebb ne kanyarodjon. Az Ezeredes Tiszt második szori *Mars!* szavára a' felmasírozás' líneája felé már részint fordúlt Osztalékok egyfzersmind megindúlnak grádicsos állásba.

3-szor. Mihelyt az Osztalékok, mint itt a' 4-dik Szakasz a' magok bal szárnyaik-

kal az újj formálás línéába igazodtak, a' 4-dik Káplár egyfzeribe comandiroz: *Balra kanyarodj!* és mihelyt az első Rend a' formálás' lineájához egy Ló hosszáságnyira megérkezett, újjra: *Megállj!* azután pedig *Balra igazodj!* a' mit minden következő Individuumok, és Comendánsok egymásután hasonlóképen tellyesítenek, és a' Frontba bekanyarodnak.

A' Szakaszonként vagy Fél Századonként való Felmasírozásban a' legutóljára felmasírozott Századnak mind a' két Strázsa-Mesterei, és Trombitása; nem különben a' Rezerva-Század' Fő Hadnaggyai hátra maradnak; hogy így mindjárt a' Bekanyarodáskor, a' magok' kirendeltt helyekre állhassanak a' Front megé.

A' balra való Felmasírozásba hasonlóképen van a' dolog, az ellenkező oldal felé.

A' Rezerva-Századnál, ahol a' *Bekanyarodást, Megállást, és Igazodást* a' 16-dik Káplár comandirozza, a' Szakaszok' bekanyarodása közben, mind a' két Fő Hadnaggyok hátra maradnak, hogy a' Front megé állhassanak.

Hogy az Osztályt oldalról késérő Rezerva-Század annak valamimódon akadályára ne légyen, az kétfzeri jobbra, vagy balra Kanyarodás által Csapatban vissza felé indulhat, és a' helyett, hogy az *a b* lineában maradna, a' maga' utolsó Osztalékjának *c*-hez való érkezése után, a' *c d* felé való Felkanyarodás által magát ismét az Osztály' háta megé formálhatja. Lásd V-dik Plan. I-ső Fig.

Hasonlóképen lehet a' Csapatból Fél Századonként, p. o. balra kiterjedni, még az alatt a' Rezerva-Század a' szerént, a' mint a' Szakafzonként való Marsban mondott, — vagy még helyesebben, a' Frontba eggyfzeribe való Felkanyarodás által, a' maga' újj formálás *f* Pontja felé nyomúl, és az Osztály felé jobbra tett Felkanyarodás által magát az Osztály megett az *f g*-be formálja. Lásd az V-dik Plan. 2-dik Figuráját.

IV. §.

A' Front megett Ofztalékokkal való Felmasírozás.

Ha a' Sereg Szakaszokkal jobbra indúlt, és a' jobb szárny, vagy Csapat' eleje jobb oldallal éppen azon helyre jön, a' mellyenn kell ugyanezen szárnynak a' Felmasírozás után allani, illyenkor az Ezeredes Tiszt comandíroz: *Vigyázz! A' jobb szélső Szakasz megett jobbra felkanyarodunk!* Ha a' jobb Szárny azon Pont megé érkezik, melly Felmasírozásra ki van rendelve, ekkor az mozgó Sarkkal jobbra kanyarodik a' honnan az 12 lépésnyire egyenesen előre nyomúl, és a' Formáláslineához igazítatik. A' következő Szakaszok ennek háta megett előre sietnek, és ahhoz képest, a' mint ők egymástól való illendő Hézakokat elérik, jobbra kanyarodni, és az *a b* új Formálás lineájába előre nyomúlni comandíroztatnak.

Ha több Ofztályok mennek Csapatban, az Ofztályok' Comendánsai az első Sza-

kaszoknak kimutatják a' helyet, mellyen azoknak kanyarodni kell.

Ugyan ezen kifzabott régulák tartoznak a' Rezervákra is, ha azok az Ofztályoknál jelen vannak; melly az ellenség előtt ritkán történhet meg, mivel azok többnyire Elő, és Hátörző Seregekké fordíttatnak. Ezenkívül pedig a' Rezervának, még az Ofztály az ab lineába masíroz, a' c -től a' b oldal mellett tovább kell Csapatban nyomulni, még az e -nél lévő illendő távúlságra nem érkezik, és ott az első Szakasz megett való masírozás által magát az ed lineába formálja. Lásd a' VI-dik Plan. I-ső Figur.

Az Ofztály' első Strázsa-Mesterei, és Trombitásai, nem külömben a' Rezervabéli 2-dik Fő-Hadnagy ahhoz tartják magokat, a' mint az Ofztályban való Felkanyarodásban meg volt írva. Lásd VI-dik Plan. I-ső Fig.

XI-dik C Z I K K E L Y.

2. CSAPATNAK A' FRONT ELŐTT VALÓ
FORMÁLÁSA.

I. §.

*Szakaszokkal való Elindulás, és a' Csapat-
nak a' szélső Szakasz előtt való Formálása.*

Itt következő hir adatik: *Vigyázz!*
*Szakaszokkal jobbra indulunk, és magun-
kat a' Front előtt Csapatba teszük! Az első
Szakasz egyenest! a' többi jobbra kanya-
rodj! Mars!* Az 1-ső Szakasz álló helyé-
ből 9 lépésnyire előre nyomúl, és 9 lé-
pésre oldalvást tart, 's a' nélkül, hogy
megállapodna; a' több Szakaszok azon-
ban jobbra kanyarodnak, és ha a' Comen-
dáns látja, hogy az I-ső Szakasz a' kanya-
rodott Osztaléknak bal szárnyával egyen-
lő magsságban van, minden késedelem nél-
kül comandíroz: *Mars!*

A' Rezervák a' magok' Osztályaikkal
együtt, Szakaszokkal kanyarodnak, és a'
Csapatot illendő távúlságra jobbrúl, átal-
jában mindég az Erány' ellenkező olda-
lánn késérik.

II. §.

Csapatformálás egy közép Szakasz előtt.

E' végre comandiroztatik: *Vigyázz!* Szakaszokkal jobbra indulunk, es magunkat a' Front előtt Csapatba tesszük! *Első Szakasz! Mars!* Az 1-ső Szakasz 10 lépésnyire egyenest előre nyomúl, álló sarkkal *ba'ra* kanyarodik, és utját tovább folytatja. A' következő Szakasz' Comendán-sa comandirózsa *Szakasz! Mars!* Ha az 1-ső Szakasz' bal szélső embere; a' 3-dik Szakasz' bal szélső emberével egyenlő magosságba érkezik, ez 10 lépésnyire előre nyomúl, hirtelen kanyarodtat és követi az 1-ső Szakaszt. Hasonlóképen cselekefznek a' több Szakaszok is. Ha az Ofztály-Comendáns látja, hogy az 1-ső Szakasz még 9 lépésnyire van azon ponttúl, a' meddig akarja a' Csapatot előre vezetni, parancsolja a' Csapat' Eleit vezető Tisztnek, hogy jobb kanyarodást comandirozzon, mellynek mozgó Sarkkal kell megessni, és a' mit a' többi marsban lévő Szakaszoknak is követni kell.

Az a' Szakasz, a' melly előtt formáltatik a' Csapat, egyenesen előre nyomúl. A' legközelebb álló két Szakaszok, ha azok a' Frontot meghaladták, egyik ezen Comandó-Szó által *balra tarts! Front!* a' másik *Jobbra tarts! Front! balra nézz!* hasonlóképen a' Csapat' Erányozásába vezetnek. A' többi Szakaszokat a' Század' Comendánsok jobbra kanyarodni comandirozzák, és a' *Mars!* szóra követik az előre nyomuló Csapatot.

A' Rezerva is Csapatban formálja magát, és mindég az Osztály' közepe mellett megy illendő távulságra az Osztály' Erányozásátúl ellenkező oldalonn, hogy a' következő Felmasirozásban annak akadályára ne légyen vagy annak eleibe ne jöjjön.

Ugyanezen Hadi forgást végre lehet hajtani a' bal szárnyrúl akármellyik Szakasz előtt való Elindulás által is.

III. §.

**A' Csapatnak Osztalékokkal a' Résüntés
Mars által való Formálása.**

Szabad térségen igen gyorsan lehet akár előre, akár hátra, akár jobbra, akár balra Csapatot az Osztalékokkal való Résüntés Mars által formálni, a' melly módja a' Csapatformálásnak igen hasznos a' Lovasságra nézve, mind akkor hasebesen kell az ellenség felé nyomúlni; mind akkor ha attól hátrálni kell.

Ezen Mozdulásra a' Comandó szókának igen hirtelen kell egymás után következni, és az Igazításokkal tellyességgel nem kell az üdöt tölteni. Ezen mozdulás mindenkor Fél Századokkal tetetik. Az Ezerédes Kapitány comandiroz: — *Vigyázz! Jobbra előre magunkot Csapatba tesszük. Fél Századokkal jobbra kanyarodj! Mars! azután Balra felmasirozz!*

Az első Fél Század tulajdon szélességére előre nyomúl és Comendánsa Comando szavára megáll, a' többi pedig a' nyolczadrész kanyarodást balra végre hajtja és felmasiroz: A' Felmasirozás egészen

Izén a' kiszabott regulák szerént esik meg. Mihelyt mindenik Osztálynak utolsó Osztalékja a' Frontba beér, az Ezeredes Tiszt egyszeribe comandíroz: *Fél Századokkal balra kanyarodj! Mars!*

Eggy magányos Osztály' Rezervája a' líneabéli Osztály' Felmasírozása alatt a' maga' Osztályának közepe megett egész Fronttal folytatja útját, és annak további mozdulásait követi.

Ezen Csapatból Osztalékokkal jobbra, vagy balra való Felmasírozás, — a' jobbra, vagy balra való Felkanyarodás — egészen Körül - Kanyarodás, és Osztalékonként való Felmasírozás által, minden Óldal felé, előre és hátra lehet a' Frontot formálni.

Hasonlóképen lehet élni ezen Csapatnál a' hátrálásban is. Ezen esetben comandíroztatik: *Vigyázz! Jobbra, hátra felé magunkat Csapatba tesszük! Fél Századokkal egész jobbra kanyarodj! Mars!* — azután: *Fél Századokkal balra kanyarodj! Mars!* azután: *jobbra felmasírozz.* Az első Fél Század tulaj-
Lov. Gyak. Reg. F

dön szélességére előre nyomúl, és Comendán-
sa Comandó szavára megáll, a' többiek pedig
a' 8-rész Kanyarodást jobbra megteszik; és
a' Felmasírozás után a' Szokott Rendszabás
szerént, mihelyt az Ofztály' legutolsó Ofzta-
lékja a' Frontba ér, commandíroz az Ezeredes
Tiszt: *Fél Századokkal jobbra kanyarodj!*
Mars!

Az efféle mozdulásoknak az Ellenség
előtt villám sebességgel kell megéssni; a'
Frontnak, és Szárnyaknak Elő-Sereg ál-
tal kell fedeztetni.

Ha az ilyen mozdulásokba, a' Rezer-
vának valamely Ofztalékja Elő-Sereggé
nem volna fordítva, ilyenkor annak a' Fel-
kanyarodásokban, a' Línabéli Ofztály' moz-
dulásait kell követni, már az állása akár
a' Front' elejébe, akár annak háta megé-
ssen; a' Felmasírozások' alkalmazossága-
val pedig a' Rezervának a' legnagyobb
gyorsasággal jobbra, vagy balra fel kell
kanyarodni, és a' Felmasírozás Líná-
ja elől serényebb Tempóban el kell ta-
karodni. Ezután vonúl minden könnyű
Század a' maga' línabéli Ofztálya megé,
hogyha t. i. a' Rajtahajtás' alkalmatos-

ságával az Oldalok' fedezésére nem fordítatna. Ha a' Felmasírozás valamely olyan Linea' hosszába esik, a' melly felé Rezerva nem áll, ezen esetben a' hasonlóképen felkanyarodik, és ugyanazon Tempóban folytatja útját ezeknek közepe megett, mellyben teszik a' lineabéli Ofztályok a' Hadi forgásokat.

XII-dik C Z I K K E L Y.

I. §.

A' Csapatnak a' Front megett való formálása és kifejtése.

Csapatot lehet formálni a' Front' háta megett is, eggy vagy más szárny, vagy Szakasz megett. E' végre comandíroz az Ezeredes Tiszt: *Vigyázz!* — *Szakaszokkal jobbra indulunk, és magunkat a' Front megett Csapatba tesszük! Egezz jobbra kanyarodj! Mars!* melly a' tudva lévő Rendszabás szerént esik meg. — Azután következik: *Az első Szakasz egyenest a' többi balra kanyarodj! Mars!* Az első Szakasz 9 lépésnyire balra tart, hogy ennél fogva a' legközelebbik, és azután min-

den következő Szakaszok , a' közönséges Fundamentom-Regulák szerént mozgó Sarkkal kanyarodhassanak. Mihelyt az 1-ső Szakasz 9 lépésnyire előre és oldalt ment, és a' többiek a' Frontból való első kikanyarodást elvégezték, minden haladék nélkül *Mars!* comandíroztatik.

A' Zászló szüntelen a' kanyarodó szárnyal indul ki. Ha ezen elindulás Fél Századokkal tetetik, az első Fél Századnak oldalvást vonulása ekkor is szükséges.

A' kifejtődés az Osztalékokkal résünt való vonulás által esik meg, a' hol jól meg kell azt jegyezni, hogy ha a' Frontot az eredeti állásba kell helyreállítani; ha az elindulás jobbra hátra volt, a' kifejtődés alkalmatosságával balra; — ha ellenben az balra hátra volt, — jobbra kell felmasírozni. Sürgető esetekben fel lehet akár jobbra akár balra masírozni, a' szerént, a' mint a' környülállás hozza magával.

A' Rezerva hasonlóképen cselekszik, és ha az már Csapatba formálódott, mindaddig egy helyben marad, még az Eleje az

Osztály' közepével egyenlő magasságba nem jön, a' midőn azután az Osztályt oldalról illendő távúlságban kíséri.

Ha az egész Ezered egy Csapatba formálja magát, a' Rezervák hasoulóképen Csapatot formálnak hátra felé, és mindenik különkülön tulajdon Osztályának közepe mellett folytatja útját, a' hová azoknak jobbra, vagy balra az Osztály' hátúlja megett kell magokat végig húzni.

II. §.

A' Csapatnak egy Szelső Szakasz megett hátra való formálása, úgy hogy ez a' Szakasz a' Csapat' Hátúlját formálja.

E' végre comandíroztatik: *Vigyázz! Szakaszokkal balra indulunk! és magunkat a' jobb Szárny megett Csapatba teszük! az első Szakasz helyben marad, a' többi Szakaszokkal egész jobbra kanyarodj! Mars!* azután következik: *Második Szakasz! Mars!*

Az egészen megkanyarodott bal szelső Szakasz tíz lépésnyire egyenesen előre nyomúl, álló Sarkkal balra kanyarodik, és

útját tovább folytatja; ha ezen Szakasz' bal szárnya a' 4-dik Szakasz' bal szárnyával egyenlő magasságban van; a' 4-dik Szakasz' Comendánsa comandíroz: *Szakasz Mars!* Ez is hasonlóképen 10 lépésnyire előnyomúl, gyorsan balra kanyarodtat, és követi a' 2-dik Szakaszt; hasonlóképen cselekedznek a' 6-dik és minden következő Szakaszok.

A' 3-dik Szakasz, minekutánna 10 lépésnyire előre nyomúlt, balra vonulás által a' Csapat' erányába bevezettetik. Utóljára az 1-ső Szakasz is, a' melly eddig kanyarodás nélkül egy helyben állott, a' Csapat' erányába bévonúl, és azt követi.

A' kifejtődés a' fellyebb megírt módon esik meg.

A' Rezerva a' szerént formálja magát Csapatba hátra, a' mint a' II-dik §. előadott, és az Ofztály' közepe mellé vonúl.

Minthogy az Ellenség előtt a' Rezervának egy része minden bizonytalanság mindég Hátörzésre van fordítva; ennél fogva nem szükséges, hogy annak szélső Szakaszai mindaddig az előbbi Frontban

megmaradjon, még a' Csapat egészen nem formáltatik, és ez a' Comandószó: *A' szélső Szakasz helyben marad!* a' Rezervánál elmaradhat.

XIII. C Z I K K E L Y.

A' KETTŐS CSAPATNAK FORMÁLÁSA ÉS KIFEJTÉSE.

I. §.

Elindulás egy Osztály' közepéről

E' végre comandíroztatik: *Vlgyázz! Fél Szakaszokkal középrül elindulunk! Mars!* A' két középső Szakaszok ügetve előre törnek, 's a' Fejek a' közép felé vettetnek. A' jobb szárny' Szakaszai a' *Mars* Comandószóra balra nyóltzadrész kanyarodást tesznek; a' balszárny' Szakaszai pedig ugyanezt jobbra teszik, a' midőn az Individuumoknak a' *Megálljt!* jókor kell comandírozni. Az Osztály-Comendánsnak második *Mars!* szavára minden egyszerre ügetve kilép; az 5-dik Szakasz' jobb szárnyánn lévő Individuum a'

maga útját, az előtte menő Század' jobb szárnyára czélozza; a' 6-dik Szakasz szárnyán lévő pedig annak bal szárnyára. A' belső szárnynak Individuumjai, a' Czélt az előttök menő Fél Század' közepének veszik. A'mint a' Szakaszok' külső szárnyai a' Csapathoz két, legfellyebb három lépésnyire közelítenek; az 5-dik és 6-dik Szakasz külső szárnyán lévő Individuum, comandíroz: *Egyenest!* a'hol a' Szakaszok öszve kanyarodnak, és útjokat folytatják. Hasonlóképen cselekednek a' 3-dik, és 4-dik Szakaszok, mellyek a' magok' Eránnyát az előttök menő 2-dik Szakaszok' szárnyainak veszik.

Éppen ezt követik az 1-ső, és 2-dik Szakaszok is. Az Osztály 1-ső Strázsamesteri a' 6-dik Káplárok megé, a' Trombitások pedig az 1-ső Káplárok mellé vonódnak.

Ha az elindulás két Osztály' közepéből tetetik, az Osztályok' belső Századjainak Trombitássai, az 1-ső Káplár megé, az 1-ső Strázsamesteriek a' 6-dik

Káplár mellé, a' külső Századok' Strá-
samesterei ellenben a' 6-dik Káplár me-
gett; a' Trombitások pedig az 1-ső Káp-
lár mellé állanak,

A' Rezerva hasonlóképen Félszáza-
dokkal elindúl a' Középről, és követi a'
Líneabéli Ofztályt. A' Fő-Hadnagyok a'
17-dik Káplárok mellé vonúlnak; a' két
Ofztály' közepéről való elindulásban pedig,
a' belső Szárnyak' Fő-Hadnagyai a' 17-dik
Káplárok megett maradnak, a' külső szár-
nyakon lévők pedig ezekhez zárkoznak,

II. §.

*A' Középről Félszázadokkal formált Csa-
patnak kifejtése.*

Erre comandíroztatik: *Megállj! Vi-
gyázz! jobbra, és balra Frontba Felma-
sírozunk! Mars!* — A' két középső Sza-
kaszok annyira, a' mennyit tesz az ő
szélességek, előre mennek, a' többiek pe-
dig jobbra, és balra nyóltzadrész Kanya-
rodást tesznek az új erány felé, és a'
2-dik *Mars!* szóra a' kilenczedik Czik-

kely' 1-ső §-ban meghatározott mód szerént, grádicos menésben előre mennek, és a' Frontlíneába bényomúlnak.

III. §.

A' Csapat' egyik Félével való Felmasírozás és a' másik Féllel Flank formálás.

E' végre híradatik: *Vigyázz! Jobbra Flankot formálunk; és balra felmasírozunk.* A' jobb szárnynak minden Szakaszai, akár állíttasson meg először a' Sereg, akár nem, egymástúl annyi távolságot vesznek, a' mennyi a' Felkanyarodásra megkívántatik; csupán csak a' 6-dik Szakasz tartja meg a' 8-diktúl való Félzáradnyi távolságot: Továbbá comandíroztatik: *jobb szárny! jobbra kanyarodj! bal szárny! Felmasírozz! Mars!* Mellyre a' Rezerva hasonlóképen jobbra, és balra felmasíroz.

Ha a' környülállások úgy kívánják, hogy Frontal előre kell nyomúlni, a' Flanknak pedig Rezervában hátra kell maradni; ezen esetben comandíroz az Ezere-

des Tiszt: *Vigyázz! Frontal, és Flankal masírozunk. A Flank Szakaszokkal balra hátra kanyarodj! Mars! Mars!* mellyre az Osztály előre nyomúl, és a Flanknak bal szárnya a 7-dik Szakasz jobb szárnyával ugyanazon erányban marad.

A Rezerva egész Frontal követi az Osztályt.

Az Ezeredes Tisztnek következő *Megállj!* szavára, a Csapat három jobb Szakaszai, a Flankal újra jobbra felkanyarodnak, a hol azután további rendelésig Frontban maradnak.

IV. §.

Az Flank' Felmasírozása.

Comandíroztatik: *A Flankot helyreállíttjuk! Szakaszokkal balra kanyarodj! Mars!* Az 5-dik Szakasz egyszeribe a Frontba vonúl a 7-dik mellé; a 3-dik és 1-ső nyoltzadrész Kanyarodást tesznek. A második *Mars!* szóra a Felmasírozás végre hajtatik, a már tudva lévő mód szerént.

XIV-dik C Z I K K E L Y.

I. §.

A' Zártt-Csapat' származása, és formálása.

Ha a' Csapat' Osztalékjai egymáshoz kisebb távúlságra zárkoznak, mint a' mennyit tesz tulajdon Frontjok' szélessége, és mint a' mennyi Felkanyarodásokra megkívántatna, ebből származik a' Zártt-Csapat. A' Zárt Csapat' formálása felette szükséges, mivel a' Felkanyarodásra megkívántató Hézákokat megtartó Csapat gyakran igen hosszann nyúlik, és nagy helyet foglal el: a' Zárt-Csapatban ellenben az Osztalékok közelébb szorítottván a' formállódás' lineájához, gyorsabban ki lehet azokat fejteni; azt mindenféle, és akárminémű vidékhez alkalmaztatva lehet állítani, 's abbann a' Sereg' igaz erejét az ellenség előtt elrejtteni, és a' nagy számú Sereget sebesebben lehet ütközetre vinni.

II. §.

A' Zártt-Csapat' formálása.

A' ZárttCsapat' formálására coman-
díroztatik : *Zárkozz ! Mars !* Az első
Ofztalék vagy egy helyben marad,
vagy pedig útját az előbbi Tempóban foy-
tatja. Ezen utolsó esetben a' követke-
ző Ofztalékok sebesebb mozgásban az el-
sőhöz zárkoznak, a' Fejek azonn oldalra
maradnak, mellyre azok a' Csapatban
voltak vetve.

Ha a' ZárttCsapat Szakaszokkal for-
máltatik, a' Hézák, mellyre ezek zárko-
znak, egy Ló hosszaságnyi, és egy lábnyi,
az előlmenő Szakasz' második Rendbéli
Lovainak farátúl, a' következő Szakasz'
első Rendbéli Lovainak fejéig.

A' fél vagy egész Századokkal for-
máltt Zártt-Csapatba a' Hézák két Ló
hosszaságnyi, és két lábnyi: az az, egy
Ló hosszaságnyi, és egy lábnyi az elől-
menő Ofztalék megé zárkozott Individu-
um' Lovának farátúl, a' következő első
Rendbéli Individuum' Lovának fejéig: vagy

két Ló hofzfaságnyi, és két lányomnyi, az előlmenő Ofztalék' második, és a' következő Ofztalék' első Rendje között.

Ha a' Szakaszok 9. Sornál kevesebbül állanak, nem lehet Szakaszokkal, ha pedig azok 6. Sornál is kevesebbül állának, Félzászadokkal Zártt - Csapatot formálni.

Eggy egész Ofztályból álló Csapatban a' Zártt - Csapat' Hézáka egy Szakaszfőlélességnyi, a' Front megett álló Individuumok' Lovainak farátúl a' következők' Lovainak fejeig. Ha a' Szakaszok csak 6. Sorokból állának, ilyenkor csak Félzászadra való Hézákra kell zárkozni.

A' Zártt - Csapatba való zárkozásban a' szükséges Hézákra való megérkezéskor minden Ofztalék - Comendáns *Megálljt!* comandíroz.

Ha a' Csapat *Mars!* közben zárkoztatik, ha az Ofztalékok a' szükséges Hézákra megérkeztek, egyszeribe azon Tempót veszik fel, a' mellyben megy a' legelső Ofztalék.

Ha a' Zártt-Csapatnak jobbra, vagy balra fel kellene masírozni, ezen esetben comandíroztatik: *Hézakot a' Felkanyarodásra!* Az Ofztalékok az előttök lévőktől a' szükséges távúlságra elmaradnak; Ezt a' második Ofztalék a' Tempónak lassanlassan való megkissebbítése által minden megállapodás nélkül vívzi véghez.

III. §.

A' Zártt-Csapat' kifejtése.

A' Zártt-Csapatból való kifejtődést csak úgy lehet végbe vinni, hogy az első Ofztalék annyira előre nyomúl, a' megnyit tefz a' szélessége; következésképen a' Felmasírozást akkor kell comandírozni, midőn még a' Zártt-Csapat' Eleje, annyira van a' formálás' lineájátúl, mint a' mennyi az ő szélessége.

A' Zártt-Csapatokat legfőképen nagyobb Ofztalékokkal kell formálni.

A' Zártt-Csapatból való kifejtődés éppen úgy esik meg, mint a' Hézakot tartó Csapatból; a' kettő közt való különb-

ség csupán csak az első Osztalék' előre nyomulásában áll, a' melly az itt felvett nyolczadrész Kanyarodás által mind a' két esetben, a' Szakaszokként vagy Félháza- donként való kifejtődésben szükségessé lesz. A' Fél, és Egész Osztályokkal való Zártt-Csapatban ez az előre nyomulás már nem szükséges. Ezen Felmasírozás Zártt-Csapatból Fél - Századokkal, és Szakaszokkal egymás után esik, mivel a' Hézák a' nyolczad rész Kanyarodásra nem elégséges.

IV. §.

Zártt-Csapatból egész Osztályokkal való Felmasírozás.

Ha egész Osztályonként formáltt Zártt Csapatból, a'hol az Osztályok egy Szakasz távúlságnyira vagynak, a' kiszabott regula szerént zárkozva kell kifejtődni, az első Osztály előre nyomulására nincs szükség. Ez, minekutánna a' Zártt-Csapat *megállott!* következendő módon esik meg: Az Ezeredes Kapitány comandíroz:

Vigyázz!

Vigyázz! Zártt-Csapatból felmasírozunk!
Az első Osztály helyben marad! a' többi Szakaszokkal jobbra, vagy balra kanyarodj! Mars! Minden Osztályok Szakaszokkal elkanyarodnak, a' mellyre elegendő Hézákjok van. *Felmasírozz!* Az Osztály-Comendánsok comandíroznak: *Mars!* Erre a' második és harmadik Osztályok Csapatba egyfzersmind az első Osztály' háta megett, azon oldal felé, a' mellyre a' Felmasírozásnak kell lenni, végig nyomúlnak: a' szerént, a'mint az első Osztály' háta megül kiérkeznek, lassanlassan az *A. B. C.* Frontlínea felé oldalvást, éppen azon mértékben tartanak, mint a' *D. E.* Rezerva az *F. G.* línea felé. Midőn a' Szakaszok Elejekkel a' következő Felkanyarodásokban a' helyben maradt Osztály' második Rendének *H* erányába érkeztek; az Osztály-Comendáns hírt ad: *Vigyázz! Jobbra* vagy *balra felkanyarodunk!* Mihelyt az utolsó Szakasz megtartván az Osztály Közhelyt, a' már Felmasírozott Osztály' belső szárnyátúl illendő Hézakot vett, egyszeribe comandíroztatik: *Jobbra* vagy *Lov. Gyak. Reg.*

balra kanyarodj! Mars! Azután következik a' *B.* és *C.* Osztályoknak az egy helyben állva maradt *A* Osztályhoz való Igazodása. Ezen Felmasírozás alatt a' Fő-Strázsamester' Osztályának Rezervája egy helyben marad; az Ezeredes Kapitány' Osztályáé hat, az Ezeredes FőHadmagy' Osztályának Rezervája pedig tizenkét lépésre előre nyomúl, a' melly által ezek a' Szakafzonként való Felkanyarodásra szükséges Hézakokat megveszik, és a' magok' Osztályaikkal együtt felmasíroznak a' *D.* és *E.* líneákba. Ennélfogva a' Rezervának a' líneabéli Osztályoktól való távulása tizenkét lépéssel megkissebbedik.

A' Líneabéli Osztályok' Zártt-Csapatjának mélysége 54, a' Rezerva-Századok' Zártt-Csapatjait pedig 44 lépést tesz. Lásd a' 17. Plán. 2. Fig.

Mind ezen mozdulások hasonlóképen mennek balra is; hanem megfordítva,

---

XV-dik C Z I K K E L Y.

I. §.

Csapattal való Mars.

A' Csapattal való Marsban a' legfőbb megjegyezni való dolgok e' következendők.

Az Ofztalékok' Hézakjainak megtartása azon szárnyak' Sarkembereinek egymásra való erányozása, mellyekre fog tetetni szükségesképen a' Frontba való Felmasírozás.

A' Hézakok a' Szárnyakhoz zárkózott Individuumoknak vígyázása, és minden egymásután következö Ofztalékoknak egyenlő Tempóban való mozgása által vetetnek, és tartatnak meg.

Az Erányozásra nézve változhatatlan Fundamentomregulává tetetik az, hogy szüntelen a' Sarkember felé kell nézni, az érzésnek, és igazodásnak hasonlóképen mindég a' felé kell lenni, a' Comendánsoknak a' környülállásokhoz képest mindég tudtokra kell adni az

Ofztalékoknak, hogy a' fejeket merre kelljen vetni.

II. §.

A' Csapattal való Kanyargás.

Ha a' Marsban lévő Csapat a' maga' Czel - Pontjától, a' melly felé eddig egyenesen tartott, elter, és eggyik, vagy másik oldal felé más új Czel - Pontot vesz fel, ez mindenkor az Ofztalékoknak egyenként, mozgó Sarkkal, jobbra, vagy balra Kanyarodása által esik meg.

A' Csapatban való Mars-közben szüntelen mozgó Sarkkal tetetik a' Kanyarodás, a' Tanítás' Regulamentumában előadott Rendszabás szerént; mivel az Ofztalékoknak megállapodás nélkül való tovább nyomulása által, a' Csapat a' maga' kimutatott Pontját hamarabb eléri. Az Ezeredes Tiszt e' végre a' Csapat' Elejének valami Jelt ad, vagy pedig a' jobbra, vagy balra Kanyarodásra szólítja, midőn még az, az *a*-nál a' *b*-től, a' Kanyarodás' tulajdonképen való Pontjától 9 lépés-

nyire távúl van; erre az 1-ső Rendnek a' Sarkhoz legközelebb lévő Individuuma, a' Marsnak minden tartóztatása nélkül, *Jobbra*, vagy *balra Kanyarodj!* azután a' *de.* Kerületnek elhaladása, és a' *B.* új Czélnek elérése után ismét *Egyenest comandtroz!* a' mellyre a' Fő újra a' Sark felé vettetik. Ezt teszik minden Szakaszok egymásután, ugyanazon a' Ponton. Lásd a' IV. Plán. 4-dik Fig.

Ha a' Csapat nem egyenlő Ofztalékokból áll, akkor meg kell tartani:

Hogy a' Frontból való kikanyarodás után egyszeribe a' jövendőbéli Sarkemberre kell nézni; és ugyanazon szempillantásban az ahhoz való erányozást végbe kell vinni. Így p. o. ha valamely, Szakaszokkal balra indúlt Ofztályban mille az *A* Czéltől, balra Kanyarodás által, a' *B*-be, és a' *B*-től jobbra Kanyarodás által a' *C*. Czélra megy által, a' 3-dik Szakasz melly 7 Sorból áll, 's egg y Sorral gyengébb, mint a' 2-dik Szakasz, melly 8. sorból áll, azt a' balra tartás által ezzel egyerányba kell húzni. Azon esetben pedig, ha a'

Szakasz 9. Rendbül áll, jobbra kell nékitartani, és bal szárnyát, az előtte menő 8. Soros Osztalékkal, annál fogva egy irányba hozni. Lásd a' IV-dik Plán. 1-ső Fig.

Ugyanezt kell megtartani a' Félzázadonként való Csapat-Marsban is, a'mint azt a' IV-dik Plán. 2-dik Fig. mutatja.

Minden Osztaléknak pontban azonn a' Línéánn kell a' maga' Kanyarodását végre hajtani, mellyenn az ő előtte menő Osztalék kanyarodott.

A' különböző erejű Osztalékoknak tehát, a' magok' Sorainak számához képest, a' Kanyarodást korábban, vagy később, a' kanyarodás' línéájánn innen, vagy túl kell végre hajtani, p. o. ha a' bal szárny van irányba véve, és jobbra kell kanyarodni a' harmadik Szakasznak, a' melly egy Sorral gyengébb, mint az 1-ső, ugyanannyi lépéssel később, és a' Kanyarodás' línéájánn túl; az ötödik Szakasznak pedig, a' melly egy Sorral erősebb, ugyanannyi lépéssel korábban, és

a' líneánn innen kell a' Kanyarodást elkezdni. IV-dik Plán. 1-ső Fig.

A' Rezerva-Század hasonló mozgásban, és ugyanezen megjegyzett dolgokra való vigyázással oldalról kíséri a' Líneabéli Csapatot illendő távúlságban, mellyet legtöbb esetekben a' Föld' minéműsége határoz meg.

Ha Szakaszokkal egész jobbra, vagy egész balra kell kanyarodni, ez mind helyben, mind pedig a' Mars közben csupán csak álló Sarkkal eshet meg.

Ezen Comandószóra: *Egész jobbra* vagy *balra kanyarodj!* minden Sarkemberek megállanak, minden Ofztalék megteszi az egész Kanyarodást, az álló Szárnyonn lévő Individuumok comandírozák a' *Megálljt!* Az Ofztály-Comendáns comandíroz továbbá: *Mars!* A' Fő az Erányt tartó Szárny felé vettetik. Ha a' Kanyarodásnak helybül meg kell tétetni, az Ofztály-Comendánsnak a' Kanyarodásra való Comandó-szóhoz egyszersmind a' *Marsot* is hozzá kell ragasztani.

Az előre való Kanyarodás közben minden kivétel nélkül mindég a' kanyarodó szárny felé kell nézni. A' középeni lévő Individuumoknak lehet néha a' líneába is egy oldalpillantást vetni, hogy azt megítélhessék.

A' Kanyarodás' ezen két nemének természetével való közelebbi megismerkedésre szolgál még e' következő is.

Az első esetben az *a* Rend, vagy Szakasz előre nyomúl mindaddig, még az ő jobb Szárnya a' *b*-hez, azaz, a' Kanyarodás' tulajdonképen való pontjához nem érkezik, a'hol a' Kanyarodás comandíroztatik, a' Sarkember a' maga' Lovát középen megfordítja, a' külső szárny pedig a' *cc.* kerületet megteszi.

A' második esetben a' Rend, vagy a' 4-dik Szakasz, a' *balra kanyarodj!* Commandószóra a' Kanyarodást; még az *a*-nál, a' *b*-től, azaz a' Kanyarodás' tulajdonképen való pontjától 9. lépésnyire kezdi el; a' midőn a' belső szárny valamennyire mérséklett mozgásban a' 14. lépésnyi *dd.* kerületet; a' külső szárny pedig

nagyobb sebességgel az *ee.* kerületet teszi meg, azután az *f*-hez való érkezéskor, az *Egyenest* ! Comandószóra újra az egyenes Cél vetetik fel, és a' további mozdulások végre hajtának.

Mind az álló, mind pedig a' mozgó Sarkkal való Kanyarodásba, a' második Rendnek részöntös mozdulása által úgy kell az első Rend' háta megett körül húzódni, hogy minden Ember a' Lovát egy Sorral, az első Rend' Lovainn kívül túl fordítsa; a' Kanyarodás' vége után pedig észrevehetetlenül újra a' Sarkember felé tartson, és a' *Megállj!* vagy *Egyenest* Comandószóra minden második Rendbéli Ember a' maga' előemberére igazodjon. Itt mind a' Szakaszokra, mind a' Félzázadokra nézve, gondolóra kell venni mind azon eseteket, mellyek a' Vak Sorokra nézve elől fordulhatnak, a' mint a' IV-dik Plán. 4-dik Figurájából világosan meg lehet látni, és a' mi már az I-ső Czikkely' 2-dik §-ban meg is magyaráztatott.

XVI-dik C Z I K K E L Y.

I. §.

A' Zártt - Csapat' kanyargása.

Fundamentomregulául feltetett az, hogy a' Zártt-Csapatban, már az akárminémű Ofztalékokkal legyen formálva, mindig mozgó Sarkkal kell kanyarodni. Mí módon kelljen azt a' Szakaszokkal formáltt Csapatban, — (melly is a' maga' szélessége és mélysége közt való mértéknél fogva csak nem egyenlő a' Zártt-Csapattal) végbe vinni, az a' XV-dik Czikkely' 2dik §-ban nem külömben a' Zártt-Csapat' formálása' alkalmatosságával meg volt mondva. Lásd IV-dik Plan. 1-ső Fig.

Úgyánezen Fundamentomregulák szerint esik meg a' nagyobb Ofztalékokkal formáltt Csapatnak mozgó Sarkkal való kanyarodása is, az az, a' kilencz lépésnyi mélységhez alkalmaztatott, 14 lépésnyi fertálykerületben, és a' tulajdonképen való kanyarodás' pontjához való érkezés előtt 9 lépésnyi távúlságra. Fél Századnál szélesebb Ofztalékokkal formáltt Zártt-Csapat.

tal az Ügetésnél sebesebb tempóban soha sem kell Kanyarodást tetetni; mert ha a' Sarkember Vágtatva menne, a' kanyarodó szárny sebes Vágtatva sem kanyarodhatna rendetlenség nélkül. Ha tehát a' Zártt-Csapat Vágtatásban van, annak a' Kanyarodás előtt comandírozni kell: *Ügetve!*

Közelebbreül megvilágosítja ezt a' IV-ik Plan, 3-dik Figurája, mellyben egy balra indultt Ofztály a' B Czeltől a' D felé Rezervájával együtt balra kanyarodik.

II. §.

A' Zártt-Csapatnak egész jobbra vagy balra való kanyarodása.

A' Zártt-Csapatnak egész megkanyarodásában minden Ofztalék különkülön megkanyarodik. E' végre a' Mars közben comandíroztatik: *Vigyázz! Hézakot a' Felkanyarodásra!* mellyre a' Zártt-Csapat' első Ofztalékja ugyanazon Tempóban előre nyomúl, a' többiek pedig hátrátartózkodás, és lassabb mozgás által, az előttök lévő Ofztalékoktól annyira elmaradnak,

a' mennyi Hézak a' Sorok' számához képest, Felkanyarodásokra megkivántatik: továbbá comandíroztatik: *Fél Századokkal*, vagy *Fél Osztályokkal egész jobbra* vagy *balra kanyarodj!* mellyre a' Mars visszafelé Csapatban, vagy ismét Zártt-Csapatban tovább folytattatik. Az utolsó esetben comandíroz az Ezeredes Tiszt: *Zárkozz! Mars!* a' második *Marsra!* a' Mars tovább folytattatik. Itt jól meg kell azt jegyezni, hogy valahányszor az Osztalékok eggyenként egészen megkanyarodnak, mind a' Csapatban, mind pedig a' Zártt-Csapatban a' hátrafelé való indulás alatt az új erányozást mindenkor az ellenkező oldalra kell formálni: p. o. ha ez valamely balra indult Osztálnál jobbra volt, a' Csapat', vagy Zártt-Csapat' Osztalékjainak eggyenként való egész megkanyarodása után, annak *balra* kell lenni; minthogy a' következő Felmasírozásnak, vagy jövő Felkanyarodásnak balra kell megessni.

XVII-dik C Z I K K E L Y.

I. §.

A' Frontnak helyben való Megváltoztatása, vagy a' jobb Flankba való Kanyarodás.

Az előre bocsátott Fundamentomregulák szerént, egy vagy több Osztályoknak Frontját egy helyben külömbkülömbféleképen meg lehet változtatni, p. o. fel lehet a' jobb Flankba kanyarodni. E'végre comandíroztatik: *Vigyázz! Fél Századokkal jobbra kanyarodj!* minden, — kivévén a' Fél Századok' befoglaló Sorát, balra veti a' fejét; *Lépést! Ügetve!* vagy *Vágtatva! Mars!* Mindjárt az első kilépéskor az egész Front valamennyire kívül mozdúl azon a' Frontlineánn mellyről elkanyarodott, kivévén a' Sarkembereket. A' Kanyarodást minden Osztalékok egyszer'smind vízi véghez. Továbbá comandíroz az Ezeredes Tiszt: *Balra Frontba felmasírozunk!* Minden Osztalékok, — kivévén az elsőt, — nyolczadrész Kanyarodást tesznek. Az első Fél Század, —

a' melly, a' mint már tudni való, a' maga' szélességével egyenlő távúlságra előre nyomúl, egyenesen (perpendicular) az eredeti lineára állittatik, azután comandírozatik: *Lépést! Ügetve!* vagy *Vágtatva! Mars!* Minden a' már megírtt Rendszabás szerént esik meg. Az Ofztalék' Strázsa-Mesterei a' 6-dik Káplár megé, a' Trombitások pedig az 1-ső Káplár megé vonúlnak, hogy a' balra való Felvonulásban akadályúl ne legyenek.

Ha több Ofztályok állanak egymásután Csapatban, a' Felmasírozás előtt *Zárkozz! Mars!* comandírozatik.

Hasonlóképen cselekszik a' Rezerva is, vagy pedig a' környülállásokhoz képest a' helyett, hogy az *a b* lineábúl hasonló Felmasírozás által a' *c d*-be formálódna, néki a' maga' első *a b* Állásábúl Frontba résünttartás által egész az *e f*-ig előre lehet nyomúlni, és az ott való bekarrodás által magát az *f g*-be az Ofztály' háta megé formálni: hasonlóképen van a' dolog, ha több Ofztályok vagynak is együtt. Lásd az V-dik Plan. 2. Fig.

Mind ezek hasonlóképen történnek balra is az ellenkező oldal felé.

XVIII-dik C Z I K K E L Y.

SZOROSSÁGOKONN VALÓ ÁLTALMENETEL.

I. §.

A' páros és páratlan Osztalékoknak Felmasírozása, és Szakadozása.

Egyáltaljában szükséges az, hogy minden Sereg, a' külömbkülömbféle vidék' természetéhez képest, nagyobb Osztalékokba fel tudjon masírozni, és a' magokat előadó akadályokhoz, és akárminémű szorosságokhoz képest kisebb Osztalékokba tudjon szakadni. Ez, — a' kif zabott Hézaknak megtartásával, — kétféleképen eshet meg.

1-ször. Ha a' páros és páratlan Osztalékok *egyszer'smind* felmasíroznak, és szakadoznak.

2-szor Ha a' páros Osztalékok csak *magok* masíroznak fel, és Szakadoznak el.

Ha egy Ezered Szakaszonként jobbra indúlt volna, és az első mód szerént

kellene néki felmasírozni: ezen esetben hírt ad az Ezeredes Tiszt: *Vigyázz! Szakaszokból Fel Századokba felmasírozunk! Mars!* A' páratlan Szakaszok' Comendánsai comandíroznak: *Jobbra vonúlj!* a' párosoké pedig *balra vonúlj!* A' páratlanok többet vonólnak oldalra, mint előre; a' párosok ellenben többet előre, mint oldalt; mihelyt a' páros Szakasznak vonuló szárnya a' páratlannak második Rendével egyenlő magasságba érkezett, és oldalra annyi távolságot nyert, mint a' mennyit tesz fzelességének fele, a' Szakaszoknak egyszerűbe *Front* comandíroztatik, ahhol meg kell jegyezni, hogy a' *Front* Comandószót a' páratlan Osztályok' külső szárnyainn lévő Individuumoknak mindenkör a' páros Osztalékok' külső szárnyainn lévő Individuumoktól, és így hátúlról kell általvenni. A' Sorok' felfutása után a' belső szárnyokon (először a' páratlan Osztalékoknál) *Mars!* comandíroztatik. A' páratlan Szakasz lassabban, a' páros pedig sebesen nyomúl előre: ha az Osztalékok egymás

egymás mellé érkeznek, az egész Osztalék' Comendánsa comandíroz: *Megállj! Mars!*

Ezen módra egész Osztályban is fel lehet masírozni.

Ha keskenyebb Osztalékokba kell szakadni, comandíroztatik: *Vigyázz! Egész Osztályból Fél Osztályba szakadunk!* A' páros Századok fejeket jobbra vetik. *Mars!* A' páratlan Századok Ügetve előre nyomódnak. Mihelyt a' második Rend ezekkel a' páros Századokonn kívül haladnak, a' páros Osztalék' belső Szárnyánn comandíroztatik: *Jobbra vonúlj!* a' páratlanuén pedig *balra vonúlj!*

Ha mind a' két Osztalék a' maga' szélességének felét oldalt megvette, először a' páros Osztalékoknál, és egyszeribe azután a' páratlanoknál is, a' vonuló szárnyakonn *Front!* az utánnymuló szárnyakonn pedig *Mars!* comandíroztatik. Erre következik az Ezeredes Tisztnek második *Mars!* Comandószava. Ezen módra egész Szakaszokig lehet szakadozni.

A' páros Részeknek egyedül való Felmasztrozása, es Szakadozása.

Az olyan Vidékenn, mellyenn a' páros és páratlan Osztalékoknak oldalt vonulása meg nem eshetne, hír adatik: *Megállj! Vigyázz! Szakaszokkal Fél Századokba felmasztrozunk! Páros Szakasz! felmasztrozz!* Ezen Szakaszok jobbra vonulnak, vagy soronként balra indulnak, 's tulajdon Frontjok' szélességének hézakját megvévén, Frontot vetnek, és a' páratlanok mellé belépnek.

Az Elszakadás így comandíroztatik: *Vigyázz! Fél Századokból Szakaszokba szakadunk! Mars!* A' páratlanok sebesen előre nyomulnak, a' többiek hátra tartózkodnak, még a' páratlanoknak második Rendje a' Front' lineánn kívül nem haladt; azután a' páros Szakasz' Comendánsa comandíroz: *Jobbra vonúlj!* Ha minden Szakasz a' vonuló szárnyával az előtte menő Szakasznak jobb szárnya megé érkezett, a' jobb szárnyonn lévő Indivi-

duum, comandíroz: *Front!* azután a' bal szárnyonn lévő: *Mars!*

III. §.

Elszakadás, akadályok miatt.

Ha az Ofztalékokat bizonyos akadályok egy darabig a' Front-Marsban megátolják, ezen esetben comandíroznak az Ofztalékok' Comendánsai: *Fél Század!* vagy *Szakasz!* — vagy *ennyi* vagy *amannyi Sor, a' jobb* vagy *bal szárnyrút!* *Megállj!* *Szakadozz!* mellyre ezek az előttök menő Ofztalék háta megé a' Zászló felé jobbra vagy balra vonólnak. Ha az Ofztalék az akadályt meghaladta, comandíroztatik: *Etszakadt Sorok!* *Szakasz* vagy *Fél Század!* *Masírozz fel!* mellyre ezek a' vonulás által ismét előbbeni helyeikre mennek.

XIX-dik C Z Í K K E L Y.

AZ EGGYESÜLÉS.

I. §.

A' hirtelen formálódás kiváltképen való Főtulajdonsága a' jól alko-

tott, és jól kitanított Seregnek: ez abban áll, hogy minden Ember a' maga' Szakasszát, Rendjét, Elő, és Szomszédembereit hirtelen megtalálja: ebben a' Sereget sokszor kell gyakorolni. E'végre az Ezeredes Tiszt a' Zászlót az a' mellett lévő Individuumokkal, és Zászlós-Sorokkal együtt a' Front előtt előre indíttya, és comandírozza: *Széllyel!* Az Ezered elszéled; azalatt az Ezeredes Tisztek a' Zászlókkal új Frontlineát vetetnek, és Lármát fúvatnak. Eggy szempillantás alatt minden megfordúl a' Zászlók felé, és azok körül az egész Sereg összvegyül. Az első Rendbéli Individuumoknak ügyekeznii kell, hogy legelsőek legyenek a' magok' helyekenn, hogy így a' Frontlineát, és igazodást olly hirtelenséggel kijegyehessék, a' mint csak lehetséges.

Ez az Eggyesülés az elszéledtt Seregnek a' Zászlók felé való sebes öszvegyargalása által esik meg, mellyeket az Ezeredes Tisztek, a' Zászlós Sorokkal, Fő Hadnagyokkal, és a' 12 Káplárokkal együtt, az újj Cél-Pont felé lépést előre

vezetnek. Az Ezeredes Tiszteknek a Zászlósorokkal való előrenyomulások alatt az Individuumok mind a két oldalról egymásután a lineába felvetetnek, a kik közé azután a Közemberek belépnek; minden ügetve, és vágatva siet a Frontba. — Még azt kell itt megjegyezni, hogy a Frontnak ezen folytában való mozgása alatt a Zászlónak mindég előre, a két szárnyaknak pedig hátra, 's a Rendeknek, még csak az egész Osztály nem formálja magát, nyilatkoztatva kell lenni. Minden Szakasznak ügyekezní kell, körülbelül a maga Hézakjára jutni, azután a közép felé öszvezárkozni, és magát a Zászlóhoz erányozni, a melly lassú mozgásba halad előre, hogy így a Front az előre-haladás közben lassanlassan formálódjon. Kiváltképen minden Embernek ügyekezní kell, hátúlról, egyenesen a maga helyére lovagolni, a másnak ugratást, és tolongást okos előrenézéssel eltávoztatni, magát ennél fogva az abból könnyen következhető elesés'veszedelmeinek ki nem tenni.

Az Eggyesülés Ügetve, Vágatva esik

meg, 's azalatt minden lárma, és kiáltozás tiltatik.

Az ilyen esetekben, valamint egyéb zolgálatokban is, p. o. az Elő és Hátországban a' Trombita' Jeladásaira való engedelmeskedés, egy a' legszükségesebb dolgok közül, kivált a' könnyű Lovasságnál, melly az ellenséggel gyakran összvekeveredik. A' katonának kell tudni, micsoda a' *Hívó - Gyűjtő - Mars - Lárma* — és hogy a' Trombitának micsoda jelei jelentik egyiket vagy a' másikat?

XX. C Z I K K E L Y.

A' RAJTAHAJTÁS RÚL,

I. §.

Rajta-Hajtás előre.

A' Lovasságnak nagyobb testben való mozdulásai az Embereknek, és az ő Lovaiknak egyenként való kitanításannu fundálódnak. — A' Vágtatásnak három nevezkedései vagynak, úgymint: a' rövid, vagy

tartóztatott Vágtatás; — a' kantárszár megereftzése által, — a' keményebb Vágtatás, — és a' sebes Futás, vagy Nekiereszkedés. Ezt a' nevededő menést, lassan kezdve egész a' legsebesebb mozdulásig, az az, a' betörésig meg kell tartani; mert ha ezen egész Erőbéli mozdulást korábban kívánja az ember, az a' Lovakat utóljára, és éppen ott, ahol legszükségesebbek volnának, egészen elhagyná.

A' Rajtahajtás előtt ezen három Individuumok, úgymint az 1-ső Század' 1-ső Strázsamestere, és a' két 3-dik Káplárok a' távúlság' kijegyzésére előre küldetnek, az első egyenesen Záfzló' elejébe áll; a' két Káplárok pedig a' magok' Századjok két szárnyai előtt, a' melly három Pontokra az Ofztálynak előre kell nyomúlni.

Az Ezered - Comendáns a' Kórmány Trombitással a' *Rajtahajtás' második része által* jelt adat a' Rajtahajtásra. Ezután hírt ad: *Vigyázz! Rajta hajtunk!* A' Sereg elkészíti magát az ütközet-re. Először is a' nyeregbunda előrül hátra hajtatik, és az ülés alá szoríttatik

hogy a' Pifztolyokhoz szabadon hozzá le-
hessen férni; azután a' Patrontás' fedele
kinyittatik, a' Pifztolyvefzö kieresztetik,
a' markolatfzúj marokra fogatik, és a'
kantár rövidre vetetik,

A' Század - Comendánsok a' Frontot
végig lovagolják, hogy megláthassák, ha
jó karban van-e minden? A' Front megett
álló Individuumoknak különösen arra
kell vigyázni, hogy a' 2-dik Rend a' ma-
ga' Elöembereire álljon, és hogy a' Rend-
Hézák kicsiny ne legyen.

A' jelenlévő Rezerva - Századok az
Ofztályok' Szárnyai megé nyomúlnak a'
fzerént, a'mint az a' Front Marsrúl való
átmutatásban ki volt szabva.

Ha minden igazodva van, a' Trombi-
tások a' *Rajtahajtás' második részét* el-
kezdik fújni. A' Kórmány-Trombitás az
Ezered Comendáns' parancsolatjára három
kettőztetett hangot fúj; az Ofztály - Co-
mendánsok comandíroznak: *Lépest! Mars!*
Minden Trombitások a' *Rajtahajtás' má-
sodik Réfze* által felelnek. A' Kórmány-
Trombitás *három kettőztetett hangot* fúj,

Az Ofztály-Comendánsok comandíroznak: *Ügetve! Mars!* Minden Trombitások a' *Rajtahajtás' második Réfze* által felelnek. Ha a' Sereg az ellenséghez mintegy 200 lépésnyire érkezett, az Ezered Comendáns a' Kormány - Trombitás által *Fél Marsot* fúvat! Az Ofztály Comendánsok comandíroznak; *Vágtatva! Mars!* Minden Trombitások felelnek a' *Rajtahajtás' 2-dik Réfze által*. Ha ez a' Vágtatás már mintegy 50. lépésnyire tartott, az Ofztály - Comendánsok még egyszer comandíroznak: *Mars!* A' Vágtatás' megerősítettik, és ha a' Sereg az Ellenséghez 80. vagy 100. lépésnyire közelít, az Ezered - Comendáns a' Kormány-Trombitás által *Lármát* fúvat, mellyet minden Trombitások viszonoznak, és ugyanazon szempillantásban az Ofztály-Comendánsok, és minden Frontban álló Fő, és Al-Tifztek *Mars! Mars!* comandíroznak. Az Emberek a' Lovakot két sarkantyú közé veszik, az első Rend a' kardot a' Feje felett tartja, 's az ellenségre minden villámsebességgel rohan,

Ha az első Rendből egy Ember elesik , annak helyét az Utó-Embernek egyszeribe ki kell pótolni.

Az Igazodásokra, és a' Mars' külömbkülömbféle megerősítésére nézve azon megjegyzéseket kell itt elől venni, mellyekre a' Front-Marsban vigyázni kell. A' *Mars! Mars!* szóra minden Ember egyenesen néz. Ha az ellenség megszaladt, az Ezeredes Comendáns comandíroz : *Megállj!* A' Kormány, és minden egyéb Trombitások *kettőztetett hívót* fújnak. A' *Megállj!* szóra az egész Front tovább halad lassú lépésben.

Mint kell magokat viselni a' Rezerva-Századoknak, ha azok Elő-Seregekké fordíttatnak, az a' következőkben fog megmagyaráztatni; itt csak azt kell szükségképen megjegyezni, hogy ha a' Rezerva-Század, még minekelőtte az Osz-tály a' Rajtahajtást elkezdette volna, az Elő-Seregből visszahívatott, és a' mint a' Front-Marsban mondatott, magát az Osz-tályok' külső Szárnyaira vonta; ennek

Front - Marsát mindég 80. vagy 100. lépésnyire kell annak követni. A' *Mars!* *Mars!* szóra a' Rezervák egy helyben maradnak, és a' Rezerva - Comendánsoknak a' Rajtahajtás' kimenetelét el kell várni, hogy megítélhessék, micsoda próbatételt legyen szükség továbbra tenni. Ha az ellenség hátra veretett, a' Rezerva - Századok vágtatva nyomban utánna indulnak, és az ellenség' kergetésére fordíttatnak. Ha pedig történetből a' Rajtahajtás szerenségtelenül ütne ki; ezen esetben mindeneknek előtte a' Rezerva - Század az Ezeredes Kapitány' Osztályának két Szárnyairól minden lehető sebességgel a' közép felé öszve húzódik; az Ezeredes Fő-Hadnagy, és Fő Strázsamester Osztályainak Rezervái pedig az) Ezred' két Szárnyaira sebesen Frontba felmasíroznak, a' Línabéli Osztályok' hátrálását fedezik, és ha parancsoltatik, Hátörzőket formálnak. Az utolsó esetben minden a' Rezerva - Századok 2-dik Kapitányinak, és Individuuminak bátor szívűségétől függ; a' kik a' magok' rettenthetetlenségek, és elzánások által

az ellenség' kezeibül a' nyertt győzedelmet kitekerhetik, legalább a' Kergetésnek gátot vehetnek.

Ha a' Fiezerva-Századok az Ezered' szárnyainn használtatnak, az abbúl következő haszon felette szembetűnő: mert az által nem csak az oldalak helyezettnek bátorságba; hanem még ezen kívül a' legnagyobb hirtelenséggel egy hármas megtámadó mozdulást is lehet tenni. 1-ször a' grádicsos formában az Ofztályokhoz kapcsolt Ofztalékok jobbra, vagy balra felkanyarodhatnak, és az oldal felül jövő ellenségnek ellene nyomúlhatnak; 2-ször ezek a' Frontot meghosszabbíthatják: és 3-szor a' valóságos Rajtahajtásban, ha az szerencsésen üt ki, ezeket az ellenség' kergetésére; ha pedig az szerencsétlenül ütne ki, az Ofztályok' hátrálásának fedezésére lehet igen hasznosan fordítani.

Ha a' Línabéli Ofztályok az ellenséget hátra nyomták, azt üzöbe veszik, hogy a' kipihenésre semmi üdeje ne legyen. A' Kormány-Trombitás *Fél mar-*

tot fúj. Az Ofztály - Comendánsok comandíroznak: *Vágtatva! Mars!* — A' Trombitások a' *Rajtahajtás' második része által* felelnek. A' második *Mars!* szóra a' *Vágtatás' sebessége megerössítettik.* Ha az ellenség eléggé hátra kergettetett, a' Kormány-Trombitás, és ő utánna minden Trombitások *két kettőztetett hangot* fújnak. Az Ofztály-Comendáns comandíroz: *Lépést! Mars!* A' Trombitások a' *Rajtahajtás' 2-dik Részé* által felelnek.

Utóljára következik a' *Megállj!* és egyfzersmind a' Kormány-Trombitás egy *kettőztetett hangot* fúj. Minden Trombitások a' *Rajtahajtás' 2-dik Részé* által felelnek.

Mihelyt a' *Lárma* megzendül, egyszerűbe *Mars! Mars!* comandíroztatik. A' több Comandószavak azután következnek, ha a' Kormány - Trombitás a' Jeleket tökéletesen kifújta. Az Ofztály-Comendánsok, az Ezred - Comendáns, az Ezered-Segéd, és Kormány-Trombitás, a' valóságos ellenséges történetekben mindaddig a' Front előtt maradnak, még *Mars!*

Mars! nem comandiroztatik, és a' tulajdonképen való Rajtahajtás el nem kezdődik, a' midönn megállapodnak, és magokat a' Frontba a' Közhelyek között felvetetik; a' hol ök is az egész Frontal együtt az ellenség közé berohannak.

A' könnyü Seregekre nézve a' szokott közhelyekkel való Rajtahajtás legtermészetesebb, és legalkalmasabb; a' Línabéli Osztályoknak mindég Elő-Sereg által kell fedeztetni, a' kik azután a' *Hívó* által behívatnak, és a' Rajtahajtó Seregnek Rezervául szolgálnak.

Azontávúlságot, mellyrül a' Rajtahajtásnak kell kezdödni, a' történet, és a' Vidék határozzák meg.

Gyakran a' körülállások szükségessé teszik azt, hogy a' Seregnek a' Trombita' jeladására álló helyébül egyfzerre Vágtatva kell megindúlni, és az arra következő *Mars! Mars!* szóra, minden további késedelem nélkül, Rajta kell hajtani. Az efféle Rajtahajtásokkal, kiváltképen az apró csoportoknak,

szük vidékekben lehet élni. A' kerge-
tés' távúlságát sem lehet előre meghatá-
rozni; itt a' környülállások' szorossága,
és a' Comendáns' értelme határozza meg a'
dolgot; a' kinek arrúl el nem kell felejtkezni,
hogy az ellenséggel csendes meghatározás-
sal kell szembefzállni, és hogy a' Lovak'
erejét az utolsó fzeppillantásra meg kell
kímélleni; mert lankadtt, és üdö előtt ki-
farasztott Lovakkal még csak egy igen
középszerű ellenséges Sereget sem lehet
hátrálásra kényyszeríteni.

A' könnyű Lovasság' betörése ugyan
nem olyan pufztító, mint a' nehéz Lo-
vasságé: de ellenben a' Lovak' tartóssá-
gából, és a' könnyűségéből származó
hafznok mind az elsőbb részenn vag-
nak.

Minden Lovas Seregnek bátor elszá-
nással ki kell állani az ellenség' megtáma-
dását, nem tekintvén annak nagyobb
számát, vagy erejét, és ha külömben
annak célját fortélyos Hadi forgások ál-
tal semmivé nem lehetne tenni, annak
bátran ellene kell menni.

Az ellenséges ágyúknak megtámadásában először a' vidék' természetét értelmes emberek által mindég ki kell vizgáltatni, a' kik az üdö' megnyerése végett előre meghatározott jelek által adhatják a' Seregnek tudtára, ha lehetséges-e a' megtámadás vagy sem?

Igen tanácsos az Ágyúk ellen, a' lövés-czél-líneánn kívül grádicsos formában nyomúlni elő, minthogy így kevesebb lövéstül lehet tartani; mivel az ellenséges Ágyúkat a' lövés' czél-líneájánn kívül közelítő Sereg felé mindég forgatni kell; éppen azért az ellenséges Gyalogság' Négyszegeit is mindég a' szegletekenn kell megtámadni. De ha a' Sereg kénytelen volna, a' lövés' czéllíneájában elő nyomúlni, ilyenkor a' megtámadásnak egész Frontal, és minden kigondolható sebességgel kell megessni. Ha Kartácstűz alatt kell előre nyomúlni, ezen esetben tanácsosabb, azt keskeny Frontal tenni. Ha olyan magosságokat, mellyeket az ellenség Ágyúlövései bejárnak, a' lövés' czéllíneájában kellene megtámadni, azok

konn

konn egész Frontal kell rajta hajtani; mivel a' vízmértékű lövések, és a' felpatogó golyóbisok a' Csapatban nagy pufztítást tennének.

Ha több egy Pontra irányzott Ágyúkat kell megtámadni, azok ellen több oldalokról kell a' Sereget vezetni, hogy így az Ellenség a' maga Ágyúinak foganatos erejét megőszlatni kénytelenítessen.

A' Rajtahajó Lovasságnak, mind addig nem szabad egész erőből neki erezkedni, még csak tökéletesen a' Kartács tűz alá nem érkezett; ekkor a' Sorokat, és Rendeket, a' Lovaknak keményebben lehető megfzorítása végett még lehet tágíttani, mindazáltal úgy, hogy abból semmi káros megszakadás ne következzen.

A' Köz embereknek jól észekre kell azt adni, hogy a' Kartács tűzből való visszafordulás sokkal veszedelmesebb; mint ha abban tovább is előre nyomódnak; mert ha az ellenséges Pattantyúsok azt látják, hogy már a' Lovasság nyakokönn van, bizonyosan elvesztik bátorságokat;

ha ellenben a' Lovasság megcsügged, vagy még vissza is fordul, azok új merészséget vesznek.

Ha csak sürgető szükség nem kívánja, az Ágyú' tüzelése alatt soha sem kell a' Sereget újra formálni.

Ha az elnyert ellenséges Ágyúk' elhozása valami akadály által lehetetlenné tétetne; legalább a' töltőfáknak, — borostáknak, — és húzó rudaknak elhozásán ügyekezní kell, 's a' gyújtó lyukakat be kell fzegezni, a' Töltéseket ki kell öntögetni, egyszóval, az Ágyúkat, a' mennyire csak lehet, haszonvehetetlenekké kell tenni.

II. §.

Rajtahajtás hátra felé.

A' Rajtahajtás hátra felé éppen úgy esik meg, mint előre. A' Front Egész Kanyarodás, vagy Front, és Szárny Váltóztatás által megfordíttatik; ezen utolsó mód, ha különben azt a' vidék megengedi, ezen célra legalkalmato-

sabb; mivel e' szerént a' Fő és Al-Tifztek helyekenn mint az előre való Rajtahajtásban, megmaradnak.

XXI. C Z I K K E L Y

I. §.

Elő - Sereg.

Semmiféle Lovas Seregnek sem szabad, még békeességben is, Elő, és Hátörző Sereg és oldalt Örjárók, Szárnyallók nélkül masírozni.

Ezen Fundamentom-regulát minden Fő, és Al-Tifztnak elfelejtethetlenül elméjében kell tartani, sőt ezt a' közkatonaságnak is úgy ezére kell adni, hogy ennek követése, és megtartása bennek elmulaszthatatlan szokássá váljon.

Az Elő - Sereg nem csak arravaló, hogy a' Fő Sereget megnyugtassa 's bátorságban tartsa: hanem arra is, hogy az ellenséget felkeresse, annak czélját fedezze, állhatatosságát próbára tegye, a' Fő Sereget minden lésektől óltalmazza, an-

nak, a' rendbe szedésére üdöt nyerjen, mozdulásait alakozza, az ellenséges könnyű Seregekkel inderkedjen, 's azokat hátra üzze, a' vidék' kedvező természete kitanulása által, a' comandírozó Generálisnak vagy Ezeredes Tifztnak annak használására alkalmatosságot szolgáltasson.

A' Hátörzők' haszonrafordítása éppen olyan külömbkülömbféle, mint a' körülállások' természete, a' vidéknek sokféle formája, és a' comandírozó Tifztnak czélja.

Ámbár a' Magyar Felkelő Seregnél a' következő Oktatás legfőképen a' Rezerva - Századokra tartozik; úgymint a' mellyek kiváltképen a' szolgálat' ezen nemének folytatására vagynak felállítva; mindazáltal kötelességek a' Línabéli Osztályok' minden Fő, és Al-Tifztjeinek is, ezenn Oktatást tulajdonokká tenni, és ezt mindenféle vidékben gyakorolni; mivel az az eset könnyen elő adhatja magát, hogy az ő Rezerva - Századjai külön kül-

detnek, és azok ezen tekintetben tulajdon magokra hagyatnak.

II. §.

A' Puskázásra vagy Csoapat' Előörzésére külön küldött Osztaléknak Rendszabása.

Ha valamely Osztály, vagy Század az ellenséghez közel Frontba felmasírozott, és a' Rezerva - Századjának egy Szakaszát, vagy egy Szárnyát előre küldene, hogy az az Ellenség' Szárnyalóit zabolában tartsa; vagy ha valamely Sereg Csoapatban masíroz, és egy Szakasz Elő-Seregnek kiküld: ezen esetben a' Tiszt 3—400 lépésnyire az Osztály' közepe' vagy a' Csoapat' eleibe nyomúl, és az első Rendét még 100 — 200 lépésnyire, mint Puskázókat előre küldi. Lásd a' VII-dik Plan. I-ső Fig.

A' Puskázóknak vagy Szárnyallóknak a' magok kiterjedése által az *a.* *b.* Osztály, vagy a' *c.* *d.* Csoapatnak Frontyát az ellenséges Puskázók ellen

egészenn fedezni kell: elfzélledések meg-
 eshet félhold formában, mint az *a. b.*
 vagy egyenes Frontban mint a' *c. d.*
 Mint kelljen a' Puskázóknak a' kör-
 nyéket használni, a' térségeken a' sza-
 bad kinézésre magas pontokat, a' magok
 bátorságára mély patakokat, és tava-
 kat választani; mint kelljen nekik mago-
 kat a' hídakonn, vagy csekély patako-
 konn, és szorosságokonn túl helyeztet-
 ni; vagy a' szöllőskertek, erdőségek, 's
 egyéb effélék' fedezése alatt, az ellen-
 ség előtt elrejtteni, azomban az ellen
 még is szabadon dolgozni, mind ezeket
 hasonlóképen a' VII-dik Plán. 1-ső Figu-
 rábúl lehet meglátni.

A' Puskázóknak szüntelen mozgásban
 kell lenni, hogy őket az Ellenséges Pus-
 kázók célra ne vehessék. Ha egy a' Pisz-
 tolyát elsütötte, tulajdon tetfzése szerént
 nagyobb vagy kissebb karibában körül kell
 lovagolni, az alatt Pisztyolyát megtölteni;
 és a' tüzelés' folytatására elkészülni. Két,
 három, négy Emberek szüntelen egymás-
 hoz közel tartózkodnak, egy vagy kettő

a' Píztolyt mindenkor töltve tartja's ezen három vagy négy emberek egymást kölcsönössenn segítik. A' Segítő Rendnek, a' Puskázóktól való távolsága (a' hol minden Embernek fejenként háromhárom lépésre kell egymástól távúl lenni) hasonlóképen a'. VII-dik Plán. 1-ső Figurában van kijegyezve. A' Felváltásra a' Tízt maga vezeti előre a' Segítő Rendet, és ha a' környülállások a' további előbbre nyomulást meg nem engedik, ő vezeti hátra a' felváltott Rendet a' felváltó Rendnek előbbeni helyére is. Ha az Ofztály - Trombitás *Hívót* fúj, a' leg löre nyomult Rend a' közép felé öszve, és az utólálló, hátulról annak háta megé vonúl, ha amaz második Rend volna, emennek háta megé siet; azután a' formálódott Szakasz egészen megkanyarodik, vagy sürgető esetekben, a' midőn a' Front elől hirtelenséggel el kellene tífztúlni, minden Ember különkülön, a' Front' szárnyai mellett körül vonúl, és magát a' Rezervához csatolja.

Hasonlóképen cselekedzik a' Línea-
béli Ofztály' Szakaszai is, ha a' puská-
zásra előre küldetik.

III. §.

Elöl - Sereg a' Rezerva - Századat.

Az Ezeredes Tifzt hírt ad: *Vlgyázz!*
A' Rezerva Elő - Sereggé fordítatik!
mellyre az magát az ütközetre elkészíti.
Az utánn következő Comandó - szóra:
*Szakaszokkal jobbra, és balra kanya-
rodj! Mars!* az 1-ső, és 3-dik Szakasz
jobbra; a' 2-dik, és 4-dik pedig balra
nyolczadrész kanyarodást teszen: a' máso-
dik *Mars!* Comandó-szóra mind a' négy
Szakaszok jobbra, és balra, az Ofztály'
külső szárnyai felé nyomúlnak grádicsos
Marsban; a' utó azután mozgó Sarkkal
jobbra, és balra kanyarodnak: a' 3-dik,
és 4-dik Szakaszok az Ofztály' közepe
előtt mintegy 100 lépésnyire öszvezár-
koznak; az 1-ső, és 2-dik Szakaszok pe-
dig a' szárnyaktól egyenes Czélt vesznek
tovább, és magokat a' közép Szakaszok-

ra erányozzák. Az Ezeredes Tiszt comandíroz: *Sor, és Rend nyilatkozz Mars!* A' két Kapitányok a' szélső Szakaszokkal egy helyben állva maradnak, a' két középső Szakaszok pedig, Sorukat, és Rendjeket középről a' két szárny felé annyira nyilatkoztatják, hogy azok között el lehessen lovagolni. Az első Rend gyorsan előre, és oldalvást nyomúl, a' második pedig, (a' mellynél kell maradni mindég a' Fő-Hadnagyoknak), lassabban megy mindaddig, még az első mintegy 50—80 lépésnyire ő előtte el nem haladt. Az első Rendet comandírozzák a' középen álló Strázsamesterek, a' másodikat pedig az előre nyomulásban ugyan a' Fő-Hadnagyok, a' tűzben pedig a' 17-dik Káplárok. Ezen Individuumok szüntelen a' magok Rendeknél maradnak. Ha az Elő-Seregek' második Rende az Osztály' Frontjától 200 lépésnyire eltávozott, az Ezeredes Tiszt comandíroz: *Vigyázz! Egész Fronttal masirozunk, és az Elő-Sereggel előre menve tüzelünk! Mars!* Erre a' Front az Elő-Sereggel együtt

a' környülállásokhoz képest Lépést vagy Ügetve megindúl. Ha az első Rendbéli, — 's az Orszály' Frontját fedező Puskázók az ellenség' Puskázóihoz egy Píztoly lövésnyire, az az, 100—150 lépésnyire érkeztek, a' Strázsa-Mesterek comandírozzák az első Rendnek: *Megállj! Tüzelj!* mellyre a' tüzelés elkezdődik, és a' Píztolyok újra egyfzeribe megtöltetnek; azonközben a' Fő-Hadnagyok, a' második Rendnek comandírozzák *Mars!* melly is az első Rendnek Sornylásainn minden Ember a' maga' előemberét jobbra hagyván, általnyomúl; az első Rend jobbrúl és balrúl egy Ló' szélességnyire a' közép felé öfvezarkozik, mint az a' VII-dik Plan. 2-dik Figarájában a' *c d*-nél ki van jegyezve; a' Fő-Hadnagyok, a' kik a' második Rendet a' 17-dik Káplárokra bízzák, az első Rend mellé állanak; ha a' második Rend 50—vagy 80 lépésnyire az elsőnn kívül haladt, és az *a a*-felé kiterjeszkedett, a' 17-dik Káplárok azt is tüzelésre comandírozzák. A' Segítő Szakalzóa, az *A A*-nal után nyomúlnak;

továbbá az első Rend újra általvonúl a' másodikon, a' melly az *ef*-felé öfzvezárkozik, az első pedig a' *bb*-felé kiterjeszkedik: mind a' két Fő-Hadnagyok a' második Rendhez csatolják magokat; a' Segítő Szakaszok a' *BB*-hez vonúlnak. A' Rend' Felváltása az ellenség' ellentállásától függ; és így lehet több ízben is ugyan azonn a' helyenn tüzet adni, ahol, ha a' szükség kívánja, a' Felváltásnak kell meg-esni.

Az egész Front 200 lépésnyire követi az Elő-Sereget. Ha a' Tüzelésnek meg kell szünni, az Ofztály-Trombitás *Hívót* fúj. Ha pedig a' körülállások úgy kívánnák, és ha a' rajtahajtó Front elől minél előbb el kellene a' Puskázóknak tisztúlni, minden ember különkülön a' Trombitafőzóra, és a' Fő-Hadnagy' parancsolatjára, a' mint futhat, a' Front megé vonja magát, — hol is azután a' Szakaszok magokat formálják, — vagy ha lehet, a' Szakaszok magokat jó renddel mindjárt a' Front előtt egyesítik. Ha a' második Rend van elől, ilyenkor az első azonn általvonúl, mind

a' két Rendek magokat a' közép előtt Szakaszba formálják, egymástól elkanyarodnak, tulajdon Osztályaiknak Szárnyai felé vészik ügetve útjokat, és ott egész jobbra, és egész balra az Osztály' háta megé kanyarodnak. A' Kapitányok a' Közép Szakaszok' beérkezését elvárják, és mind a' két részről megtett egész kanyarodások után azokat követik. Ez alatt a' Rezerva - Század belső Szakaszai belső szárnyaikat jobbra, és balra való kereftmenés által, a' líneabéli Századok' külső szárnyaira erányozzák 30. lépésnyire ezeknek háta megett. Ha a' Rajtahajtásra nézve *Hívó* fúvatik, a' Rezerva - Század' Szakaszai, ugyanehez tartják magokat a' belépésben is. Lásd VII-dik Plan. 3-dik Fig. Ha 3. vagy 4. Osztálybéli Szakaszok, mint Elő Seregek, előre mennek, azoknak Comandírozása egy Ezeredes Tifztre bíztatik, a' ki is az Osztály' Trombitássát magával az Elő - Sereghez viszi.

Az olyan Líneabéli Osztálynál, a' mellynek Rezervája külön van küldve, a'

3-dik, és 4-dik Szakaszok fordíttatnak a' fellyebb megírt módonn Elő-Sereggé.

IV. §.

Hátörző Sereg.

Ha a' környüállások azt kívánnák, hogy az Elöl-Sereget még az ő előre nyomulások közben Hátörző Sereggé kellene változtatni; ezen esetben az elől lévő Rend kezdi el a' hátraálást, a' Pistolyok elsütögetése után. De ha ezen czélra a' Rezervát kellene egy álló helyéből előszóllítani, ilyenkor az Ezeredes Tiszt comandíroz: *Vigyázz! A' Rezerva Hátörző Sereggé fordíttatik!* mellyre a' Rezerva Század, a' szerént a' mint a' III-dik §-ban meg volt mondva, a' Front' elejébe nyomúl, ezen Comandószóra pedig: *Sor és Rend nyilatkozz! Mars!* a' két középső Szakaszok a' Sorokat, és Rendeket, a' nélkül hogy előre nyomúlnának, megnyitják. Ezután comandíroztatik: *Vigyázz! Hátra húzódnak! és a' Hátörző-Sereggel tüzelünk! Első Század!*

*Szakaszokkal egész jobbra kanyarodj! Mars! továbbá Mars! Ezen Század a' B-től a' C-hez 150 lépésnyire hátrál, a' hol ez a' maga Comendánssa által Megállásra! és egész jobbra kanyarodásra comandíroztatik: mihelyt ez Frontban helyre állott, comandíroz az Ezeredes Tiszt: **Második Század! Szakaszokkal egész balra kanyarodj! Mars!** Ezen egész megkanyarodásnak azért kell ellenkező oldalak felé megesni, hogy a' hátrálásban, a' 8-dik Szakasz a' 7-dik által meg ne akadályoztasson.*

A' második Század az első mellett egy Szakasz szélességnyire megyen el, és annak háta megett még 150 lépésnyire megy hátra, a'hol Frontban helyre áll, és a' Szakaszoknak másodszeri egész balra való Kanyarodása által a' Közhely újra összvezé-
ratik. Azután az 1-ső Század ugyanezt tészi, és így tovább.

A' Zászlót mindenkor a' hátra induló Század viszi magával: a' Zászlótartó, valamint a' két Fő-Hadnagyok is, mindég a' 10-dik Káplár mellett maradnak. Illyen

szakadatlan Kotzkás Marsban megyen véghez valamelly Ezerednek, vagy Harcz állásnak hátrálása; — A' páros vagy páratlan Századok közül eggy Erányúl kirendeltetik, a' mellyhez kell a' többeknek igazodni; a' Közhelyeket szorgalmasan meg kell tartani. A' hátrálásban a' Századokkal mindég a' Rangba legüdüsebb Ezeredes Tifzt megy hátra.

A' Hátörzők ezen Híradás után; *Hátra húzódnak! és a' Hátörző Sereggel tüzelünk!* egyszeribe elkezdik a' pus-kázást; ha az első Rend kitüzelt, azt a' Strázsa - Mesterek egész jobbra, és balra megfordíttják, és a' második Sor' nyí-lásainn keresztül vezetik, olyan formán hogy minden a' maga útóemberét balra hagyja: minekutánna ez a' második Rend' háta megett 50 — 80 lépésnyire egymástúl eggy Ló széllességnyire felfutott, az oda zárkozott Fő - Hadnagyok által Frontba helyre állíttatik, és a' töltésre comandí-roztatik. A' két Kapitányok is, az első Rendel ugyan azon eggy üdüben a' magok Segíttő Szakasszaikkal egész jobbra, és

balra kanyarodnak, és egyenlő távolságra az *AA*-ig hátra masíroznak; a'hol egy másodszori egész jobbra Kanyarodás által a' Frontot helyreállítják. Azonközben a' második Rend a' *cd*. felé kiterjeszkedik, a' tüzelést folytatja; azután hasonló módon az első Rendenn keresztül a' *bb*-hez húzódik, még azalatt ez az *ef*. felé kiterjeszkedik, és a' Tüzelést folytatja. A' Segítő Szakaszok kétizeri egész jobbra, és balra kanyarodás által az *AA*-túl a' második Rendel magokat a' *BB*-hez, és így tovább húzzák.

Ha a' Tüzelésnek meg kell szűnni, az Ezeredes Tízst *Htvót* fúvat, azután *Megálljt* comandíroz. A' hátrahúzódó Századok, egészen megkanyarodnak, az első Század ugyan egész jobbra, a' második pedig egész balra, és a' *D*-túl az első hátra maradt Század mellé az *E*-be felmasíroznak. A' két közép Szakaszok a' szérént formálják magokat a' Front előtt, a' mint az Elő-Seregre nézve meg volt határozva. A' két Fő - Hadnagyok az első Rendekkel egész jobbra, és balra kanyarodnak,

rodnak, és a' Front, 's a' Segíttő Szakafzok között tulajdon Ofztályaiknak szárnyai felé indulnak, a'hol a' szerént tartják magokat, mint az Elő-Sereg a' behívattatás után, a' mint oda fellyebb megvolt mondva. — Lásd a' VII-dik Plan. 3-dik Fig.

Az Elő, és Hát őrző Sereg ezenn Rendtartásait, az ellenség előtt, nem így betürül betüre; hanem a' környülállásokhoz, és a' föld természetének minémüségéhez alkalmaztatva kell követni; e' végre ezeket nem csak egyenes térségenn, hanem külömbkülömbféle vidékekenn, a' mellyekenn csak Lovasság dolgozhat szükség gyakorolni.

XXII-dik C Z I K K E L Y.

I. §.

A' kiküldött Seregnek Rendszabási.

Ha a' Línabéli Lovasságnak valamely egyes Ofztalékja kiküldetik; a' mellé, ha csak a' környülállások megengedik, a' Rezerva Századbúl mindég annyiadatik, mint a' mennyit tesz az ő egész
Lov. Gyak. Reg. K

erejének fele p. o. ha az Osztály kiküldött Osztalékja egy Szárnyat tesz, ehhez a' Rezervábúl egy Szakasz kapcsolatik. De ha a' líneabéli Osztálynak csak egy Szakasz küldetne ki, ilyenkor ehhez különös eseteket kivévén, a' Rezervábúl semmi sem adatik. A' Rezervának ezenn Osztalékja úgymint a' melly az egész Seregnek egy harmad részét teszi, az egész kiküldött Sereg' erejéhez képeest, Elő és Hát őrző Sereggé, vagy Elő - Sereggé, és Oldalőrjárásra, vagy pedig mind a' három féle szolgálatra fordíttatik, hogy ennél fogva a' Sereg tökéletes bátorságba helyeztethessen.

II. §.

A' kiküldött apró Tsoportoknak Felosztása, Reserva Osztalék nélkül.

Ha a' Líneábúl egy, p. o. tizennyolcz Sorbúl álló Szakasz magányosan kiküldetik, ennek tizenkét Embert, egy tizenöt Sorbúl álló Szakasznak tíz Embert, egy tizennyolcz emberrel kiküldött Strázsame-

sternek hat Embert, és egy tizenkét Emberral kiküldött Káplárnak négy Embert kell, Elő Hát, és Óldal örökké fordítani.

Ennek a' Sereg' fedezésére rendelt egy harmadrésznek Felosztását, egy Al-Tifzi' aljátúl fogva, egész az Osztályig világosan meglehet látni a' VIII-dik Planumból.

A' Káplár két Embert rendel ki Elő-Seregben, egyet jobbra, és egyet balra. Oldalörjárásra; ezek nyolczvan 's száz lépésnyire küldetnek előre, és a' két oldalak felé, azon nyolcz Emberektől, a' kik formálják a' Fő-Csoportot. A' Káplár a' Rend közepe előtt vészzen állást, és ezenn módonn indul meg Csoportjával, a' mellynek a' *Mars*-nál egyebet nem comandíroz: Ezeknek az előre, és oldalra kiküldött embereknek, a' *Mars!* közben, a' Fő-Csoportot szemmel kell tartani, az attúl való eredeti távúlságokat, a' mennyire csak lehet meg kell tartani. Ezeknek kötelességek, mindent, a' mit csak az ellenség felül észre vesznek, a' Káplárnak haladék nélkül megjelenteni, valamint

azt is, ha olly szembetűnő akadályra bukkanak, melly őket a' reájok bízott dolognak végre hajtásába meggátolja; nékik Feltételektől mind addig el nem szabad állni, még csak vissza nem hívattatnak. Lásd a' VIII-dik Plan. 1-ső Fig.

A' Strázsamester Előőrzésre két embert, oldalt Őrjárásra hasonlóképen kettőt, egyiket jobbra másikat balra küld; Hátőrzésre is kettőt rendel ki. Lásd a' VIII-dik Plan. 2-dik Fig.

Egy magányosan küldött Szakasznak, már az akár a' Línéából, akár a' Rezerva Századból légyen, ha az p. o. tizenkét Sorokból áll, mindenik szárnyrúl, és mindenik Rendből, mindöszve lehet tíz embert comandírozni, minthogy annál három Al-Tisztek is vannak. A' jobb szárnyra egy Káplárból, és négy közemberből álló Elő-Sereg állítatik ezek mellé két Ember jobbra, kettő pedig balra való Oldal Őrjárásra, és ezek mellé két Ember Hát őrzésre. A' többi a' szerént esik meg, mint a' Káplár, és Strázsamester felül meg volt hatá-

rozva, és a' mint a' VIII-dik Plánium 3-dik Figurájában ki van jegyezve.

III. §.

A' Rezervának Felosztása, midőn az a' kiküldött Seregeknél Elő, és Hátrőrző Sereggé fordíttatik.

A' Línecabéli Osztálynak egy Szárnyához a' Rezervábúl egy Szakasz adatik. Ehhez képeest a' jobbról álló Század első Szárnyához, a' Rezervának első Szakasz; a' második Szárnyához annak harmadik Szakasz; a' második Század első Szárnyához a' Rezervának második Szakasz, és annak második Szárnyához, ennek negyedik Szakasz adatik. A' Rezerva a' jobb szárnyra állíttatik egy Rendbe, csupán csak a' Tisztel maradó nagyobb Osztalék marad két Rendbe.

Minekutánna a' Strázsamester az Elosztást elvégezte, a' Jelentést a' Fő-Hadnagynak, e' pedig a' Kapitánynak megteszi.

Az Elindulás' módja a' számok szerint, a' VIII-dik Plánum 4-dik Figurájában van kijegyezve.

Az Elő Sereg követi a' jobbra menő Óldal Őrjárókat, ezután a' Szárny, és azután a' balra menő Óldal Őrjárók következnek, a' Hát őrzők bérekefztőleg mennek.

Az egész Sereg' Elindulását, a' Kapitány comandírozza a' vidékhez, 's önnön Szándékához képeest. A' Comandószó a' vidék minémüségétül függ, átaljába a' Comendáns az Elölörzők Főcsoportjának Eleje, és így ezenn esetbe az első Szakasz előtt lovagol, az ő helyére áll az első Káplár, a' Trombitás a' második Rendbe megyen.

A' több Rendtartások megegyeznek azokkal, mellyek a' Szakaszra nézve mondatnak; hanem azt kell még megjegyezni, hogy azon Seregnek, melly Elő, vagy Hát őrzőül, a' Szárnyak fedezésére ki van küldve önnön bátorságára nézve, tulajdon erejéhez képeest, ismét kell néhány embereket előre vagy oldalt kiküldeni.

Ha egy Línabéli Század, a' Rezer-
vának egy Szárnyával kiküldetik, ezen
esetbe, az Elofztás alatt a' Fő-Hadnagy a'
maga Szakassza; a' második Kapitány pedig
a' Szárny-közepe előtt vészzen állást.

Az Elindulás a' VIII-dik Plánum 5-dik
Figurája szerént esik meg.

Egy egész Osztály, az egész Rezer-
vátúl kísértetik. Ha az Osztály balra in-
dult illyenkor a' Rezerva bal Szárnya Elő
Seregnek fordittatik a' Kapitány a' Fő-
Hadnagyot a' maga Szakasszával kiküldi;
ez ismét egy Káplárt hat közember-
rel Elő Seregbe kiküld; a' Kapitány helyét,
az első Rendben (ki hogy az egészzet kön-
nyebbenn végig láthassa, a' második Sza-
kasz előtt vészenn állást) a' Strázsamester
pótolja ki. A' jobb Szárnynak más két
Szakasszai két oldalról mennek, a' mellyek
is, az egyik Rendet tulajdon bátorságok
végett, Elölörzésre, és oldalt Őrjárásra ki-
rendelik. Illyenkor Hát őrzésre egy Káplár
hat nyolcz közemberrel elegendő Lásd a'
VIII-dik Plánum 6. Fig.

Mihelyt az Elő Sereg' legelől menő két közemberei ellenségre bukkannak, egyszeribe Jelentés tétetik, felfelé egész a Kapitányig, a' ki minekutánna a' dolog mívolta felől meggyőződött, a' Jelentést az Ofztály Comendánshoz küldi. Ez ha a' szükség kívánja, az Elölörzőknek egyszeribe Segíttseget küld, az Ofztályt Frontba formálja, különössenn pedig az oldal Szakaszokat haladék nélkül tudósíttatja; egy vagy két Szakaszok, a' szerént a' mint a' környülállások kívánják Puskázásra előre küldetnek.

IV. §.

Az Óldalok' fedezése, a' Rezerva által.

Ha egy, középrül Fél Századokkal indult Ofztály Csapatba masíroz, az ellenség pedig leginkább annak jobb Óldalát fenyegeti, illyenkor Előörzésre elég egy Szakasz: az ellenséghez legközelebb lévő Óldalt; ellenben, annál inkább szükség fedezni; azért is a' felé egy Szárny küldetik ki; a' második Kapitány az első Szakasszal a' Csapathoz legközelebb marad,

és egyszersmind a' tőle jobbra oldalvást távolabb küldött Fő-Hadnagynak Segítségül szolgál a' ki ismét a' 16-dik Káplárt hét emberrel magátúl jobbra, ez ismét két embert jobbra még távolabb kiküld.

Ezek az Óoldal Örök mindaddig illendő távolságra mennek, a' Csapattúl még valamit az ellenség felül észre nem vésznek; és az egyességet közemberek által balra feltartják. A' Fő-Hadnagy, a' Rezerva bal Szárnyának 4-dik Szakasszával, az Hat örző Sereget formálja, és egynehány Embert előre, és az ellenséges Óoldal felé kiküld.

A' Csapat bal Ódala felül elegendő egy Al-Tiszt, hat vagy nyolcz közemberrel.

Ha az ellenség a' Mars közben magát, a' fedezett Óoldal felül mutatja, a' Rezerva Szárny jobbra kanyarodás által egyszer be Frontot formáll; a' Csapat tudósíttatik a' történt dolog felül, és a' további Intézetek a' környülállásokhoz képepest tétetnek meg. Lásd a' VIII-dik Plán, 7. Fig.

V. §.

A Rezervának a' Hátraálásba való használása.

Ha valamely Osztály az ütközet után, vagy nagyobb számú ellenségtől nyomtatván, 's hátúlról fenyegettetvén magát visszahúzza; ilyenkor annak Zárt-Csapatot kell formálni, a' midönn Elölörzésre csak egy Al-Tiszt hagyattatik hat vagy kilencz közemberrel. Két felül oldal Örjárásra rendeltetnek az 1-ső és 3-dik Szakaszok; a' Zárt-Csapat hátúlról, bizonyos távúlságra állított Al-Tisztek, és Közemberek által, szorgalmatossan őriztetik.

Hátörzésre egy egész Szárny marad, a' Kapitány a' 2-dik Szakasszal, a' Csapat megett megyen, ezt követi a' Fő-Hadnagy a' maga Szakasszának hátra lévő részével, a' ki egy Káplárt négy emberrel, 's ez ismét két embert hátra hágy. Ha az ellenség közelít, erről a' Hát őrzök Kapitánnya, az Osztály Comendánst egyszeribe tudósítja, hasonlóképpen tudósítja ő a' két Oldal Örző Szakaszokat is; erre az Hátörzők, va-

Iamint az Óldalt fedező Szakaszok is, egész kanyarodás által Frontot formálnak az ellenség ellen, és mindent elkövetnek, hogy az ellenséget a' Csapat kergetésében megakadályoztassák, vagy legalább mindaddig feltartóztassák még a' Csapat magát vissza felé nem formálta. Az Osz-tály-Comendáns egyszeribe illendő köz-távúlságokat vétet a' kanyarodásra, hogy a' Vidékhez képpest az ellenség ellen Frontba fel lehessen masírozni, és azt be lehessen várni. Lásd VIII-dik Plan, 7-dik Fig.

Közönséges regulául szolgál.

1-ször. Hogy az Elő Óldalt, — és Hát-örző Seregekben lévő Individuumok az ellenséget nagy gondnal felkeressék, azt mindig szemmel tartsák, és minden csekély történt dolgot egyszeribe jelencsenek.

2-ször. Hogy minden kiküldött Sereg, a' maga' Tőke Seregével szüntelen egyesülve maradjon.

3-ször. Ha az Ellenség azt megtámadja, hirtelenséggel formálódjon, az ellen egész erőbül dolgozzon, 's a' Megtáma-

dásnak bátor mozdításokkal igyekezzen el-
lentállani, és a' helyet mind addig álhatato-
san megtartani igyekezzen, még a' Fő Sereg
magát formálhatja, és Segítségét küldhet
előre.

A' habózó kétségeskedés , annyival
inkább az üdö előtt hirtelenkedve tett Hát-
rálás néki bátoríttja a' megtámadó Ellen-
séget; a' bátor elszánás ellenbe elcsüg-
gefzti azt, és rendszerént a' nagyobb szá-
mú ellenséget is hanyatlásra kényszeríti.

Λ²

HADI FORGÁSOKNAK

KÜLÖMBÖZŐ VIDÉKEKHEZ

V A L Ó

ALKALMAZTATÁSA

HADI LONDONG

KULONBATA

ALKALIMAZATASA

Mivel ellenség előtt megtörténhet hogy a' Vidékhez képest Lovasságot és Gyalogságot ugyanazon Ezeredes Tisztnek Kormánnya alatt szükség egyesíteni p. o. valamely Batalion - Comendáns alatt egy Batalion Gyalogsággal egy Század vagy Szárny Lovasságot kiküldeni; minthogy továbbá az is gyakran megeshet, hogy vagy a' Lovasság' vagy a' Gyalogság' Comendánsa üdösebb a' Rangban: ezen okokra nézve legfőbbképen az Ezeredes Tiszteknek ügyekezni kell azon, hogy a' Lovasságot és Gyalogságot együtt, akármely Vidékben és Környülállásokban is tudják vezérelni.

Erre való nézve ezen Irásban, melly a' Hadi forgásoknak Vidékhez való alkalmaztatását tanítja, a' Seregek' két Nemeiről néha együtt, néha külön lesz az értekezés.

A' Seregek' Comendánsainak tökéletesen tudni kell magokat azon Vidékben orientálni mellyben a' Sereget gyakorolják; vagy a' mellyben Hadiforgásokat tesznek. Jó előre tudósításokat kell öfveszedni, hogy ezekből átaljában kitudhassák, mellyik nemével a' Seregeknek munkálkodhatnak azon Vidékben.

A' Batalionnak, Lovas Ofztálynak, vagy akármelley öfvetett Seregnek legelső kiállításátúl fogva minden mozdulását úgy kell intézni, mintha valósággal háborúban volna. Az ellenséget olly közel kell képzelni, hogy az káros következés nélkül legkissebb vigyázatlanságot se tehessen; e' mellett semmi habozásba, határozatlanságba, üdövesztegetésbe: valamint más részről semmi hirtelenkedésbe, vagy az egyszer tett rendelések megváltoztatásába ne essen.

Minthogy semmiféle Seregnek sem kell Elő és Hatörzők, valamint Oldalörzők nélkül is masirozni; a' könnyű Ofztály, és a' Lovasságnál a' könnyű Szá-

zad ezen szolgálatokra kirendeltt Tisztjeinek és Altisztjeinek jól értékre kell adni, hogy fő gondoknak a' Vidékkel való közelebbi megösmerkedésnek kell lenni; hogy az Elő-Seregnak és az Oldal öröknek a' föld tulajdonságira épen olyan figyelmeteknek kell lenni, mint magának az ellenségnek intézeteire, és mozdulásira.

A' Batalion' Eleje előtt egynehány száz lépésnyire masirozó Seregnak, a' kik a' magok Oldal-Örjáróikat jobbra, és balra kiküldötték, — minden akadályokat nagy szorgalmatossággal fel kell keresni, a' mellyek csak az utánnok menő Batalionnak eleibe adhatnák magokat. p.o. A' Batalion Fél Kompaniánként Csapatban az Országútonn masiroz, mellyenn egy meredek árok vág keresztül, az árok felett lévő hid csak hat lépés szélességű; ezt a' legelső Örjárók közül egy haladék nélkül jelenti az Elő-Sereg' Comendánsának; ez ugyan azon szempillantásban meg szemléli a' Szorosságot, és a' Jelentést egy biztos Altiszt által egyszeribe meg küldi a' Batalion-Comendánsnak.

Eggy az oldalra kiküldött Csoportok közül, mellyek jobbra, és balra egynehány száz lépésnyire a' Batalion' oldalai mellett húzódnak, reá talál az Országúttól, mellyenn a' Batalion utaz, nem messze egyy Mocsár' kezdetére, a' melly előre vagy oldalt terjed el, és a' Batalionnak ezen oldal felé egész Hézakokkal Frontban való Felmasirozását lehetetlenné teszi; ezen környülállás felől a' Jelentést egyszeribe a' Batalion-Comendánshoz kell küldeni.

Eggy Oldal Őrjáró sok friss Lópatkó - nyomot vesz észre, a' legközelebbik erdő felé, ezen újságot egyszeribe jelenti, 's a' nyomokat előre vigyázva tovább nyomozza, még az alatt a' Batalion - Comendáns, a' nélkül hogy a' Csapat-Marsát félben szakasztaná, magát valamelly ellenséges Lesre való bukkanásra készen tartja. — Továbbá ha a' Csapat igen magas hegyek között soronként, vagy igen keskeny gyalog ösvények miatt imitt amott egyenként masiroz, az Elő Sereg mindenre, a' mi

az őket követő Csapat' útját megkönnyeb-
bitheti, szorgalmatosan figyelmezvén,
egy erdős hegytetőn túl észreveszi,
hogy ott a' Hegyeknek tér és tágas há-
tok van, a' mellyenn Osztalékokkal aka-
dály nélkül lehet, azon pontra a'
mellyre volt intézve a' Csapat' Marsa
eljutni; ezen Jelentés által a' Csapat'
útja talán egy fél orával megrövidít-
tetik.

Ezen példákat, kivált ha az ellen-
séget közel tesszük fel, még tovább is
ki lehet terjeszteni. Itt csak egynehá-
nyak hozattak fel, hogy világossá tetes-
sen, melly elmulathatatlanúl szükséges
légyen, a' könnyű Seregeket még a' gya-
korlásokban is egyenetlen vidékekenn for-
málni és tanítani. Hijába vár a' Comen-
dás a' maga' Elő-Seregétől, és az Oldal-
Őrjáróitól hiteles, és helyes Tudósításo-
kat az előre, és oldalra fekvő vidék fe-
lől, ha a' Sereg békességben meg nem ta-
nítatik, mint kelljen ezen foglalatossá-
got okos észzel, és józan itélettel foly-
tatni.

Mentül egyenetlenebb, és akadályokkal telyesebb a' vidék; annál több Őrjárókat kell az Elő, és az Oldal-Őrzők közül kiküldeni. A' vidék' megítélésére, és vizsgálására nem minden Embert lehet egyformán használni. A' Kompania-Comendánsoknak fő gondjoknak kell lenni, hogy az olyan embereket megismerjék, a' kiknek erre természeti tehetségeit tökéletesíteni lehet, és ezeket az Elő, Hát, és Oldal-Őrzők közé illeendőenn fel kell osztani.

A' Puskázókat a' Vidék' Őrjáróit nem kell egészen ugyanazon egynek tartani: az első az ellenségét felkeresi, és a' Föld' tulajdonságát a' maga hasznára, az Ellenségnek pedig kárára fordítja; az Őrjáró ellenben mind a' vidékre mind az ellenségre vigyáz, az elsőnek hasznait, és akadályait az utolsóinak pedig a' Fő sereg ellen való szandékját megítéli, és mindenről hirtelenséggel tudósítást tesz.

Erkezhet a' Sereg olyan vidékbe, mellyet a' lakosok' szava után nem igen

akadályosnak lehet tartani, és a' hol nappal csak kevés Örfjárókra van szükség, de ha a' Sereg az ilyen vidékenn éjszaka, és ködös időben utaz, az ellenség pedig előtte van, vagy legalább annak közellétét gyanítani lehet, nem csak több, hanem a' legalkalmasabb Örfjárókat kell kiküldeni, a' kiket Puskázók által szükség segítettetni.

A' mellyek eddig mondattak, azok egyformánn tartoznak a' Gyalogságra és Lovasságra; a' hol a' Sereg ezen két nevei egyesülve vagynak, a' Vidék minéműségének szemre vevése határozza azt meg, mellyik Seregnemből kell nappal egygyik vagy másik oldal felé, több vagy kevesebb Örfjárókat küldeni? Éjszaka, és ködös időben pedig mindég tanácsosab a' Gyalog, és Lovas Örfjárókat egyesíteni; annyival inkább, mivel a' Könnyű gyalogságnak ki kell tanítatva lenni, hogy a' Ló' farára fel tudjon ugrani és a' szükséges esetekben a' Lovassággal egyforma sebességgel hátrálni.

Eggy Batalion vagy Osztály-Comendánsnak gyakorlott szemmértékének kell lenni. Neki nem csak tulajdon Seregének Frontban való Felmasirozására, 's egyéb mozdulásira megkivántató Izükséges helyről kell helyesen ítélni; hanem az Ellenségnek, és Ágyúknak távúlságához is tökéletesen hozzá kell vetni: az ő Mértéke a' Frontban álló tulajdon Seregének szélessége; ezzel öszve hasonlítva kell neki szoros bizonyossággal meghatározni, hogy a' vidéknek ez, vagy amaz alkotó része kétfzer, háromszor, négyszer, vagy ötször van e' távúlabb a' Bataliontúl, vagy Osztálytúl; ha ezen szemmértéket tökéletesen tulajdonává nem teszi, csupán csak vak szerencsébül fogja a' legalkalmasabb mozdulást választani; talán korán, — midőn még idő lehetett volna valamelly hasznos fekvésnek elérésére; — vagy igen későn, midőn már az ellenség nyakán van, és minden kedvező környülállásokat kezéből kitekert, fogja formálni a' Sereget. Állandó mértékül, mellyet minden Eze-

redes Tisztnek szüntelen szeme előtt kell tartani, fel lehet venni a' 300 lépést; ezen mértéket által kell rakni, és így kell magát szorgalmasan gyakorolni a' Tárgy' kétszeri, háromszori, négyszeri, ötszöri távúlságának megitélésében.

Ha a' Comendáns magát minden vidékenn orientálni tudja, ha helyes szem-mértékkel bir, az Örjárók' jelentéseire figyelmetes bátor szivvel, és magát fel-találni tudó Lélekkal fel van ruházva, úgy nem felhet akármicsodás vidékenn, akármiféle ellenséges esetekben is, hogy zavarodásba jöjjön: de ha ő csupán csak a' Fő seregre figyelmetes; 's a' magá' Rezervájának, Könnyű seregeinek, Ágyúinak, és Lovasságának alkalmas haszonra fordításárúl elfelejtkezik, úgy a' szolgálatnak igen nagy kárával áll a' maga' helyénn. Az alattvalók felette hamar, és többnyire igen helyesen megitélik Comendánsok' tulajdonságait, 's hozzája való bizodal-mok azon mértékben nevedik, vagy

száll alább, a' mellyben a' fellyebb elő számlált tulajdonságokat benne feltalálják.

Az ellenségnek közellétében való Marsrúl.

Mentül szabadabb, kevesebbé akadályos, és egyenesebb a' vidék azon út' hosszában, mellyenn a' Sereg masirozik, annál nagyobb szorgalmatossággal együtt kell tartani a' Línabéli Batalion, — a' Rezervát — az Elő és Hát, vagy Oldal-Örzöknek ki nem küldött könnyű Seregeket. Valahányszor a' vidék' természete megengedi, a' Sereg Fél Kompániánként masiroz, és legalább a' Fél Hézakot megtartja.

A' legszükségesebb mozdulások közé, tartozik kétség kívül a' megfordított szárnyal, és Frontal való Felkanyarodás, és sürgető esetben, az ellenségnek, mintha a' Sereg igazi rendben állana, eltökélt megtámadá-

sa. p. o. A' Sereg Fél Kompániánként, Fél Hézákkal masirozik, és annak hirtelenséggel a' jobb, vagy bal, vagy mindenik oldalra Frontba kell formálodni; egész Hézakot venni idő nincs: tehát egyszerre comandiroztatik: *Vigyázz! Szakaszokként, két Hadrendbe felkanyarodunk! Jobbra, vagy Balra kanyarodj! Mars!* Ha a' Felkanyarodás jobbra esik, ilyenkor minden páratlan Szakaszok az 1-ső és minden párosak balra elfordítva a' 2-dik Hadrendbe esnek. Ha az ellenség mind a' két oldal felől mutatja magát, az 1-ső vagy a' 2-dik Hadrend egészen megfordul, és egyszeribe tüzel, vagy bajonéttal rohan az ellenségre. Az előre Frontba formálódás legsebesebben végbe megy a' Zártt - Csapatba zárkozás által, és még sebesebben, ha a' Rendbeállítás' tökéletességére nem tekintvén, a' Sereg egyszerre mind a' két szárny felé felmasiroz. A' középről Fél-Kompániánként való elindulás által az eredeti Frontot újra vissza lehet állítani. Az ilyen vidéken igen sok Orjárókra,

és Puskázókra nincs szükség; de ezeknek olyan embereknek kell lenni, a' kik éles szemekkel birnak, fákra mászni, az épülettetőket, és tornyokat meghágni, és a' vidék' tulajdonságait meg tudják itélni. A' Lovas Puskázóknak gyorsan meg kell itélni, hogy az előttök, vagy oldalaslag fekvő vidéknek mellyik pontjairúl lehet szabad kinézések; általjában az egész vidéket helyesen körül kell nézni, és arról a' jelentést vissza meg kell tenni. Az Örjárók néhány Puskázók által kísértetnek, a' kik a' vidéket kifürkészik, kivált ha a' mezőben magos gabona áll: ezen Embereket gyakran fel kell váltani, mivel sokára elfárasztatnának, 's kötelességeket restül tellyesítenék.

A' hol a' vidék tágas és erdőségekkel, vagy Cserékkel van elborítva, az Erdőnn vagy sűrűségekenn keresztül vezető szekér, és gyalog utakat előre 2 vagy 300 lépésnyire ki kell visgáltatni, de ez által a' Sereg' útjának legkissebbé sem kell megakadályoztatódni.

Ezen Őrjárók a' Hátörzökhöz csatolják magokat, és az Elő, és Hát-Őrző Seregbéliek a' Könnyű Osztálybéli emberek által időről időre pótoltatnak ki. Az ilyen vidékekenn, az ellenséges lesektől való tartásnak soha sem kell a' Batalion' vagy Lovas Osztály' sietős útját legkissebbé is tartóztatni.

A' Batalion - Comendánsnak, ha ő a' Sereggel az ellenséghez közel utaz, az ellenség leseire való bukanására szüntelen készenn kell magát tartani. Illyenkor ő a' 3-dik Rendből formáltt Rezerva-Osztályt, Zártt - Csapatban ellenség' Frontja ellen, a' könnyű Seregeket pedig annak oldalaira fordítja. Ha a' Lesből kirohanó ellenség magát az oldalak felől mutatja, a' Lineabéli Bataliont Felkanyarodás által Frontba formálja, ha mindgyárt ennek elforgatott szárnyakkal kellene is megessni; egy Osztállyal a' Rezervát segíti, a' más Osztállyal pedig egy második Rezervát formál. Ha az

ellenség mind a' két oldalról mutatja magát, ezen esetben a' Comendáns gyorsan két Hadrendet formál, és a' Rezervával, 's a' Lineabéli Osztállyal az ellenséget jobbról, és balról támadja meg.

Ha az ellenség Lineában van, ilyenkor a' Zártt - Csapatoknak a' lineánn keresztül kell rontani, és az ellenséget oldalokról, és hátulról megtámadni. Ha ez az erdőből vagy Cseréből kifelé tüzel, egész Frontal, és bajonettel kell az erdőnek néki nyomulni; a' könnyű Seregeknek mindég fedezni kell a' megtámadó nép' oldalait, már azok akár Zártt - Csapatban akár Frontban legyenek. Ha az ellenség hátulról a' Hátörzök felől mutatja magát nagy erővel, és ha mind a' Rezerva - Osztályt, mind pedig a' Könnyű Seregeket szükség segíteni; ezen esetben a' Batalion - Comendáns parancsolja a' Lineabéli Batalionnak, hogy a' megfordított Frontal, a' szerént a' mint a' vidék magával hozza, Osztalékokkal vagy Zártt - Csapatból való masirozás által a' középre Frontba felmasirozzon, és egy Osztály

lya

lyal a' Rezervának segítségére haladék nélkül előre nyomúljon.

Ha két egymás mellett állott Batalionok, tulajdon közepekből Fél Kompániákkal indúltak előre, 's annak utánna jobbra kell a' Marsot venni; — a' középből előre indúlt Fél Kompániák mindenik Batalionba azon módra jobbra kanyaródnak mint külomben a' Csapattal való Marsba szoktak; a' második Batalion következendő Fél Kompániái ugyan azt teszik, ha azon helyre jönnek mellyen az első Fél Kompániák kanyaródtak, melly által ezen két Batalionok egy Csapatot formálnak, — midőn az formálva van a' második Batalion' Comendánsa tulajdon Batalionnyát Mars közben kettős lépésekben az elsőhez Fél Batalion' Hézakra zárkoztatja. Így annak utánna ha szükséges, lehet a' középből indúlt Fél Kompániák jobb szárnyával jobbra Frontba felkanyarodni, a' bal szárnyal pedig a' Front megett felmasírozni, mivel a' második Batatalion' bal

szárnyának is elegendő Hézakja lesz a Felmasirozásra.

A' Batalionok között kiszabott rendes Közhelyet azomba a' fellyebb említett zárkozásban is meg kell tartani.

Balra ez ellenkezőképen esik meg. Ha pedig ezen két Batalionoknak a' Csapat Elő eránnýába kellene egymás mellett felmasirozni, — *Megállj!* comandiroztatik és tulajdon Comendánsának Comandója után mindenik Batalion a' jobbra és balra való Kiterjedés által középre felmasiroz. Annak utánna az első Batalion megáll, a' második Batalion Szakaszokkal vagy FélKompániákkal balra kanyarodik, annak utánna a' *Mars! Mars!* Comandószó után annyira nyomul előre még tulajdon utólsó Osztálékja az első Batalion bal szárnyát és a' Batalion Közhelyet, meg nem haladta, a' hol az megáll és jobbra felkanyarodik, és az első Batalion Frontjában haladék nélkül be lép.

Ha az ellenség háromszorta, vagy még többszörte is erősebb; — mel-

lyet bizonyosan jó előre észre lehet venni, és a' midőn nem a' Hatörző, hanem az Előseregnél kezdődik a' Csata, ezen esetben a' Lineabéli Batalion hátrafelé Négyszeget, a' Rezerva-Ofztály és a' könnyű Seregek pedig Zártt-Csapatokat formálnak, mellyek jobbra és balra, a' Négyszeg' hátulsó szegeletére húzódnak; ez pedig őket oldalai által fedezi; mihelyt a' könnyű Seregek jobbra vagy balra vagy mind a' két oldalra, valami Erdőt, vagy hosszan tartó Cserét, vagy akármiféle fedező vidéket érnek, abba egyszeribe bevonulnak; a' Négyszeg hátrál, 's annak útját a' Puskázók fedezik, mind addig még csak valami kedvező állásba nem jút, a' mellyből Megtámadást lehet kezdeni.

Ha a' Sereg békekességben ekképen gyakoroltatik, úgy az ellenség előtt minden bizonyjal legnagyobb rend, — rettenthetetlenség és bátor elszánás fog minden Ofztalékokban uralkodni.

Ha a' Gyalogság mellé egy Század Lovasság van rendelve, ezt a' tágas vidékekenn mindég a' Sereg' eleibe kell állítani. A' Comendánsnak szüntelen szeme előtt kell azt tartani, hogy ha az ő Serege Hézakokkal való Csapatban áll, vagy masiroz, a' Csapat' oldalai a' legerősebb, annak Eleje és Hátulja pedig a' leggyengébb pontok. A' Lovasság, ha a' vidék kedvező, gyorsabban formálja magát Frontba, mint a' Gyalogság ezért a' Lovasságnak a' tágas vidékekenn többnyire elől kell lenni.

Ha a' Csapat' oldalai megtámadtatnak, a' Lovasság az ellenség' oldalába kanyarodik; ha pedig annak Hátulja támadtatik meg, ezen esetben az ha az Szakaszokkal indúlt, egész jobbra kanyarodik, és magát a' Lineabéli Batalionnak, melly a' középpe Frontba felmasirozott, egyik vagy másik szárnyára formálja, hogy onnan az ellenség' rendjébe beronthasson; ha a' környék igen keskeny volna, illyenkor a' Lovasság' Osztalékjai egész jobbra megkanyarod-

nak, és 50 lépésnyire a' Gyalogság' háta megé masiroznak, ez pedig a' Felmasirozás után illendő nyílásokat hágy a' Lovasságnak a' kerefztül nyomulásra. Ha a' Lovasság Csapatban teszi a' Megtámadást, ezen esetben azt a' Gyalogság oldalról kíséri Frontban vagy pedig Zárt-Csapatban.

Mind azok, a' mellyek eddig az ellenséges Lesekről mondattak, hasonlóképen tartoznak azon esetekre is, ha az ellenséggel, Mars közben öszve találkozunk, — vagy ha a' Csapatjaink, közül valamelyikre rá bukkan, vagy pedig valamely oldalútról Csapatunk' hátúlja felé felkanyarodott.

Minden Batalionnak legfellyebb négy minuta alatt kell magát a' középre formálni.

És így a' legkülsőbb Puskázóknak legalább is 500 lépésnyire előre kell mindég lenni.

Mihelyt a' Comendáns az ellenség' közelgetése felől Jelentést veszen, a' Lovasság egyszeribe formálja magát, a' kön-

nyű Seregek annak oldalait fedezik; a' Comendánsnak pedig, előre kell sietni, hogy az ellenség' útját, vagy állását megítélhesse; ezen megítélés nélkül a' Battalion Felmasirozása helytelenül eshetne. Az ellenség vagy fel van már Frontba masirozva, vagy pedig még Marsban van: az első esetben, ha az fel van masirozva, és megtámadásunkra előre nyomul, Zártt-Csapatokkal kell annak lineájánn keresztül rontani. Az Osztályok egymástól elválnak, két Zártt-Csapatot formálnak, melyek a' Lovasság' szárnyai mellett húzódnak el. A' Rezerva Frontban masiroz, és azután egy helyben megáll. A' könnyű Seregeknek fele egyenként puskáz a' Lovasság' Frontja előtt, a' másik fele pedig a' Zártt-Csapat' oldalaira húzza magát: Lovasság, Gyalogság egyszerre ront az ellenségre, a' nélkül hogy azt bevárná; csak hogy a' Comendánsnak a' helyes üdöpontra jól kell vigyázni, hogy a' Sereg elfulladva, vagy rendetlenségben ne érkezzon az ellenségre.

Ha az ellenség bennünket helyben vár be, ezen esetben, kivált ha annak Frontja előtt akadályok volnának, az egész Frontal való Mars káros lenne.

Az Örjáróknál, és Puskázóknál lévő Tisztek' Jelentéseinek; nem különben a' szemmértéknek kell azt a' pontot hirtelenséggel meghatározni, melly felé kell a' Csapatot intézni. A' Lovasságnak, és könnyű Gyalogságnak védelmezése alatt, mellyek ezen esetben az út' fedezése végett nagy részént eggyenként puszkázásra elszélesztetnek, gyakran legkönnyebben el lehet a' fel vett pontot Soronként való Mars és a' Hézakok, megtartása által érni. Mihelyt a' Sereg a' Megtámadás pontjához közelít ha a' Vidék megengedi két Hadrendbe felmasiroz ellenkező esetben pedig két Zártt-Csapatba zárkozik, és a' Megtámadás pontján rohanással rajta hajt. A' Rezerva-Ofztály a' Zártt-Csapatnak háta megett áll illendő távolságra; a' Lovasságnak, és könnyű Gyalogságnak eggy része az ellenség' Lineáját tartja szemmel, és az

foglalatoskodtatja; a' más része pedig a' megtámadás' pontja felé vonúl, hogy annak Segítségül szolgáljon, vagy ha a' Megtámadás rosszul ütne ki, a' Hátrálást fedezze.

Ha a' Sereggel ágyúk is vagynak, a' Comendánsra kell bízni, hogy azoknak elhelyeztetésére a' legalkalmasabb pontokat tetszése szerént válassza ki. A' Megtámadást a' hol csak lehet mindég nekünk kell kezdeni, 's mindenek felett azonn kell ügyekeznii, hogy az ellenséges ágyútanyákat, mellyekbül oldal felől lehet reánk tüzelni, haszonvehetetlenekké tessük. Ha pedig az Ellenségnek ágyúi nem volnának, nekünk kell reá oldal felől tüzelni, 's annak minden lehető módon ártani.

Ha az előre nyomuló ellenség még Frontba nincsen felmasirozva, illyenkor mindent el kell követni a' Felmasirozás' megakadályoztatására. Ezen esetben a' Lovasság' egy részének, mihelyt a' vidék megengedi, 's mihelyt illendő távolságra jutott, az ellenséges Csapatba be

kell vágni; a' Puskázóknak futva kell a' Lovasságot követni, és az ellenséges Csapat' oldalaira tódúlni, melly előrűl is megtámadtatván, magát az oldal felé nem formálhatja; a' Linea-Batalion, melly Zártt-Csapatokat formál, a' Lovasságnak utánna nyomúl, 's a' Megtámadást segíti; sőt ha a' Lovasság vissza nyomattatna is, a' Zártt-Csapatok a' Megtámadást megújítják.

A' Lovasság minden esetben visszavonulhat a' Zártt-Csapatok között, 's magát a' Rezerva' Oltalma alatt formálhatja. Gondolni sem lehet, hogy ha a' Lovasság valamelly szerencsétlen Megtámadás után magát a' gyalog Zártt-Csapatok megévonhatja, tetemes kárt szenvedjen.

Ha négy Lovas Szakaszok vagynak együtt, ezek közül kettőnek az ellenséges Csapat' Elejére 's egyiknek az egyik vagy másik Oldalára kell rontani; egy Szakasznak pedig Rezervát kell formálni.

A' Lovasság' Puskázóinak az ellenséges Csapat' Elejéhez olly közel kell menni, hogy a' Csapat Eleje között fek-

yő földnek minéműséget tökéletesen
 szemre vehessék, hogy így a' Megtáma-
 dás a' föld' tulajdonságának valamely
 nagyobb akadálya miatt szerencsétlenül
 ne üssön ki; a' hol ilyen akadályok ad-
 ják elő magokat, a' Rajtahajtást min-
 den lehető sebességgel az Oldalak ellen
 kell fordítani.

Ha az ellenségnek Lovassága van,
 annak Allását, és Felmasirozását meg-
 kell itélni; ha ez már Frontban áll, és
 a' Gyalogság' Csapatjának Kifejtődését
 ellenzi, ezen esetben a' mi Lovasságunk-
 nak gyorsan az ellenség' egyik vagy
 másik oldalára kell húzodni; a' Gyalog
 Zártt-Csapatoknak pedig az ellenség' Lo-
 vasságán keresztül kell törni. Az ellen-
 séges Lovasságnak lehetetlen előre moz-
 dítani, ha a' miénk kötelességének iga-
 zán megfelel, és ha a' Puskázók annak
 nyakárúl nem tágúlnak; ha ágyúink vagy-
 nak, ezek a' Puskázókkal annyira előre
 nyomódnak, a' mennyire csak lehet, és
 az ellenség' Lovasságára mindaddig Kar-
 táccsal tüzelnek, még a' Gyalog Zártt-
 Csapatok el nem érkeznek.

Ha az ellenséges Lovasság még se nem masirozott, mindent el kell követni, hogy abban meggátoltasson. Erre az ágyúk, ha valamely akadály megé vagy-nak helyheztetve, leg hathatósabb eszkö-zök, kiváltképen ha az ágyúkból való Tü-zelést a' Puskázók is nyomosan segítik, —vagy ha tulajdon Lovasságunk, minek-előtte az Ellenség magát formálhatná azonn rajta hajt.

Az említett mozdulásokat azonban mindenkor az elindulás előtt vett külömbözö Parancsolatokhoz kell alkalmaztat-ni, s a't. Az illyen parancsolatokra nézve úgy kell a' Comendánsnak a' maga inté-zeteit jó eleve tenni, hogy azoknak vég-be hajtásában semmi módon meg ne aka-dályoztathasson.

A' Szorosságok, mellyek Mars köz-ben még egyenes térségeken is igen gyakran előadják magokat, nem csak az hogy mindég hátráltatják a' Sereg' útját, hanem ezenn kívül, kivált az ellenséghez közel, különös előre vigyázást is kíván-nak. Még a' békességi Gyakorlásokban

sem kellene soha a' Sereget az e' végre előre ki nem szemléltt vidékekben Szorosságonn általvezetni, azon intézetek nélkül mellyeknek meg kell tétetni, ha az ellenség közel volna. A' megkíván-
 tató Mozdulások állanak az Elszakadás-
 ban és minekutánna a' Szorosság hátra
 hagyatott a' Felmasirozásban; a' bátorság-
 ra nézve teendő intézeteket pedig a' vidék
 határozza meg. Ezek közül legelső ez:
 hogy ha lehetséges, azon akadályos vi-
 déknek, melly a' szorosságot okozza,
 egyszerre több pontjainn kell a' Sereget
 általszállítani; ez ugyan gyakran csak
 Soronként, sőt néha csak egyenként
 eshet meg; mindazáltal felette sokat
 használ a' nagyobb Szorosságnak bátorság-
 gal lehető meghaladására. A' könnyű Osz-
 tálynak, és könnyű Lovasoknak töre-
 kedni kell, a' Szorosságtúl oldalaslag ke-
 resztül vergődni, és ott az ellenség ellen
 olyan Állást venni, melly a' szorosságot
 fedezze. A' Szorosságokonn minden le-
 hető gyorsasággal kell általsietni; azok
 előtt az Elölörzőket, mint rend szerént

Izokás, távolabbra kell előre nyomítani. A' Szorosság' partjait, kivált ha az hofszasan tart, és semmi természet felett való akadály nem áll ellent, nem keskenyen, hanem szélesen kell néppel megrakni. A' könnyű Seregeknek, mellyeknek kötelessége a' Szorosság' partjait megszállani, a' Rezerva-Osztály által kell segítettetni.

Számtalan példák vagynak, hogy a' Sereg egynehány elszántt Huszárok vagy eggyenként Puskázók által valamelly Szorosságba szavarodásba hozatott; azért e' részbe soha sem szoktathatjuk magunkat kellenél több vigyázáshoz. Ha a' Sereg hofszan tartó Szorosságonn megy keresztül, a' Hátörzöknek jóval hátrább kell maradni, mint egyébkor. Az ellenségnek azon szorosságra tett Megtámadását, mellyenn a' Seregnek keresztül kell menni, serényen vissza kell venni. Feltetétik előre, hogy oldal Őreink megtámadtatván, hátra nyomattak; ilyenkor tehát az ellenségnek nyílást kell engedni, és azt két oldalról kell megtá-

madni, 's azonn legalább is Fél Osztályból álló Zártt-Csapattal keresztül rontani. Ha az első Fél Osztály keresztül tör, ezt a' másodiknak sebesen követni kell; ezalatt a' Rezervának minden eszközt, mellyeket csak az emberi erő megenged, elő kell venni, hogy a' Szorósságból oldalt kivergődhessen.

Hasonlóképen kell cselekedni, ha valami hosszán tartó Szorósságonn való általmenetel közben a' Seregnek Hátulja támadtatna meg: a' legutolsó Fél Osztály neki rohan az ellenségnek, a' második a' szorósság partjaira kapaszkodik fel, és bajonéttal az ellenség két oldalainak esik, vagy pedig felülről annak Csapatjába tüzel. Illyen történetben minden pillantás, melly késedelmezéssel elvesz felette káros. Az illyen esetekre a' Seregnek már előre kikell tanitva lenni; máskép még intézetek tetetnének, parancsolatokra várakoznának, a' Sereg végső pusztulásra juthatna.

Ha a' Sereg középszerű hegyek között útnak, mindének felett arra kell fő gondjának lenni, hogy az efféle vidékeknek völgyeivel megesmérkedjen. Ha a' völgyek, meredek partok vagy egyéb akadályok között fekszenek, illyenkor, ha szükséges szélesebben is kilehet terjeszkedni, mint a' völgyek. Ezek a' Sereg Marsának határai, mellyeket a' Könnyű Seregeknek gondossan szemmel kell tartani, hogy mindent jó előre felfedezhessenek, a' mi csak azokonn belől történik. Már az illyen vidékekenn a' Szorosságok számosabbak, és hogy ezekenn az ellenséghez közel bátorsággal kerestül lehessen menni, gyakran szükséges, a' Rezervát a' bizonyos alkalmas pontokon formálni. Ha az ellenség az illyen vidékekenn a' Sereget megtámadja, annak egy részének védelmezőleg, a' másik résznek pedig támadólag kell munkálkodni. Illyenkor a' Föld' esmérése, vagy a' vidéknek helyes megitélése igen hasznos szolgálatot tesz a' Comendánsnak, kinek a' hegyeknek, mellyek között az út megyen;

őszve függését esmérni kell; ez által helyezettetik ő olyan állapotba, hogy megtudja itélni tágasabb kerületben is, mi módon férhet az ellenség ő hozzá, vagy ő ahhoz; ezen esetben a' nagyobb Erdőségek és Cserék nem használhatók; egyedül a' földrészeinek egybeköttetése adja kezünkbe az intézeteket, mellyekhez kell magunkat tartani.

Ezen egybe kötéseknak megitéllése által, a' környéknek azon használható pontjai, mellyeket meg kell szállani, vagy a' mellyekről az ellenséget szükségképen el kell üzni, magok szembetűnnek, ezek pedig nem a' legmagasabb Tetők, mellyek, azokat, a' kik a' földesmérést igazán nem értik, magokhoz szokták kécségtetni: hanem azok a' vidékek, mellyekben számos völgyeknek vagyon a' kezdete, a' hol a' hegyek ágai őszvefüggenek, a' hol keresztútak vagynak 's egyik hegyoldalról a' másikra nyúlnak; itt van az uralkodó pont, mellynek a' többiek a' völgybe mind alatta vannak. Az ilyen pontokat a' Sereg-Comendánsnak

mindánsnak különösen szemmel kell tartani, és ha az ellenség közel van, azokat a környülállásokhoz képest el kell foglaltatni, ha mindgyárt az ő Rezerva-Ofztálya, és a' Könnyű Seregeknek egy része ennél fogva egy egész órával későbbben érkezne is be a' fekvésbe, vagy a' megfzállítás' pontjára. A' középszerű hegyek között, a' hol a' völgyekenn csak ácsokkal előre készített utakonn lehet, Ofztalékokkal, és ágyúkkal általmenni, a' Lovasság többnyire hátra tartóztatik, mint-hogy itt a' Sereg igen sok Szorosságokra talál mellyeket először Gyalogsággal szükség megrakni, és a' szükséges esetben azokat azáltal védelmeztetni.

Ha a' Sereg olyan hegyek között masiroz, mellyeknek csekély völgyei vagynak, és a' mellyekenn út készítés nélkül is által lehet menni, ilyenkor csak nem azon eset jön elől, mintha az út olyan egyenes térségenn menne, a' melly nem igen akadályos ugyan, mindazáltal azonn némelley darab erdők vagynak, mellyekben az uralkodó pontokat soha el nem

kell szem alól vezetni. Ha az út valamely hegyoldal' hosszában megy, ilyenkor az általellenben fekvő uralkodó pont' hosszában, ha az közel esik, könnyű Gyalogságot kell masiroztatni; ha pedig egy olyan hegyoldalt hagyunk hátra, a' melly a' völgyönn túl, vagy innen fekvő Seregek felett van, annak megszállásáról elnem kell felejtkezni.

Az igen magas hegyek Taktikai tekintetből inkább az akadályos, mint az akadály nélkül való vidékekhez tartoznak.

Akadályos vidékek azok, mellyekenn csak igen ritkán lehet széles Frontban masirozni, még ritkábban az eredeti állásba helyreállani mellyeken az út többnyire szélesebb vagy keskenyebb Szorosságokonn megyen, és a' Csapat' kifejtése leginkább csak Zártt-Csapatból való Felmasirozás által eshet meg. Az ilyen vidékekenn a' Lovasság a' Csapat' hátuljára helyeztetik, és ha az akadályos környék Cserékkel vagy erdőséggel van elborítva, azt a' mennyire el lehet kerülni, a' veszedelemnek nem kell kitenni.

Itt a' könnyű Osztálynak kell legtöbb szolgálatot tenni, ennek kell a' Csapatnak útat nyitni, és mindent szorgalmasan kifürkészni.

Ha az efféle vidékekenn a' Sereg valamelly meghatározott pont felé, és az ellenséghez közel útat, az okos előre vigyázást soha sem kell félre tenni, mivel az ilyen gondatlanság által a' Sereg' Marsa, melly gyakran felette sietős, keseltethetne:

Az ilyen környékekenn az Elöl, és Oldal őrzőket el lehet előre és oldalt messzebb is, mint rend szerént szokás, küldeni; mert ha azok az ellenségre bukkannak is, az nékik nem sokat árthat, sem őket keményen nem űzheti, minthogy ők is hátulról olyan erős pontokat találhatnak, melyekben tartózkodhatnak; a' hátra hagyott útat, valamint a' meghaladott védelem pontokat is jól meg kell jegyezni, és az Orientálást soha el nem kell téveszteni; ez kiváltképen szükséges a' könnyű Seregek' Tisztjeire néz-

ve éjjel, nappal, és ködös időben. Illyenkor a' Frontba való Felmasirozások többnyire az előre, vagy hátra a' jobb vagy bal oldalra való Felfutás által esnek meg. Tudni való azonban, hogy a' Rendeknek az oldalt felé való helyre-állítása mindenkor a' leghamarábbi formálás' módja marad.

Megtörténhet, hogy csak annyi szabad térség van a' Sereg körül, hogy egy Kompaniánál, vagy egy Szakasz Lovasságnál többet nem lehet előre vagy hátra Frontba formálni; ha illyenkor a' Sereg ellenségre bukkan, nem tanácsos, ha mindgyárt a' környék árkok, vagy kerítések által meg volna is szaggatva, az ellenséggel tartós tüzelésbe ereszkedni; a' mellynek különben is semmi haszna sincs, 's ez által csak a' Mars késleltetik; és ez káros történetekre szolgálthat alkalmatosságot; legjobb illyenkor apró Zártt-Csapatokba zárkozni, a' hol csak lehet az ellenséggel kereszttől rontani, és azt bajonéttal megtámadni; csak hogy az ágyúkra vigyázni kell eze-

ket az akadályos vidékekenn könnyen meglehet kerülni, minthogy helyeket nehezen változtathatják, vagy külömbkülömbféle erányt nehezen vehetnek. Az ilyen vidékekenn a' harmadik Sort hasznosabb a' Lineabéli Batalionoknál vagy Osztályoknál hagyni, mint abbúl különös Osztályt formálni, mivel ez által csak az út hosszabbíttatna meg, és külömben is többnyire csak Osztalékokkal lehet munkálkodni.

A' Batalionok', Osztályok', vagy Szakaszok' közepérül négyenként való kiindulás sem tanácsos, ha a' Szorosságok hosszan tartanak, vagy ha ezek darabonként és újra elöl kerülnek; mivel az ilyen Csapatoknak rendszerént való formálása, vagy kifejtése csak a' Front felé eshetne meg, az oldalak felé pedig az rosszúl ütne ki. Ha több Csapatok formáltatnak, az által az út sebessebbé tétetik ugyan; de minthogy az akadályos vidékekenn a' Csapatok egymástól többnyire külön szakasztatnak, in-

kább azonn kell ügyekezni, hogy a' könnyű Seregek által foglaltassunk tágasabb környeket, azokat a' fontosabb pontokon a' Test' elerőtlenítése nélkül segítessük, és a' Marsot ennél fogva sebésebbé tegyük. A' fő czélnak végrehajtásann mind addig törekedni kell, még csak az káros következés nélkül lehetséges. Ha a' fő cél az, hogy a' Sereg valamelly kirendeltt pontra érkezzen, az ellenség pedig azt apró Csatázásra kényyszeríti, és vele üdöt vesztett, már ekkor az ellenség a' Sereg-Comendánsnak czélját, a' ki a' Marsot hasznosan intézhette volna semmivé tette. Hasonlóképen ha az ellenség' Marsát késleltetni akarjuk, midőn azzal akadályos környezetben találkozunk öszve, minden módon ügyekeznünk kell, hogy azt akárhol, és akár mint Csatázásra kényyszerítsük. A' Hátörzők' Csatázása, kivált az akadályos vidékeken, nem igen szokott hasznos lenni. Ha felette átvagdaltt térségenn sokkal nagyobb számú ellenség által támadtatnánk meg, ezen esetben mindent el kell követ-

ni, hogy az ellenség bennünket távolról be ne kerítsen; a' gyakorlott katonának szem gyorsan és helyesen meg fogja itélni a' vidéket, hol lehessen azt leghamarább keresztül vágni, és a' Megtámadást Hátörzök közt való Csatává változtatni; illyenkor a' Lovasságot, a' mint csak lehetséges, haszonra kell fordítani, hogy az a' gyalogságnak nyílást készítsen. Mennyi nagyobb az a' kerület, mellyet könnyű Seregeink a' bennünket békerítve tartó ellenség ellen vonnak; annál könnyebben keresztül lehet törni egy bizonyos ponton, ha az egész Erőt öszve vesszük a' könnyű Osztályt be vonnyuk, és azokat Hátörzésre, és Oldal fedezésre fordítjuk.

Igen magas hegyek között az utak nagy részént a' hegyek' bérceinn, vagy azokhoz közel, vagy pedig a' hegyoldalak' hosszában mennek. Az illyen fellette magas hegyek rendszerént csak egy bizonyos magosságra vagynak erdőséggel, vagy cserékkel elborítva, kivévén az egészen kopasz hegyeket; az

Oldal-Örjárókat egészen a' hegy tetőig előre kell nyomítani. Ha csak felette vigyázatlanok nem vagyunk, ritkán meri az ellenség azt megpróbálni, hogy bennünket a' bércekenn, vagy a' hegy oldalonn oldalról támadjon meg; mint-hogy ezen esetben a' föld' tulajdonsága egészen az ő kárára vagyon. A' legfelsőbb magosságokat ilyenkor egyszeribe el kell hagyni, és annyira le kell húzódni, hogy a' haszontalan lövések elkerülődjenek, és a' golyóbisoknak szabad út nyitasson. Mihelyt pedig valamely völgyönn keresztül kell nyomúlni, hogy eggy más hegyoldalra juthassunk, egyszeribe azon intézeteket kell ismét elől venni, mellyek a' középszerű hegyekre nézve oda fellyebb meg voltak határozva. Az pedig tudva van, hogy minelyt a' környék' tulajdonsága megengedi, a' Csapatot a' felmasirozás által egyszeribe szélessebb Osztalékokba kell formálni. Igen magas hegyek között a' harmadik rendbül külön Osztályt kell formálni, és azzal Rezerya gyanánt

kell élni, a' mellynek különös nagy hasznai vagynak.

*A' Fekvéshelyekről, Állásokról, azoknak
Megtamadásáról, és Védelmzéséről.*

Ha a' Batalion - Comendáns egy vagy több Batalionokkal, és bizonyos számú Lovassággal, egy vagy más pont-ra kiküldetik, hogy ottan az ellenségnek ellent álljon, ezen esetben minden azon Fekvéshelynek kiválasztásátúl függ, mellybe a' Sereget megszállítja. Ha ezen Pont tökéletesen megvan határozva, feltetetik, hogy az már előre ki van szemlélve, és az a' védelmezésre alkalmasnak találtatott, ilyenkor tehát az Ezeredes Tisztnek a' kiadatott Útmutatáshoz kell magát tartani; ha pedig a' Pont csak általjában mutatódott ki, az állás' kiválasztása pedig tulajdon belátására hagyatott volna, ilyenkor a' következő Fundamentom, regulákra kell vigyázni.

A' Seregnek Állást a' körül fekvő vidék' legmagosabb oldalán, vagy oldala mellett kell választani. A' Front előtt, és a' két szárnyaktól 3000 lépésnyire egyetlen egy magosabb pontnak sem kell lenni, mint az, a' mellyen a' Sereg áll. Ha mindgyárt az Állás' háta megett közel a' Föld magosabb is, ez még magában nem káros, csak hogy ezen magosságra Csapattal, vagy Ágyúkkal azon úton kívül, mellyen a' Sereg' áll, egyetlen egy úton is el ne lehessen jutni. Csak nem lehetetlen elkerülni hogy gyalog ösvények, rossz erdős utak az Állás' háta vagy oldalai felé ne nyúljanak, e' nélkül is a' Könnyű Gyalogság felmász a' legmeredekebb magóságokra is, által lopja magát a' mocsárokonn, és így ezen tekintetben csak nem lehetetlen volna, csak egy Fekvéshelyet is választani. Az ilyen nyílásokat tehát hasonlóképen Könnyű Gyalogság, és kiváltképen fortélyos Hadi forgások által kell védelmezni. A' hol csak lehetséges, a' szárnyakat meredek

hegyoldalakhoz, mélységekhez, tavakhoz, folyó vizekhez, mély patakokhoz, kastélyokhoz a' lapályos vidékekenn nagy mocsáros folyó vizekhez, — tenger szemekhez, — hozzá járúlhatatlan mocsárokhoz, — ingoványos fenekű erdőségekhez 's a' t. kell támasztani. Egyéberánt nem mindég vagyunk olyan környülállások között, hogy a' Sereg' mind a' két Szárnyait természeti akadályok által fedezhessük, sokszor egyetlen egy Támaszpontot sem találhatunk.

A' Sereg' Állására választott helyet, — így szól a' Nagy Friderik, — úgy kell nézni, mint valamelly Köntöst, mellynek ahhoz kell szabva lenni, a' ki ezt viseli; ennél fogva a' kiválasztott lineának igen szűknek, annyival inkább pedig igen tágasnak nem kell lenni; mert az első esetben a' lineát tömöttebben meg lehet rakni, azonkívül még Rezerva is marad fenn. — Azonban olyan eset is adhatja elő magát, hogy nagyobb helyet foglalunk el, mint a' Frontlineának szélessége meg kívánná, ha azt megszaka-

dás nélkül állithatnánk el; ha t. i. olyan akadályok vagynak a' Front előtt, melyeket az ellenségnek lehetetlen meghaladni, p. o. mély mocsárok, széles és mély áradások, mély fenekleték, melyekbe mély és mocsáros patakok folynak 's a' t. Ezen esetben megtörténhet, hogy a' Frontlineának némely részeit nem szükség megszállítani, hanem a' vidéket csak Puskázókkal kell meg-
rakni.

Az egyik Szárnytól a' másikig való közösülésnek soha sem szabad megszakadni; ezt előre, oldalra, hátra szüntelen fenn kell tartani; ennek olly szélesnek kell lenni, hogy legalább Szakaszokkal mindenütt be lehessen vonítani. Felette szükséges, hogy az Állás' helyének minden pontjairól szabad kinézés legyen; ennek megnyerésére mindent el kell követni. A' Front előtt soha nagy erdőségek ne legyenek; ezek előről igen károsak, és csak a' hát felől hasznosak. Még a' cserék is ártalmasok a' Front előtt. Az ellenben igen hasznos, ha a' Fekvés-

hely úgy van alkotva, hogy a' Seregnek egy részét p. o. a' Rezervát, vagy a' Lovasságot mind azon szempillantásig, mellyben azokat haszonra kell fordítani, az ellenség előtt elrejtve lehet tartani. Mentül keskenyebb Megtámadás' pontja, mellyet az ellenség választ, mentül több akadályokat talál az a' Front előtt, vagy azon ponton, mellyről a' Megtámadást ellenünk kezdi, annál jobb a' Fekvéshelyünk, mivel az ellenség annál tovább kénytelenítetik a' tűz alatt maradni.

A' Szorosságok, ha azok a' Sereg' háta megett fekszenek, mindég károsak; ezt mindazáltal nem lehet mindég elkerülni, mivel a' Szorosságokat igen gyakran azoknak torkolatja élől kell védelmezni. Ha üdönk van a' környékenn munkások által segítettni, arra kell minden gondot és szorgalmatosságot fordítani, hogy magunknak szabad kinézést készítsünk, a' közönséget kiterjesszük, az Ágyuk' elhelyeztetéséről; és a' gyengébb pontok megőrzéséről gondoskodjunk. 's a' t. Ha

a' Fekvés már be van sánczolva, ezen esetben minden attól függ, hogy a' sánczok helyesen meg legyenek rakva, a' midőn a' Rezervákról nem kell elfelejtenek. A' Fekvéshelyek' elfoglalására kiküldött Brigadirosoknak, és Ezeredes Tiszteknek meg kell tartani még azt is, hogy az olyan lejtős hegyekenn, mellyek előtt térség van, legjobb feküdni; ha a' Fő sereg a' hegy' töve felett mintegy tíz lábnyira magasabban áll, mint az előtte lévő térség, a' Rezervának 300 lépésnyire lehet hátrább állani; ezen esetben a' Lövasságot, ha ugyan arra a' Lineába szükség nem volna, a' hegy' hátán túl kell helyezettetni, hogy az a' Gyalogságot eltakarja.

Gyakran szükség Fekvéseket olyan hegyekenn is választani, a' mellyek előtt más magosságok feküsznek; ezen eset a' hegyes vidékek között csak nem mindenütt elő fordul; ilyen helyenn a' Sereget a' hegy' oldalára olly magasán kell helyezettetni, hogy az előtte fekvő földön tíz lábnyira végig láthasson.

Az olyan hegyekenn való Fekvéseket, mellyek előtt hasonló magosság fekszik, ha ugyan alkalmasabb Állást választani lehetséges, el kell kerülni; azombán ugyan szükség néha ilyen Fekvést is foglalni, ha az által az ellenségnek valamelly Szorosságonn való által nyomulását meg lehet gátolni. A' Sereget úgy kell helyezettetni, hogy az az ellenség' Ágyú tüzének ne légyen kitétetve. Az olyan hegyenn, melly előtt magosabb hegyek fekszenek, soha sem kell Fekvéshelyet foglalni, hanem ha valami rendkívül való esetben, ha p. o. az ellenségnek valamelly Szorosságból vagy torkolatból való kinyomulását kénytelenek volnánk megakadályoztatni, és azt csak kevés üdöre kellene tartóztatni, ha az ellenség vigyázatlanságból azt a' hibát ejtené, hogy Seregének eggy részét a' Szorosságba beküldené, a' nélkül hogy a' Vidéket előre kivisgálta volna; ilyenkor abból annyit által kell eresztetni, a' mennyit minden bizonnyal meg lehet birni, 's azokat zabolátlan roha-

nással a' Szorosságba vissza kell nyomni. A' Seregnek, minekelőtte a' Megtámadásra elő rohan, a' hegy háta megett kell magát tartani, és az ellenséget csak Puskázók által kell kifzemléltetni; mihelyt az ellenség hátra veretett, a' Sereg újra a' hegyek' háta megé vonja magát, éjszaka pedig a' hegyek' tetejénn kell neki lineába állani, s a' Szorosságra nagy gondal vigyázni, és az Ágyúkat még estve a' Szorosság' torkának kell szegezni.

Az Elővigyázatoknak a' Táborokba való kiállításáról egygy arra rendelt különös Czikkelyben leszen értekezés.

A' Fekvéshelyeknek védelmezése vagy helyben, vagy Rajtahajtások, vagy pedig más Mozdulások által esik meg.

Ha az Elővigyázatokat be kell vonni, és az Ágyúknak szabad játékja van, ezek az ellenséges ágyúk által megtámadtatott pontot a' legnyakasabb ellent állással védelmezhetik, a' midön a' Fekvés' Comendánsának minden módon törekedni kell, hogy a' közelgető ellenséget

get puskázók által a' lehetőségig tartóztat-
sa annak szándékát kitanúlhassa. Ahhoz
kell azután tulajdon mozdulásait alkal-
maztatni.

Ha a' Sereg valamelly Állás' védel-
mezésében csupán csak szenvedőleg tart-
ja magát, a' következés többnyire az szo-
kott lenni, hogy visszanyomatik: a'
mennyire csak lehet, a' védelmezést min-
dég megtámadással kell egybe kötni, és
néhány újjonnan megteendő megtámadá-
sokra, mellyekre az ellenség számot sem
tarthat mindég előre készen kell len-
ni; azonban az ilyen megtámadások-
nak a' Fekvéshelytől soha sem kell
nagyobb távolságra esni, mint a' men-
nyire azokat az ágyú, és puska tüz-
zével egész erőbül lehet segíteni. Mennyibe
kelljen itt a' Lovasságot használni, azt
az ellenség' intézetei határozzák meg.
Az ellenség' mindég azon iparkodik,
hogy egy pontra több erőt gyűthes-
sen öfzve, mint a' mennyit mi oda
ugyanazon idő alatt fordíthatunk, de
ezen czélját nehezen fogja elérni, ha

mi a' természet által megerősített pontokat csak gyengén rakjuk meg, és azoknak megörzésére Rezervákat tartunk készen. Az ellenségnek további törekedése rendszerént az szokott lenni, hogy egyik vagy másik szárnyunkat megkerülhesse; megbocsáthatatlan hiba volna, ha mi egyenlő erővel lévén, ezen szándékot ellenkező mozdulásaink által meg nem tudnánk akadályoztatni, mert Fekvéshelyének megtartására még a' gyengébb ellenség ellen sem tarthat egy Comendáns is számot, ha mozdúlhatatlánul egy helyben marad, és a' Rezervákkal az ellenség ellen Hadi forgásokat vizont nem tészen. Ha pedig az ellenség kétszer, vagy háromszor is erősebb nálunknál, és bennünket Frontban támad meg, eggyfzersmind a' szárnyak megkerülésére is intézeteket tészen; ha minket a' Vidék nem eléggé fedez, ötöt pedig igen nagy kerülésre kényszeríti tenni, ezen esetben annyi könnyű Sereget, a' mennyit csak lehet, és ha a' vidék a' Lovasság' munkálkodására is alkalmas, en-

nek is egy részét ellene kell annak küldeni, azt mind addig tartóztatni, a' meddig csak lehetséges, és ha az talán ez alatt magát a' Frontban meggyengítette volna, nekünk kell azt megtámadni. Altaljában szólván, valamelly Fekvés helynek védelmezése a' Comendánsnak okosságától, átlátásától, és állhatatosságától függ; ezek által lehet néki magát az ellenség előtt tekintetbe tenni, azt kényszeríteni, hogy a' maga' probatételeit nagy előre vigyázással rendelje el, azokat gyakran változtassa, ez által talán gyengeségét kimutassa, a' mellyet késedelem nélkül haszonra kell fordítani.

A' szükséges, és a' legvitézebb ellentállás után az elkerülhetetlen Hátrálások között, legelőször a' Szorosságokonn, vagy keskeny nyílásokonn való Hátrálás jön tekintetben; itt előre fel kell azt tenni, hogy a' Comendáns magát azon útaknak, wellyekenn a' fő Sereghez, vagy a' Hadakhoz vissza kell magát vonni, tökéletes esmeretébe tette; s azokat megigazgattatta, és megfélemlíté-

tette', továbbá hogy az útakat a' Csoport' Tisztjei olly tökéletesen esmérik, hogy azt a' legsetétebb éjszaka sem téveszthetik el. Az efféle utak gyakran ki is czövekeltetnek.

A' Fekvéshely' Comendánsa a' könnyü Seregeknek, a' Kormánnya alatt álló Lovasságnak vagy Gyalogságnak, a' Pattantyúsoknak, a' harmadik Rendnek vagy Rezervának Comendánsait, néhány üdösebb Tisztekkal együtt, az utak' kivisgálására magával viszi, ezeknek előre oktatást ad, hol és mi módon kelljen a' kedvező Vidékből hasznot vonni? azon esetben, ha az ellenség a' Hátrálás közben utánunk erősen tódúlna, hol kelljen a' könnyü Seregnek, a' Rezerváknak, vagy Lineabéli Seregeknek helyet foglalni, és az ellenséggel magát tekintetben tartani? hol lehessen hasznosan leseket vetni, és hol kelljen több Lovasságnak vagy gyalogságnak Hátörzésre maradni?

A' nagyobb Szorosságokat, mellyek az elhagyott Fekvéshely, és a' Fő Sereg, vagy az Hadak között vagynak, előre

meg kell szállani. Azon utakonn kívül, mellyekenn a' Sereg nappal hátrál, hafz-nos más kevesebbé járatos utakat is vála-fz-tani, mellyeket titkon meg kell igaz-gattatni, éjzaka azokra fordúlni, 's azo-konn leseket kell elrejtegetni.

Néha a' vidék úgy van alkotva, hogy a' Hátrálást oldalaslag való vonulás által nagyobb bátorsággal végre lehet hajtani. Ha valamelly mély útát szállottunk meg, a' hátunk megett pedig nagy erdőség fek-szik, a' melly úthoz legközelebb álló legnagyobb fák közzül egynehányak elő-re levágnak olly formán, hogy azok ledülésekkel a' mély útát elzárják. Ha a' mély útból hátrálni kell, az Ácsok ezen fák mellé állíttatnak, a' kik, ha a' Nép általtakarodott, azokat egynehány vá-gások által egészen ledöntik, ollyan for-mán, hogy azok a' mély útba rohanja-nak. Az útakat el lehet még zárni erős Spanyol Sorompók, egynehány száz lé-pésnyi hosszúságra ledöntögetett fák, vagy valami gyúló materiával megtöltött fzekrek által, a' szerént a' mint ezeknek elkészítésére üdö van.

Minden Hátrálás' alkalmatosságával legelőször is a' butyoroktól kell meg szabadúlni; átaljában a' szükséges butyorokat csak nappal kell magunknál tartani, estvére pedig legalább egy mérföldnyire hátra kell azokat küldeni, és csak reggel kell újra elő hozatni, midőn a' reggeli Örjárók beérkeztek.

Ha a' Tiszt egy Szakasszal vagy Szárnyal a' Híradás' kedvéért állíttatott ki, és tudósítást vesz, hogy ötöt bizonyos nagyobb számú ellenség meg akarja támadni, ilyenkor neki a' Fekvést el lehet hagyni és mintegy nyolcz legjobb Lovaslegényeket ütöl őrzésre hátra lehet hagyni. Ő magamagát oldalvást el rejti, az Hátörzőket maga mellett elhaggya nyargalni, es ha a' kergető ellenséget magánál gyengébbnek találja, azt hasonlóképen által ereszti, és azonn hátulról rajta csap. Ha pedig az ellenség sokkal erősebb, ilyenkor oldalvást húzza magát hátra; de ha a' háta megett segítő Csoport volna, ezen esetben a' Hátrálást a' felé kell intézni, vagy pedig azt

a' legelső lármára haladék nélkül szükséges tudósítani. Lovasságnak magányosan soha sem kell a' Szorosság előtt megállapodni, hanem olly gyorsan kereztül kell azonn nyomulni, a' mint csak lehetséges; a' megett egy két száz lépésnyire Frontot kell formálni, és a' kergető ellenséget, ha az kevés számmal jön a' Szorosságba, vissza nyomni.

Ha a' Lovasság valamelly Várasonn kereztül hátrál, egy két Legényt hátra kell hagyni, a' kik a' sorompót lehúzzák, és azt erősen leszegezzék. Ha a' Hátrálás Falunn megy kereztül, ezen esetben egy két trágyával megrakott szekerek az út' eleibe vonatnak előre, és ha a' Sereg általtakarodik, azoknak egyike az útszánn kereztbe tászáttatik.

Ha a' Lovasság nagyobb számú ellenség által kergettetik, annak a' Gyalogságot mindaddig el nem szabad hagyni, még csak ennek megmentésére már semmi eszköz nem használhat. Ha a' Sereg a' Hátrálás közben valami erdőséghez, vagy Szorósághoz érkezik, abban

a' Gyalogság előre besiet , és azt megszállja , még azalatt a' Lovasság az ellenség' tódulását minden lehető módon feltartoztatja. Azután a' Lovasság is sebesen keresztül vágat , és az Erdő vagy Szorosság megett 3— 400 lépésnyire Frontban felmasiroz , a' Lovakat kifútatja , és a' hátráló Gyalogságot előre ereszti , még pedig a' [hol csak lehet annyira , még csak az újra valami olyan vidéket nem talál , a' mellyenn a' Lovasság sík térségre vonhatja magát hátra , és a' vidékenn legelőször általmehet.

A' Hátrálás nem|mindég az Országútonn tétetik , hanem az erdők' széleinek meglábolható lápoknak , vagy Fojó vizeknek hosszában , hogy ennél fogva gyengeségünket az ellenség előtt eltitkolhassuk , azt a' Lések , és érkezendő segítség felől gyanúba hozhassuk , és magunkat egy oldalról a' megtámadások és körülkerítések ellen bátorságba helyeztethessük. Ezen esetben a' Lovasság a' Gyalogság'nak fedezetlen szárnya felül oldalvást megyen.

Minden Hátráló, és Hátörző Seregre nézve fundamentom-regula ez, hogy egész erőből kell sietni, és a' Puskázással sok üdöt nem kell vesztegetni, mert ez által az ellenség üdöt nyer a' maga' Gyalogságának, és Ágyúinak előmozdítására, és ez által annál erősebb lesz. A' Hátrálásnak egész az utolsó szempillantásig titokban való tartása csak nem minden esetekben felette szükséges.

A' futó ellenségnek arany hidat kell építeni, ez egy régi, de a' mai hadimesterségre nem illő köz példabeszéd. — Akkor lehet igazán aratni, ha a' sebes kergetés által a' megverés' magvát kihintettük. Mihelyt az ellenség hanyatlik, a' Könnyű Századokat, és könnyű Ágyúkat egyszeribe utánna kell annak küldeni; ezeket követi a' Lineabéli Lovasság, és könnyű Gyalogság; azt pedig a' Lineabéli Lovasság a' lovak' farrán viszi, hogy az az erdőkben, töltés-gátoknál, hidaknál, vagy a' hol csak az ellenség helyet akar foglalni, egyszeribe

kéznél legyen. Ha a' Csata alkonyodási-
 sal végződik, a' Lovas Ágyúk előtt
 könnyű Gyalog Osztályokat kell küldeni;
 azokat kell a' könnyű Századoknak
 követni. Mihelyt az ellenségtől valaki
 mutatja magát, az Ágyúk eggyeszeribe
 kezdenek tüzelni, ha mindgyárt csak szivárványos
 lövéseket lehetne is tenni; a'
 tapasztalás tanítja, hogy ezen esetben az
 elszéledve csatázó ellenség soha sem ál-
 lja meg a' sítot. Az ellenség' megfuta-
 modását semmi sem segíti-ugy elő, mint
 ha annak Óldalai ellen előnyomúlhatunk:
 ezért mindent el kell követni, hogy az
 ellenséget külön küldött Csoportok ál-
 tal Óldalban megtámadhassuk; ha a' há-
 ta megett Szorosság van, azt abba min-
 den erővel be kell nyomni. Ha az el-
 lenség szemünk láttára valamelly hidonn
 húzódik által, ilyenkor az Ágyúkat a' hi-
 donn alól vagy fellyül 1500 lépésnyire
 kell elhelyeztetni, és a' víz' színére fel-
 pattanó lövéseket kell tenni, olyan for-
 mán hogy azok a' hidat találják.

Az Elővigyázatok' kiállításáról.

Az Elővigyázatok' kiállítására nézve a' kisebb, és nagyobb kiküldött Seregek Comendánsainak következő Fundamentom - regulákat kell szüntelen szemeik előtt tartani.

A' Fő sereg' bátorságára nézve az Elővigyázatok' Lánca se kisebb, se nagyobb kiterjedésre ne nyúljon, mint a' Főpontoknak, szélessége mellyekenn az ellenségnek elmúlhatatlanul keréfsztül kell menni, vagy a' mellyekre annak rá kell bukkanni.

Melyik nemébül a' Seregnek álljon az Elővigyázatok' lánca, azt a' Vidék határozza meg ez a' szabad térségeken nagy részént Lovasságból, az akadályos vidékeken többnyire könnyü Gyalogságból áll.

Az Elővigyázatoknak egymástól soha sem kell messzebb lenni, mint a' mennyirül azok magokat annak üdejében visszavonhatják, vagy segítettethetnek; ha a' távúlság igen kicsiny, ekkor ismét

a' Fő Sereg' bátorsága szenved , azon eseteket kivévén , midőn az ellenséghez igen közel állunk , és annak elfogadására minden szempillantásban készen kell lennünk ; ennél fogva az Elővigyázókat közel a' Front előtt kell kiállítani.

Egynehány Batalionokból , és Lovas Osztályokból álló , Kiküldött Sereg előtt az Elővigyázatok egy fertálynyi távolságra legalkalmasabban állíthatnak ki , ha pedig a' vidék igen akadályos , fél órányi távolságot is fel lehet felvenni. Az Elővigyázatok' Láncza szárnyainak , a' hol csak lehetséges , természeti akadályokhoz kell támaszkodni , vagy azokat a' Fő tanyákhoz kell ragasztani , a' vagy pedig apró külön Csoportokat kell eleibek állítani , mellyek gyakor Örjárás által a' szárnyakat bátorságban tartják. Az Elővigyázásnak czélja az ellenségnek szemmel tartása , és annak az előnyomulásban minden lehető módon való tartóztatása. Az a' része a' Seregnek , mellyre az ellenség' szemmeltartása van bízva , legtávolabbra nyomul előre , és

olyan helyekre áll, mellyekről az előt-
 te fekvő vidéket, és az ellenség' oldala
 felé fekvő nyilásokat tökéletesen belát-
 hatja; ennek, ha csak a' vidék rendkívül
 nem akadályos, könnyű Lovasságból kell
 állani. Ezekből állanak a' Mezei Strázsák,
 kik a' Legénységnek egy harmad részét
 egy két száz lépésnyire előre küldik,
 és a' vidéknek minden pontjára, melly-
 ről messze lehet látni, két végört állí-
 tanak. A' mennyire csak a' vidék meg en-
 gedi, a' Mezei Strázsáknak mindég olyan
 helyekenn kell tartózkodni, mellyek fe-
 dezve vagynak, úgymint; dombok' háta
 megett, mélységekben, töltés gátok, vagy
 csérek megett, a' bokrok' széleiben 's a' t.
 A' Végörtanyáknak mindég látni kell
 egymást, mind éjszaka, mind viradta-
 kor, 's egybe köttetéseket szorgalmatos
 Őrjárás által fel kell tartani. A' Mezei
 Őrök megett azon nyilásokra, mellye-
 kenn az ellenség elő nyomulhatna, Segítő
 tanyák rendeltetnek, kiváltképen az
 olyan pontokra, mellyeknek hosszabb
 űdeig lehető védelmezését a' vidék hat-

hatósan segíti p. o. Szorosságokba, falukba, bokrokba, és oda, a' hol több utak jönnek öszve. A' Segítő tanyáknak a' mezei öröktől nem kell igen messze lenni, hogy azokat fel lehessen fogni; legalkalmasabban állanak ezek középett a' Mezei Örök, és a' Fő-Sereg között. A' végörök nagyobb kiterjedést foglalnak el, mint a' Fő-Sereg; a' Mezei Örök pedig öszébb a' Segítő tanyák még ennél is öszébb szorúlnak, minthogy ezek csak a' Fő nyilásokat fedezik, és nékiek szükségben az ellenségnek ellent is kell állani. Mennyi üdejig kelljen magát valamely Tanyának tartani, azt a' kiállítás' Oka határozza meg. A' Végörök egyszeribe hátra húzzák magokat, mihelyt az ellenség' előnyomulását hírül adták; a' Mezei Örök akkor kezdik el a' Hátrálást, ha ellenek nagyobb számú, és valamely Örvjáró Csoportnál több jön; az Óldaltanyák pedig akkor, minekutánna ők, minden előre feküdt Seregeket magokhoz vontak, és mindaddig állhatatosan helyben maradtak, még az ellenség

a' maga czélját a' Megtámadásra nézve elérulta és minekutánna meggyőződtek a' felől, hogy már az Elölörzők, vagy a' Fő-Sereg is üdöt nyert a' maga rendbeszedésére. Egyébaránt a' körülállások, a' kiküldött Seregek' Comendánsát kényfzeríthetik, hogy az a' Segítő tanjáknak olyan parancsolatot adjon, hogy magokat a' legnagyobb megátalkodással védelmezzék, kiváltképen ha abúl valami fontos hafzon következik.

Általjában szóllván a' sokféle Vidék nem engedi, hogy mindenre különös példákat hozzunk fel. Az Elövigyázásra kirendelt Seregnek száma, és neme, a' Comendáns' belátásátúl, és a' vidék' helyes megítélésétül függ. Tegyük fel, hogy valamelly Fekvésnek védelmezésére, vagy az ellenségnek szemmetartására két Batalionok, és két Lovas Osztályok vagynak ki küldve; a' körülállások úgy hozhatják magokkal, hogy a' vidékhez képest ezekenn kívül még egy könnyű Gyalog Osztályt, és egy Rezerva - Századot is kell Elövigyázatra ki-

rendelni, ha t. i. a' vidék nagyobb részént akadályokkal tellyes. Meg lehet p. o. hogy négy Gyalog Mezei Örtanya, két Gyalog, és egy Lovas Segítőtanya szükséges; ehhez képest egy Kompániakönnyű Gyalogság Mezei Strázsára és ebből minden Végörtanyára egy egy Szakasz rendeltetik; a' Lovasságból a' megkívántató két Mezei Örtanyákra egy Szárny comandiroztatik; mellyek közül mindenik tanyára, a' vidékhez képest, egy-egy Szakasz adatik; s illyenkor a' Gyalogság' Segítőtanyái fél Kompániából, a' Lovasságé pedig egy Szárnyból állanak.

Ha a' Föld' tulajdonsága azt kívánja, hogy a' szélső örök' láncza hosszabban kiterjesztessen, illyenkor egy egy Mezei Örtanyára elegendő Fél Szakasz is, melly által a' Mezei Örtanyák' száma megkettőztetik, csak hogy a' Segítőtanyáknak, a' mennyire csak lehet, úgy kell a' Mezei Örcsoportok' háta megett elhelyeztetve lenni, hogy azok a' leg rövidebb úton juthassanak ezekhez. Minden gondot arra kell fordítani, hogy a' kiállitás

a' Föld' tulajdonságához légyen alkalmaztatva, a' vidéknek minden kedvező tulajdonsága haszonra fordítasson, és a' közösülés a' Mezei Strázsák, és Óldaltanyák, valamint a' Segítő tanyák, és a' Fősereg között is feltartasson, hogy a' Fő Sereghez való Hátrálásban, eggy Mezei Strázsa, vagy Segítő tanya se tévedjen olyan vidékre, melly azon Sereg' nemére nézve alkalmatlan. Adhatja elő magát olyan eset, hogy az előttünk fekvő vidékenn csupán csak Lovasságot, és egynehány Vadászokat lehet Elővigyázatra fordítani, a' mint hogy az igen magas hegyek között többnyire ezen utolsó eset adja elő magát, a' hol Elővigyázatra csupa Gyalogságot, és legfellyebb eggy két Lovast lehet kiállítani; Mindenkor hasznos, a' lánczot oldalt, vagy hátulról Segítő tanyák által fedezni, a' kik Őrjárók által oldalfelé bátorságba helyeztetik mind a' lánczot, mind a' Fősereget. Egyébaránt minden esetben felette hasznos, ha az Elővigyázatokon kívül a' Fősereg' eleibe, mint-

egy ezer lépésnyire még egy Csoport állíttatik Elő-Seregnek; mert az az eset elő adhatja, és már igen gyakran elő adta magát, hogy az Ellenség egy Mezei Örtanyát véletlenül meglép, és a' Segítő tanyák között egész a' Fő-Seregig előnyomúl; ebben és más hasonló esetekben az Elő Sereg ha az hasonlóképen keményen tartya magát, nagy hasznót tehet; kivált ha a' legközelebbi Segítő tanyák, mihelyt fellármáztatnak, az ellenségnek hátára, és oldalára csapnak.

Az úgy nevezett Kerengő Seregekrül.

Ezek kétfélék: az elsők az ellenséghez igen közel szállanak táborba, és azt szemmel tartják, a' második rendbéliek az ellenség' határjába, és annak egyesülő pontjaira is benyomulnak.

Az első, vagy az ellenséghez közel fekvő Seregnek fő czélja az, hogy az ellenséget Élészázai, Sütőtárjai, Bútyorai, lerakott Jószágai, kiváltképen pedig Közösülése eránt mindenféle módon,

és szüntelen nyughatatlanságban tartsa; az ellenséget Kiküldésekre kényfzerítse, annak takarmányfzerzését, és sattszolásait minden lehető módon megakadályoztassa, és apró Comandóit elfogdossa. Az ilyen Seregnek tapasztalt, elízántt, serény Férjsu által kell vezéreltetni; ennek legalább is hat ezer Emberbül kell állani, semmi bútort magával nem kell hordozni, mindég az ellenség' eggyik vagy másik szárnya körül kell tartozkodni, azonban valami kedvező vidék megett úgy kell elhelyeztetve lenni, hogy az minden feléje közelítőknek, visgálódóknak, és kémeknek erősebbnek, és merészebbnek tesszen, mint valósággal a' millyen, hogy ennélfogva az ellenség' nyughatatlansága neveltessen. Erre számtalan eszközök vagynak, ezért e' részben semmit próbálatlanúl nem kell hagyni abbúl, a' mit csak a' gondolkozás, és tapasztalás kezünkre adnak. Ha az ilyen Sereg felé az ellenség közelít, annak egész a' kedvező vidék' határaig ellene kell menni, és azt ágyúztatni; ha pedig az

ellenség az ő megtámadására, vagy megkerülésére mozdulásokat tesz, a' már előre kiválasztott útakon, vagy valami más vidék megé, vagy pedig a' Fő-Sereghez jó üdejénn vissza kell húzódni. Annak igen ritkán, vagy talán soha sem kell a' Csatapiaczozt megtartani, Fekvését minden éjszaka meg kell változtatni, és az ellenséget éjszakánként fellármázni; a' hol csak alkalmatosság adódik, az ellenségnek egygy vagy más apróbb Csatáit egyszerre több oldalokról, és nagyobb erővel kell meglepni. Minthogy az ilyen Sereg a' sok éjszakai utazások, Strásaállások, és apró Csatázások által felette sok nyughatatlanságot szenved, ezt rendszerént minden nyolcz napban fel szokás váltani. A' Kerengő Seregnek nagy haszna akkor tűnik kiváltképen szembe, ha az az egész Haddal egyget értve munkálkodik.

Az ilyen Sereget Vezérlő Generális mellé mindenkor egygy bátor, fáradhatatlan Tisztet kell a' Fő Kormánytól adni, a' ki tapasztalással, és kemény

testtel birjon, a' vidéket tökéletesen esmérje, és azt hirtelen meg tudja itélni.

A' második rendbéli Kerengő Seregnek, melly az ellenség' földjére mefse benyomúl, és az ellenséges Seregek megett kereng, nagy részént könnyü Lovasságbúl, Lovas pattantyúsokbúl, Vadászokbúl, és könnyü Gyalogságbúl kell állani, a' kik a' környülállásokhoz képest vagy szekereken, vagy pedig a' Lovak' faránn vitetnek. Bútyorrúl itt még csak gondolni sem kell.

A' Lovasságnak jó lovas legényekböl kell állani; ha az út olyan Tartományon megy, mellynek lakosi idegen nyelvonn beszéllnek, arrúl gondoskodni kell, hogy a' Kerengő Seregben olyan Emberek legyenek, a' kik a' Földnépnek nyelvonn beszélleni, és írni tudjanak. A' Comendánsnak, és az ő utánna következő első Tisztnek a' Tartomány' Föld-rajzolatját jól kell esmérni; a' Tiszteknek fiatal, merész, és serény embereknek kell lenni. A' Seregnek soha

sokáig egy helyben mulatni nem kell; gyakran kell annak éjszaka utakat tenni, nappal étetni, és pihenni, a' városokban a' kapukat megszállani, az Elindulás után azokban egy Csoportot hátra hagyni, a' melly megakadályoztassa, hogy a' várasonn keresztül az ellenséges Corpusokhoz vagy Vár-Comendánsokhoz, hírmondók, sebes posták, vagy Curirok ne küldessenek. Az egész Seregnek, valamint minden attól küldött Tisztnek, úgy kell magát kiadni, mintha valamely nagy Corpus Elő-Serege volna, és egészen ellenkező utak felől kell tudakozódni, mind a' mellyekenn szándékozik valósággal menni: az egész Seregnek gyakran több részekre kell osztani, és ismét valami meghatározott ponton eggyesülni. A' Gyalogság' sebes szállítására megkivántató szekerekenn kívül, a' mellyekbe jó, és ha csak lehet, Uraság' lovainak kell fogva lenni, a' kész pénzenn, és kezesekenn kívül szemmit sem szabad magával vinni. Minden aprólékos Tárházbéli

éleségeket, és bútýorokat meg kell égetni, az ellenség felé lévõ hidakat el kell puszttítani. Ha ellenséges Csoportok ejtetnek fogságra, csak a' Tisztek vitetnek el, a' Közemberek pedig fegyvereiktõl megfoztatnak, a' lovak, ha azokat el nem lehet vinni, a' körülbelül lévõ helységekbe eladatnak. Kiváltképen törekedni kell a' Curiroknak, és sebes póstáknak elfogdosására; a' Postahelyekenn az leveleket el kell szedni, és minden eszközet el kell követni az ellenséges Vezérek és az azok háta megett fekvõ tartomány közt való levelezésnek felbelszakasztására. Ha ágyú, puskaapor, ruházatbéli szállitmányokra talál a' Sereg, mind azt el kell puszttítani. Eggy szóval, az ellenségnek okozott kár határozza meg azon érdemnek nagyobb vagy csekélyebb voltát, mellyet a' Kerengõ Sereg' Comendánsa az efféle probatételekben szerzett magának. Az ilyen Sereg' Hátrálásának többnyire egészen ellenkező oldal felé kell megesni.

F E L J E G Y Z É S E

Azon Mesterfzókknak, mellyek a' Magyar Nemes Felkelő Seregnek Regulamentumaiban idegen nyelvekből Magyarra fordítottak, 's mellyek a' Felsőges Cs. Kir. Fő Herczeg és Országunknak Nádor Ispánnya által kirendeltt Katona - Biztosság által helyben hagyattak.

A.

Állás	Stellung.
Állás helye az örnek.	Posten der Schildwache.
Álló Hadi Törvény-	
szék	Stand = Recht.
Alakozni	Mastiren.
ÁgyúTanya	Batterie.
Ágyú emelő	Artillerie = Handlanger.
Általvető	Mantelsack.
<i>Low. Gyak. Reg.</i>	

	B.
Bútyor	Gepäck.
Betörés	Choc.
Befoglaló Sor	Einfassung = Rotte.
	C.
Czél	Direktion.
Czélpont	Direktionspunkt.
Czéllinea	Direktionslinie.
Csapat	Kolonne.
Csatatűz	Bataille = Feuer.
Comandírozni	Kommandiren.
Comendáns	Kommandant.
	E.
Eggyesülés	Radirung.
<i>Egyenest!</i>	Grad aus!
Egyenlő közű vagy	
Eggyarányú	Parallel.
<i>Eggyes fúvás</i>	Einfacher Stoß.
<i>Eggyes ütés</i>	Einfacher Streich.
Éjjeli Őrjáró	Rond.
Elő-ember	Bordermann.
Előerány	Allignement der Tête
Elő Sereg	Avantgarde.
Elő Vigyázat	Vorpost.
Elofztás	Einteilung.

Eleje a' Csapatnak	Tête der Kolonne.
Erány	Allignement.
Erányozni	Aligniren.
Ezered	Regiment.
Ezered' Kormányja	Regiments-Kommando.
Ezeredes Tiszt	Staabs-Offizier.
Ezeredes Kapitány	Oberster.
Ezeredes Fő Had- nagy	Oberstlieutenant.

F.

Fő, Hadi Szállás	Hauptquartier.
Fő Hadi Kormány	General-Kommando.
Fő Hadi Tanács	Hof-Kriegs-Rath.
<i>Regyverbe!</i>	Gewehr heraus!
Flank v. Oldal	Flanke.
Főör	Hauptwache.
<i>Fordúlj!</i>	Rechts um!
<i>Front!</i>	Front!
Frontmárs	Frontmarsch.

G.

Gyűlö	Kast.
Garádicosos Állás.	Stellung in Staffeln.

H.

Hadi forgás	Manoeuvre.
Had	Armee.

Fennálló Had	Reguläre Armee.
Híradás	Avvertissement.
Hézak	Distanz.
Hátúlja a' Csapatnak	Queue der Kolonne.
Hátravonás	) Retraite.
Hátrálás	
<i>Hívó!</i>	Ruf!
Hátörzősereg	Arieregarde.
Harcz-Rend	Schlachtordnung.
Had - Rend	Treffen.

I.

Igazodás	Richtung.
Jelentés v. Tudósítás	Rapport.
Individuum v. Személy.	Individuum.

K.

Kanyarodás'	Schwenkung.
Káplárság és Pajtás	Korporal und Kamerads
ság Laistroma	schafts - Liste.
<i>Készülő</i>	Vergatterung.
Kettős Lépés	Doublet = Schritt.
<i>Kettős fuvás.</i>	Dopeltstoß.
<i>Kettős ütés.</i>	Dopeltstreich.
Kerengő Sereg	Fliegendes Corps.
Kiállás	Ausrückung.

Kiküldés vagy Szol-

gálat Laistroma	Kommandir = Liste.
Kiküldött Sereg	Kommando.
Koczkás Állás.	Stellung en échequier.
Kiterjedés	Deploirung.
Kifejtődés	Entwicklung.
Kompánia	Kompagnie.
Közhely	Intervall.
Közlépés	Ordinaireer Schritt.
Köszöntés	Salutirung.

L.

A' Legénység	Die Mannschaft.
Lármastrázsa	Schnarrepost.
Lefoszlani	Defiliren.
Lefoszlás	Defilirung.
Levél vitel Jegyző- könyve.	Ordonanz-Protokoll.

M.

Mars	Marsch.
Masírozni	Marschiren.
Mezei Strázsa	Feldwache.

N.

Napos Káplár	Korporal vom Tag.
Napló Könyv	Journal.
Nyalábkötél	Fouragier, Strick.
Nagyhivó	Chamade.

		O.	
Őrizet		Garnison.	
Ősztály		Division.	
Őstrom ütés		Sturm-Streich.	
Ősztalék		Abtheilung.	
Őszveállitás		Rangirung.	
Őszveállitás Lajstro-			
ma		Rangirungs = Liste.	
Óoldal vagy Flank		Flanke.	
Őrálló		Schildwache.	
Őrtanya		Hauptposten.	
Őrjáró		Patrouille.	
		P.	
Parola		Parole.	
Páros	} Sor	Gerade	} Rotte
Páratlan		Ungerade	
Puskázó		Plänkler —	Tirailleur.
Puskázni		Plänkeln.	
Puskal zár		Schaft.	
Portázni		Karakoliren.	
Porkoláb		Profoß.	
		R.	
Rajtahajtás		Uttaque.	
Rajta hajtani		Uttaquiten.	
Rend		Glied.	
Rendszabás Utasítás		Vorschrift.	
Reggeli Tudósítás		Früh Rapport.	
		S.	
Száma a' Kompaniá-			
nak		Stand der Kompagnie.	

Kiálló Szám	Austrückender Stand.
Teljes Szám	Kompletter Stand.
Fegyverfogható Szám	Streitbarer Stand.
Számtartó	Rechnungsführer.
Szám és Szolgálat Táblája	Stand- und Dienst-Tabelle.
Szakaiz	Zug.
Szemmérték	Augenmaß.
Szempont	Point de vue.
Szakadni.	Abfallen.
Széllyel!	Auseinander.
Szállítás	Transport.
Század	Escadron.
Százados Kapitány	Escadrons-Kommandant.
Szárny	Flügel.
Szárny Segéd	Flügel Adjutant.
Szabados	Gefreiter.
Szolgalat-Rend	Dienst Roster.
Szomszédember	Nebenmann.
Szójel	Losung.
Sark	Pivot.
Sarkember	Stockmann.
Sor	Rotte.
Sorcsapat	Reihen = Kolonne.
Sor-Czédula	Rotten = Zettel.
Szabás	Verhaltung.
Szorosság	Defilé.
Szószólló	Parlementer.
Szélső ember	Flügelmann.
Szélső Osztalék	Flügel-Abtheilung.

Szárnyaló	Glanqueur.
Sánczoló	Schanz-Streich.
	T.
Tábor	Lager.
Tábori Hang	Feldgeschrey.
Törvényes szószólló	Auditor.
Törvényes kihal-	
gatas.	Berhör.
Tiztség	Ebargo.
Tüzelés	Ebargirung.
Takarodó	Zapfenstreich, oder
	Retraite.
Terjedő Tüz	Lauf-Feuer.
Temetés - Mars	Todtenmarsch.
Templomba - Hívó	Kirchenstoß.
	U.
Utó ember	Hintermann.
Üdöszakasz vagy)	Tempo
Tempo)	
	V.
Vezér Segéd	General Adjutant.
Végör	Bedette.
Viradó	Tagwache.
	Z.
Zárkozz!	Schließt euch!
Zártt - Csapat	Massa.
Zászló-Sor	Estandarte-Rotte.
Zászlóhordozó	Führer bei der Infan-
	terie.
Zászlótartó	Estandarte-Führer.

FOGLALATJA.

A' MŰNKÁNAK

I-ső C Z I K K E L Y.

Bevezetés - - - - - Fol.

I.	§. Az Ezered' felosztása.	- -	1
	Állás, és Felosztás.	- -	3
II.	§. Állás, és Öszveállítás.	- -	5
III.	§. A' Fő, és Al Tisztek' elosztása.	- -	8
IV.	§. Egy magányos, Századnak Szárny- nak és Szakasznak Állása.	- -	13
V.	§. A' hibázó Tisztségek' Kipótolása	- -	15
VI.	§. Egy Lovas Ezerednek, és a' Rezer- vának Fegyverfogható tellyes Száma.	- -	17

II-dik C Z I K K E L Y.

A' FEGYVERREL VALÓ GYAKORLÁS.

I.	§. A' Fő-Tisztnek a' karddal való állása, és gyakorlása.	- - - -	18
----	---	---------	----

III-dik C Z I K K E L Y.

I.	§. A' Fő-Személyek' fogadása.	- -	25
II.	§. Eggyenként való Le-fosztás	- -	27
III.	§. Osztalékokkal való Le-fosztás,	- -	29

IV-dik C Z I K K E L Y.

A' FRONTNAK HÁTRA VALÓ FORMÁLÁSA.

I.	§. A' Frontnak Megfordítása	- -	30
II.	§. Front, és Szárny-Váltóztatás.	- -	30

V-dik C Z I K K E L Y.

I G A Z Ó D Á S O K.

I. §. Az Igazódásokról közönségesen	-	33
II. §. Soronként való Igazódás	-	38
III. §. Olytalékokkal való Igazódás	-	40

VI-dik C Z I K K E L Y.

F R O N T - M A R S.

I. §. A' Front-marsról való Tekintetek	46
II. §. Azon Tekintetek mellyekre kell vigyázni, ha akadályok adják elő magokat.	56
III. §. Oldalt-Tartás, és Vonulás a' Front-marsban.	60

VII-dik C Z I K K E L Y.

A' C S A P A T R Ú L.

I. §. A' Csapat' Származása.	-	61
II. §. A' Zártt-Csapatnak Származása	-	62

VIII-dik C Z I K K E L Y.

I. §. Az egyszerű Sor-Csapatnak Formálása, és Kifejtése.	-	62
II. §. A' Front' helyreállítása	-	63
III. §. Felmasírozás a' Csapat' Előeránnyába a' Fel-futás által	-	64
IV. §. Felmasírozás hátrafelé Felfutás által	-	64
V. §. Felfutás Frontból, Flankba helyből	65	

IX-dik C Z I K K E L Y.

I. §. A' Kettős Sor-Csapatnak Formálása, és Kifejtése.	-	65

X. C Z I K K E L Y.

AZ EGGYSZERŰ CSAPATNAK OSZTALÉKOKKAL
VALÓ FORMÁLÁSA, ÉS KIFIZETÉSE.

- I. §. Elindulás Szakaszokkal, fél vagy e-
gész Századokkal - - - - - 66
- II. §. A' Csapat' Kifejtése az Erányba va-
ló Felkanyarodás által. - - - - - 69
- III. §. Felmasírozás a' Csapat' Elő erán-
nyába Osztalékokkal. - - - - - 70
- IV. §. A' Front megett Osztalékokkal va-
ló Felmasírozás. - - - - - 75

XI-dik C Z I K K E L Y.

A' CSAPATNAK A' FRONT ELŐTT VALÓ FOR-
MÁLÁSA.

- I. §. Szakaszokkal való Elindulás, és a'
Csapatnak a' szélső Szakasz előtt való
Formálása. - - - - - 77
- II. §. Csapat Formálás egy közép Szakasz
előtt. - - - - - 78
- III. §. A' Csapatnak Osztalékokkal a' Ré-
süntös Mars által való Formálása. - 80

XII-dik C Z I K K E L Y.

- I. §. A' Csapatnak a' Front megett való
formálása, és kifejtése - - - - - 83
- II. §. A' Csapatnak egy Szélső Szakasz
megett hátra való Formálása, úgy hogy
ez a' Szakasz a' Csapat' Hátúlját for-
málja. - - - - - 85

XIII-dik C Z I K K E L Y.

A' KETTŐS CSAPATNAK FORMÁLÁSA, ÉS KI-
FEJTÉSE.

- I. §. Elindulás egy Osztály közepéről 87

- II. §. A' középrül Fél-Századokkal formált Csapatnak kifejtése. - - - 89
- III. §. A' Csapat' egyik Félével való Felmasírozás, és a' másik Féllel Flank formálás - - - 90
- IV. §. A' Flank' Felmasírozása - - - 91

XIV-dik C Z I K K E L Y.

- I. §. A' Zártt-Csapat' származása, és Formálása - - - 92
- II. §. A' Zártt-Csapat' Formálása - - - 93
- III. §. A' Zártt-Csapat' Kifejtése - - - 95
- IV. §. Zártt-Csapatból egész Osztályokkal való Felmasírozás - - - 96

XV-dik C Z I K K E L Y.

- I. §. Csapattal való Mars - - - 99
- II. §. A' Csapattal való Kanyargás. - - - 100

XVI-dik C Z I K K E L Y.

- I. §. A' Zártt-Csapat' Kanyargása - - - 106
- II. §. A' Zártt-Csapatnak egész jobbra vagy balra való Kanyarodása. - - - 107

XVII-dik C Z I K K E L Y.

- I. §. A' Frontnak helyben való Megváltoztatása, vagy a' jobb Flankba való Kanyarodás - - - 109

XVIII-dik C Z I K K E L Y.

SZOROSSÁGOKONN VALÓ ÁLTALMENETEL.

- I. §. A' Páros, és Páratlan Osztalékoknak Felmasírozása, és Szakadozása. - - - 111
- II. §. A' Páros Osztalékoknak egyedül való Felmasírozása, és Szakadozása - - - 114
- III. §. Elszakadás, akadályok miatt - - - 115

XIX-dik C Z I K K E L Y.

AZ EGGYESÜLÉS - - - - 115

XX-dik C Z I K K E L Y.

A' RAJTAHAJTÁSÉRÚL.

- I. §. Rajta Hajtás előre - - - 118
 II. §. Rajta Hajtás hátra felé - - 230

XXI-dik C Z I K K E L Y.

- I. §. Elő Sereg - - - - 131
 II. §. A' Puskázásra vagy Csapat' Előörzésére külön küldött Ofztaléknak Rend-Szabása - - - - 133
 III. §. Elő-Sereg a' Rezerva-Századdal. 136
 IV. §. Hátörző Sereg - - - - 141

XXII-dik C Z I K K E L Y.

- I. §. A' kiküldött Seregnek Rend-szabási 145
 II. §. A' Kiküldött apró Tsoportoknak elosztása, Rezerva Ofztalék nélkül 146
 III. §. A' Rezervának Feloosztása midőn az a' kiküldött Seregeknél, Elő, és Hátörző Sereggé fordítatik - - 149
 IV. §. Az Oldalok' fedezése, a' Rezerva által - - - - 152
 V. §. A' Rezervának a' Hátrálásba való használása. - - - - 154
-

A' Hadi Forgások különböző Vidékhöz való
Alkalmaztatása.

F O G L A L A T J A

B É - V E Z E T É S.

	Oldal
Az Elő, és Határozó Seregek, és Ódalörök kötelessége különböző Környékekben	4
A' Comendáns' Szemmértéke	10
AZ ELLENSÉG' KÖZEL LÉTÉBEN VALÓ MARS	12
Két Hadrendbe való Felmasírozás, és helyre állás	13
A' Comendáns' kötelességei az ellenséggel való véletlen öszve találkozásban	15 19
Két egymás mellett Nataliomnak tulajdon a' közepekből való Elindítások, — a' két Csapat' egyesítése, és helyre állítása	17
A' Comendáns' Kötelessége a' Szorossá- gokon való által menetel közben	27
A' FEKVÉS HELLYEKRŐL ÁLLÁSOKRŐL AZOKNAK MEGTÁMADÁSÁRŐL, ÉS VÉ- DELMEZÉSÉRŐL	41
A' Fekvés helyek' választása	41
A' Fekvés helyek' védelmezése	48

A' Fekvés helyeknek megtámadása	-	49
Szorosságokon által való Hátra vonás		52
AZ ELŐVÍGYÁZATOK KIÁLLÍTÁSÁRÚL	-	59
Az Elővígýázatok' Czélja	- - -	60
Az Elővígýázatok' száma, és Vidékekhez való alkalmaztatása	- - -	63

A' KERENGŐ SEREGRŰL.

Az ellenség' szemmel tartására való Kerengő Seregekrűl	- - - -	66
Az Ellenség' földére benyomuló Kerengő Seregekrűl.	- - - -	

M E G J A V Í T Á S A.

Némely Hibáknak a' Lovasság' Tanítás Re-
gulamentumában.

75-dik. Óldal 8-dik. Sor “ *Három Sor* „
olvasd *Három Rend.*

76-dik. Óldal 15-dik. Sor “ *Három Sor* „
olvasd *Három Rend.*

79-dik. Óldal 17 dik. Sor “ erre a' Szóra
Mars olvasd erre a' szóra *Jobbra* vagy
Balra tarts! Mars.

Hibák a' Gyakorlás Regulamentumában.

20-dik Óldal 14-dik Sor “ A' Szencség előtt
való Köszöntés ezen módra esik meg,
mindazonáltal csak két Tempóban a' Kard-
nak egyszer a' Leeresztésével olvasd a'
Szencség előtt való Köszöntés Imádság-
hoz való állással esik meg.

21-dik Óldal 4-dik Sor *Helyreállítás* Temp. 1. 2.

25-dik Óldal 11-dik Sor *Helyreállítás* Temp. 1.2.3.

21-dik Óldal 10-dik Sor “ *Marsközben* „
olvasd *Mars* közben.

26-dik Óldal 24-dik Sor “ *Második Sor* „
olvasd *Második Rend.*

44 dik Óldal 24-dik Sor “ *Második Során* „
olvasd *Második Rendén.*

56-dik Óldal 6 dik Sor “ *Tekéntetet* „ ol-
vasd *Tekéntetek.*

109-dik Óldal 21-dik Sor “ *Balra Frontba Fel-
maszírozunk* „ olvasd *Balra Frontba Fel-
maszírozunk Mars!*

114-dik Óldal 2-dik Sor “ *Részeknek* „ ol-
vasd *Ósztalékoknak.*

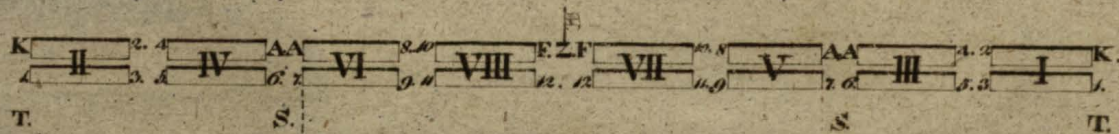
136 dik Óldal 5-dik Sor “ *Századot* „ olvasd
Századdal.

1777

1777

1777

*A Nemesi Lovas-Sereg egy Osztályának rendben állása
és fel-osztása.*

K. Kapitány.

E. Fő-Hadnagy.

A. Al-Hadnagy.

S. Strázsar-Mester.

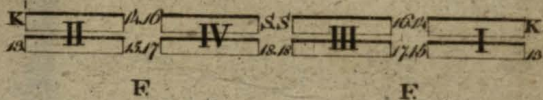
1.º Számtól 18.º Száplárok.

T. Trombitás.

Z. László-tartó.

1000 lépés

Rezerva

1808. Esztendőben.

A Nemesi Lovas-Sereg egy Osztályának, Rezervájával együtt,

jobbra.

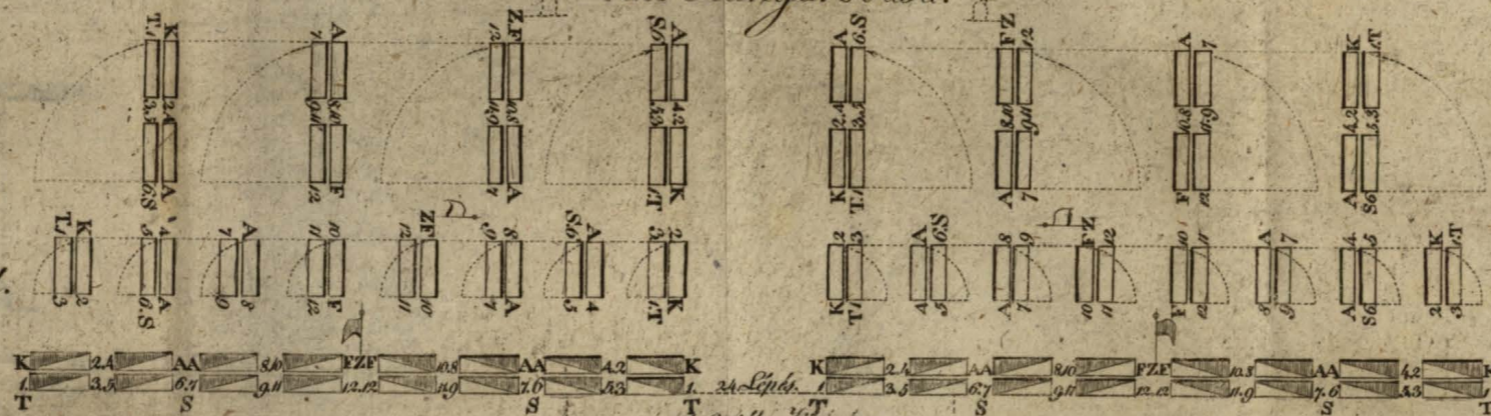
balra.

való kanyarodása.

Élt. Századokkal.

Szakaszokkal.

Ezen Mozdulások előtt való Rendben Állás.

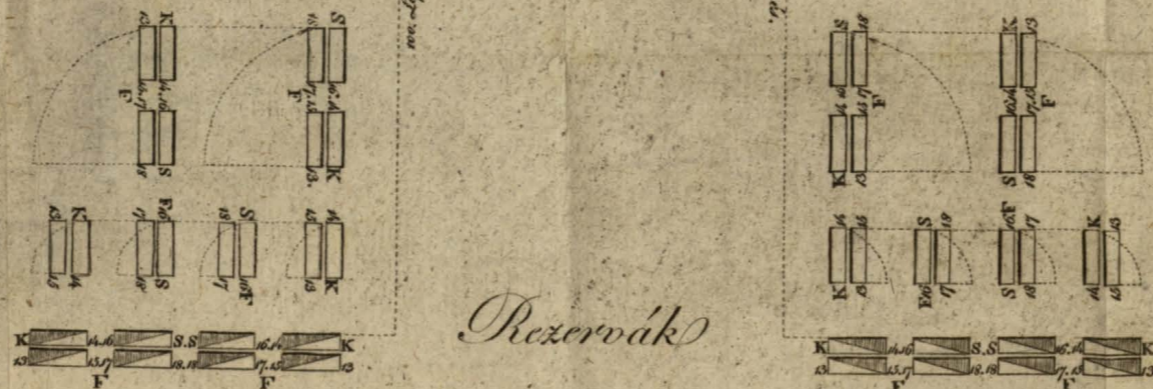
24. Szék. 2. osztály. Hősehelye

Élt. Századokkal

Szakaszokkal

Ez előtt való Állás

Rezervák

Egy Csztilynak I Front. és Szárnya Változtatása, egész Szűzadokkal.

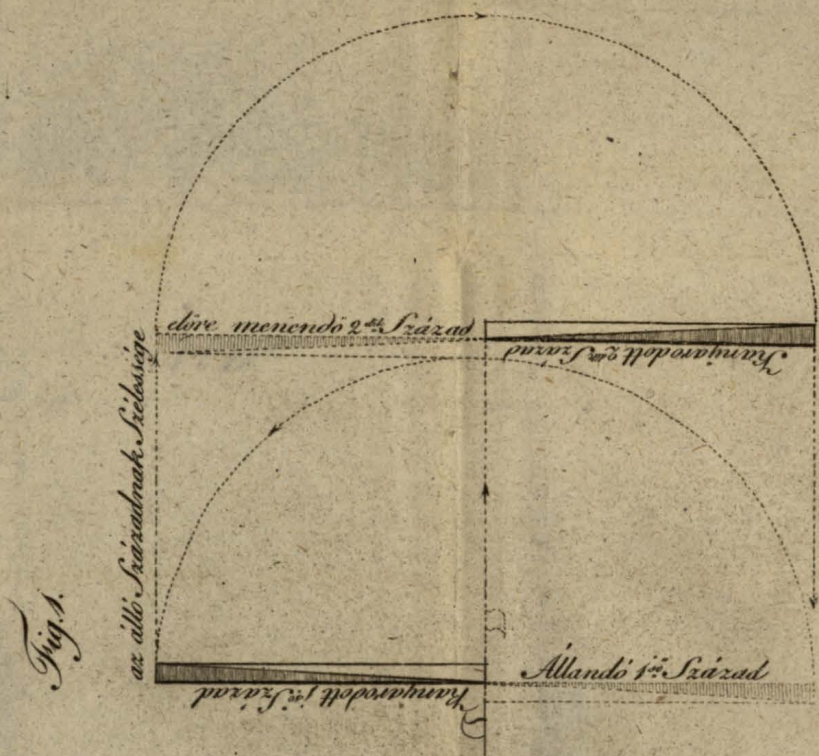
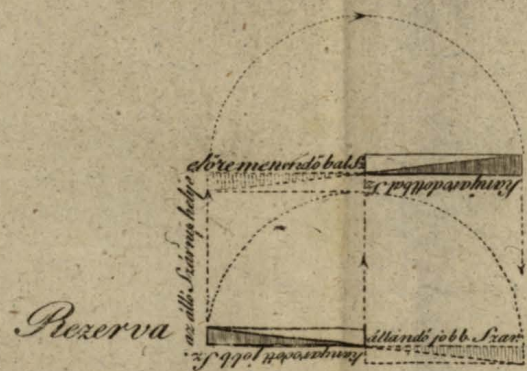

Fig. 1.

A Rezerva, ezen Mozdulást fél Szűzadokkal, hasonlóképpen követi

Rezerva

Az 3. és 4. egész jobbra való Fordulás helyett. Szakaszokkal egész jobbra való Kanyarodás. mind Front. Állásban, mind Front. Marsban.

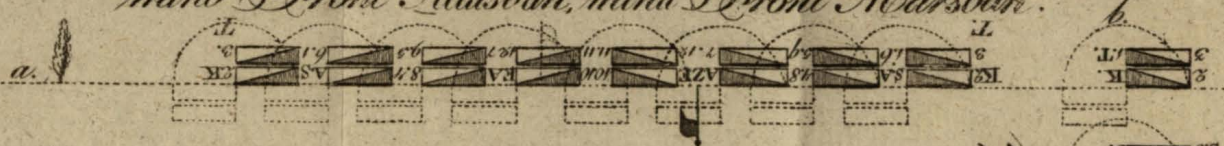
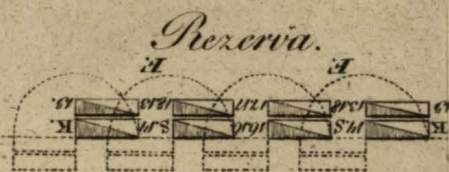
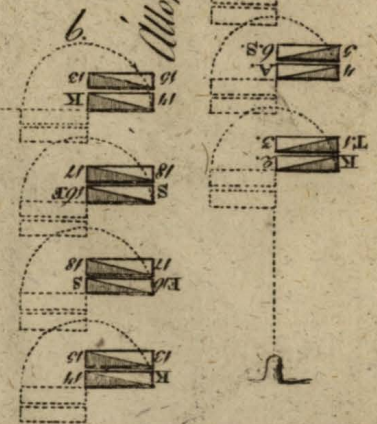

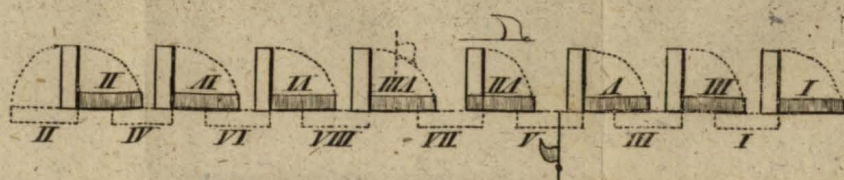
Fig. 2.

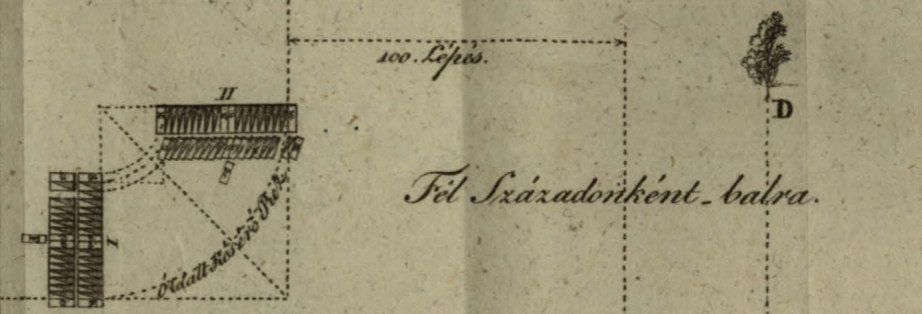
Álló, vagy menő Csapatba

Szakaszokból megfordított Szárnyal jobbra, felkanyarodott Sereg. Állása.

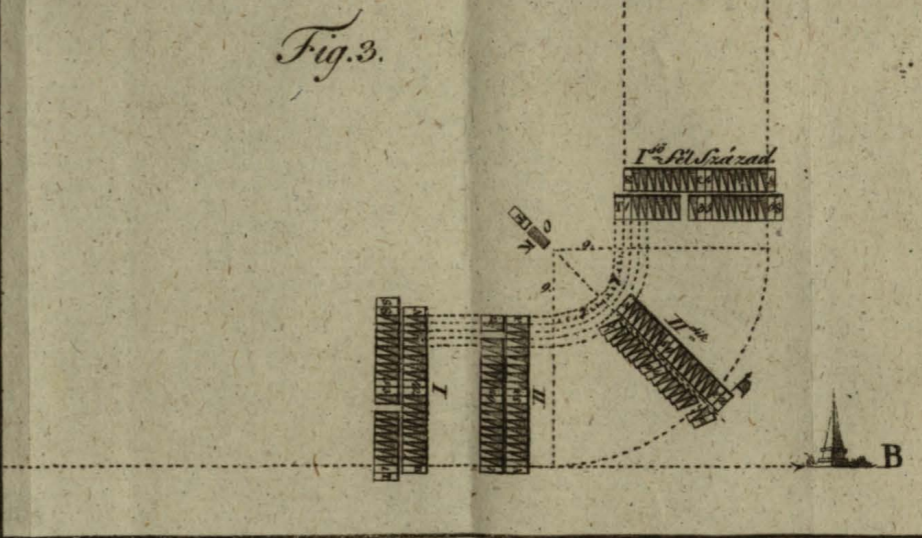

AltCsapatba menő Sereg Kanyarodása.

Fél Századoként balra.

Fig. 3.

Kanyarodás. jobbra egy Sarok Körül. balra menve.

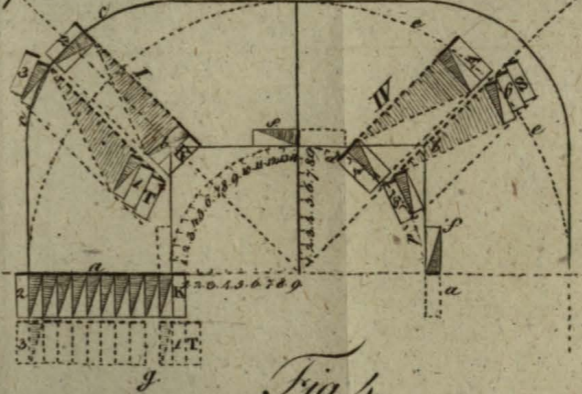

Fig. 4.

A Csapatba menő Sereg Kanyargása

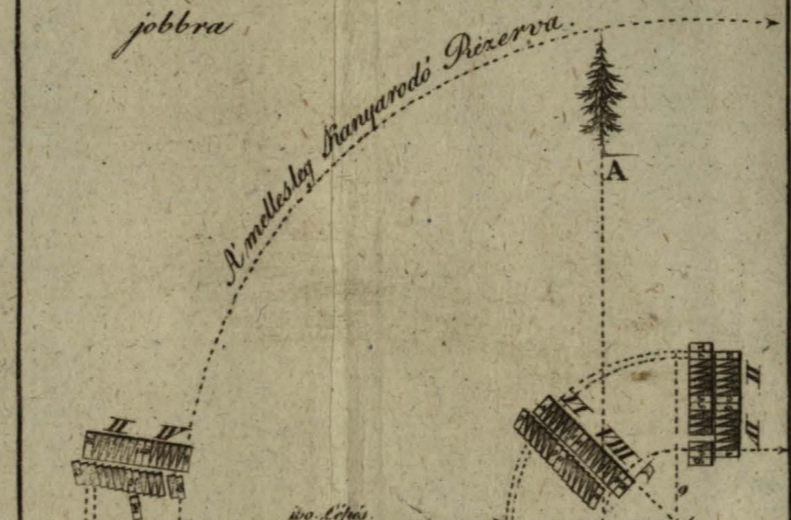
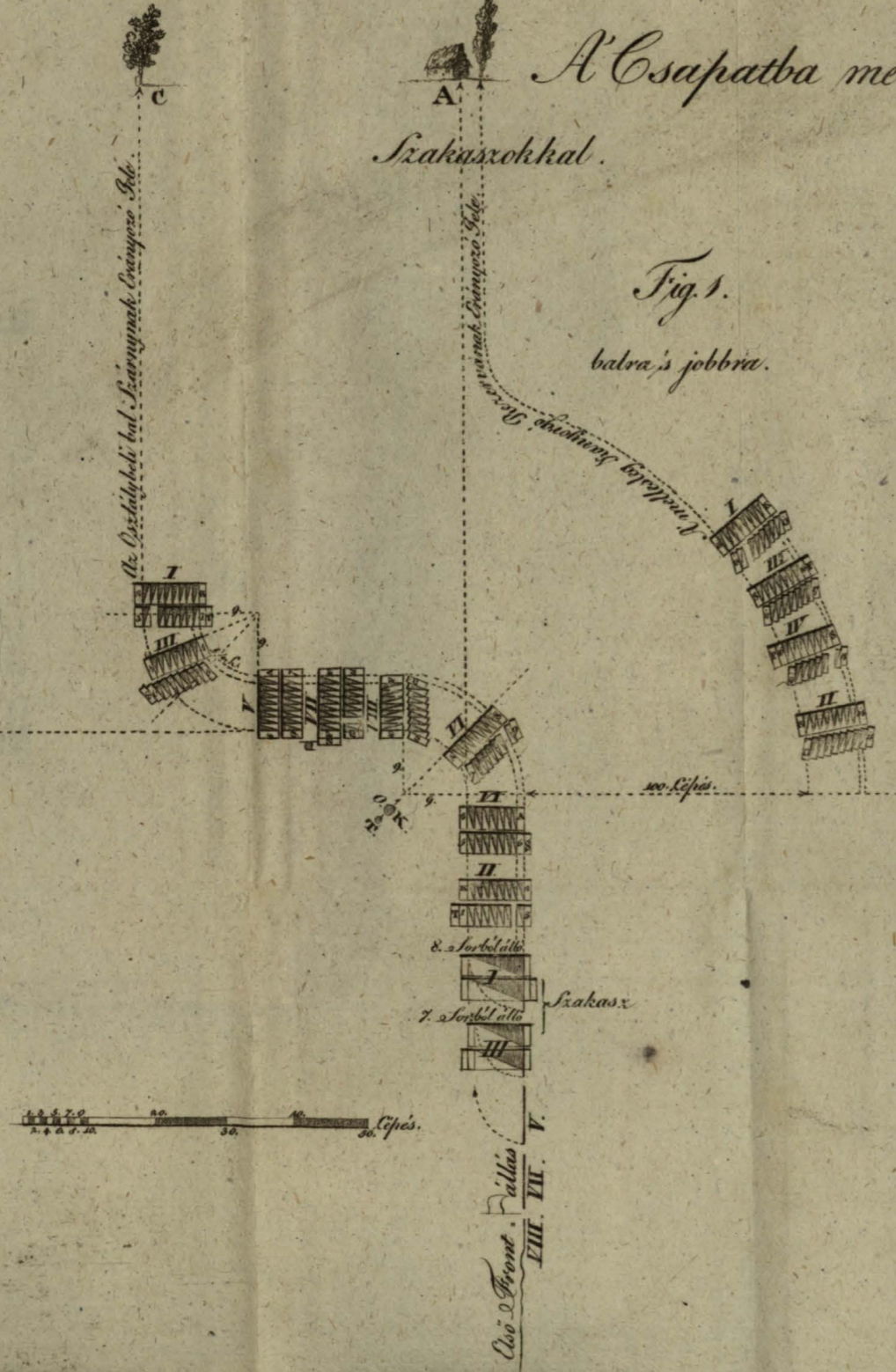
Szakaszokkal.

Fig. 1. balra s jobbra.

Fél Századokkal.

Fig. 2. jobbra.

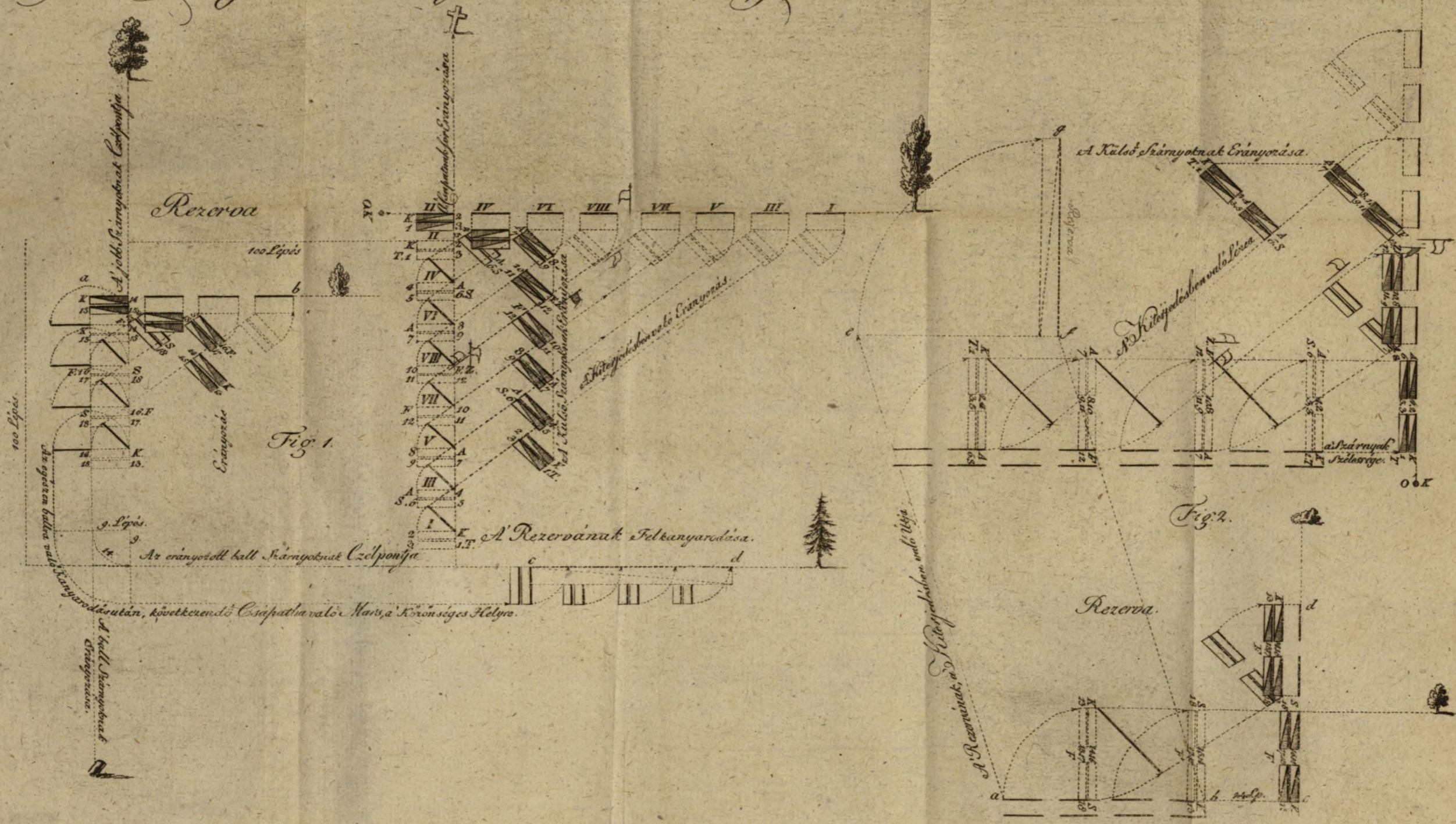
A mellesleg Kanyarodó Rezerva.

Fél Századoként egy Kanyarodás.

Egy Osztálynak Frontba való Kiterjedése, a Szakaszokkal - jobbra, is Sét Századokkal - balra Pl. V.

Reserva

100 Lépés

Fig. 1.

A Rezervának Felkanyarodása.

Fig. 2.

Reserva.

100 Lépés

9 Lépés

Az erányozott kelt Szárnyonak Célponja

Az egész en balra való Erányozásában, következő Csapatba való Mars, a Körösleges Helyre.

A küll Szárnyonak Erányozása.

A Külső Szárnyonak Erányozása.

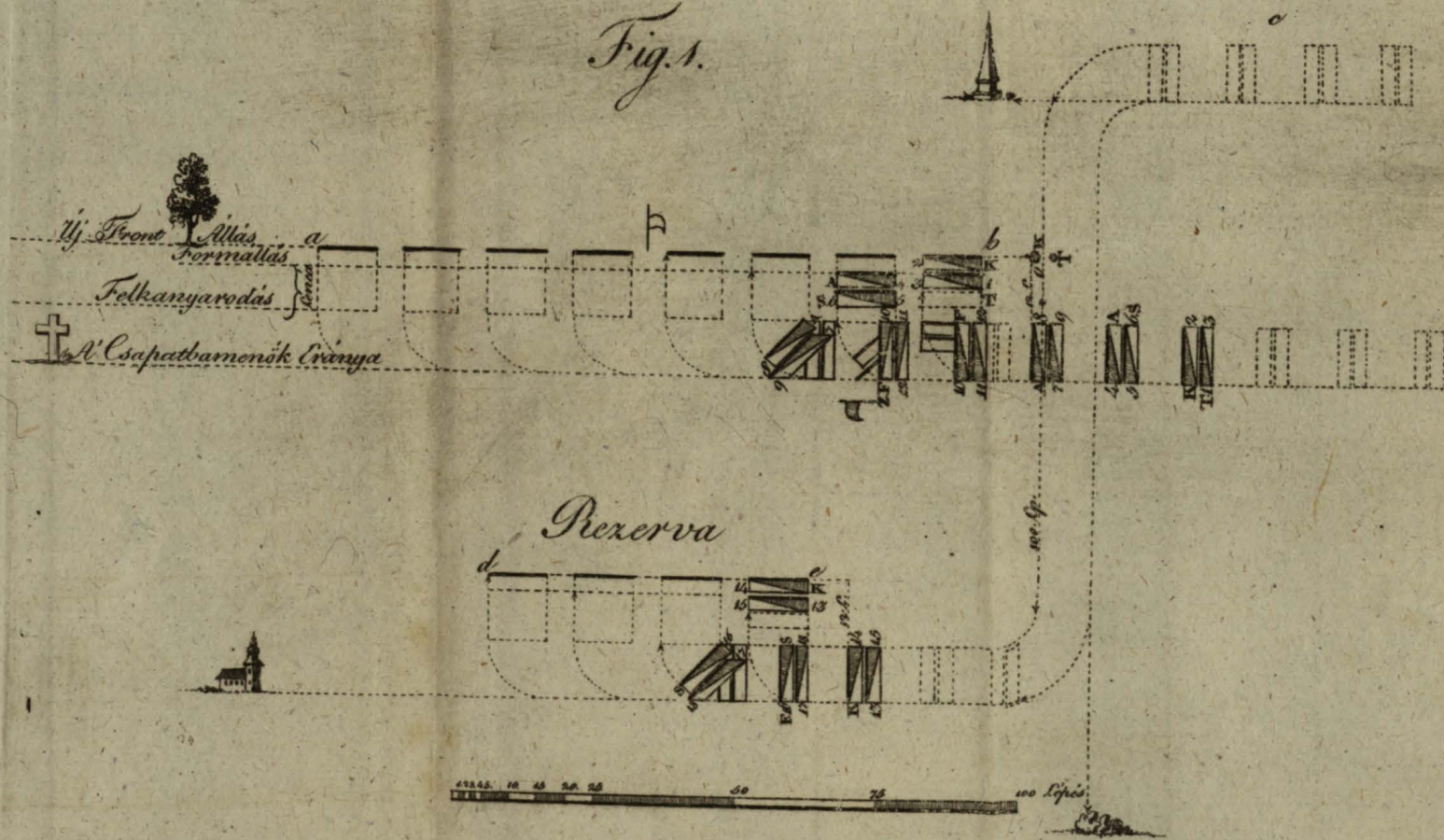
A Kiterjedésben való Erányozás.

A Századnak Erányozása.

A Rezervának, a Kiterjedésben való Erányozás.

Front Formálás, az első Szakasz megett felkanyarodva

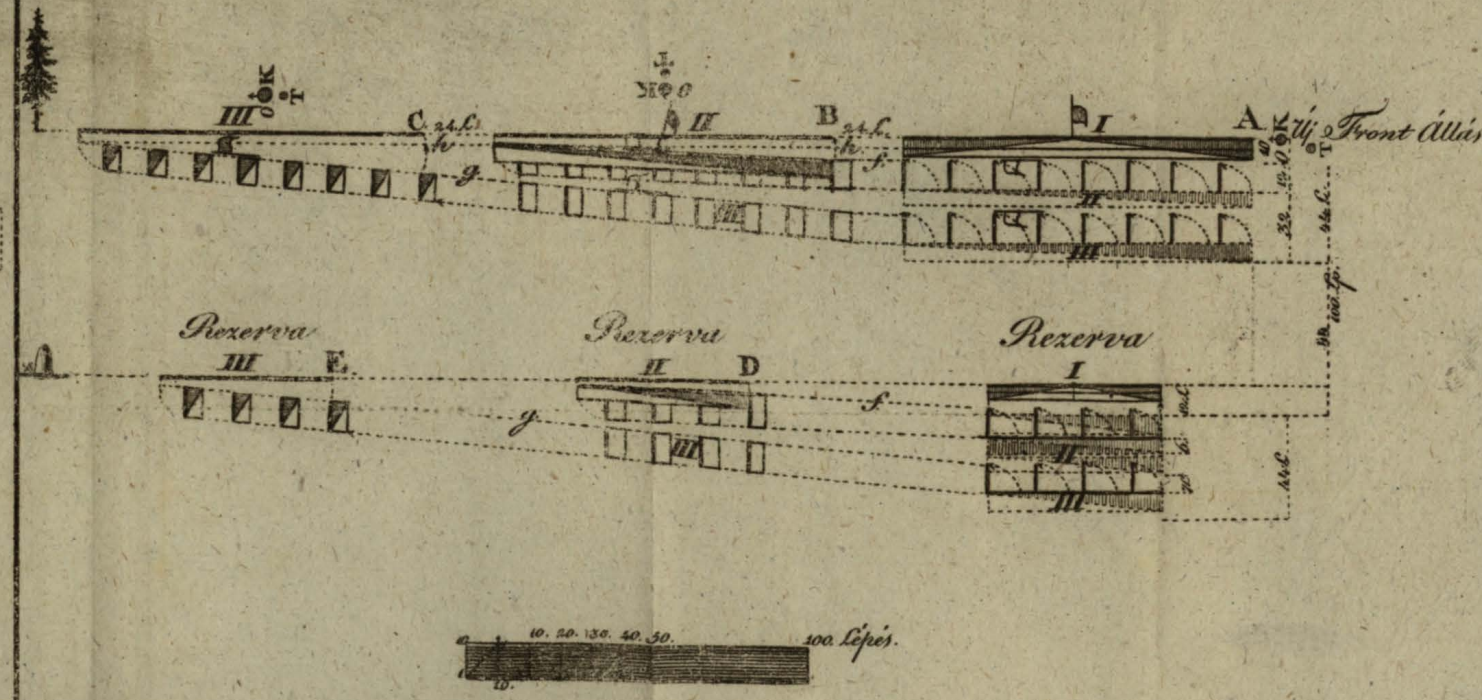
Fig. 1.

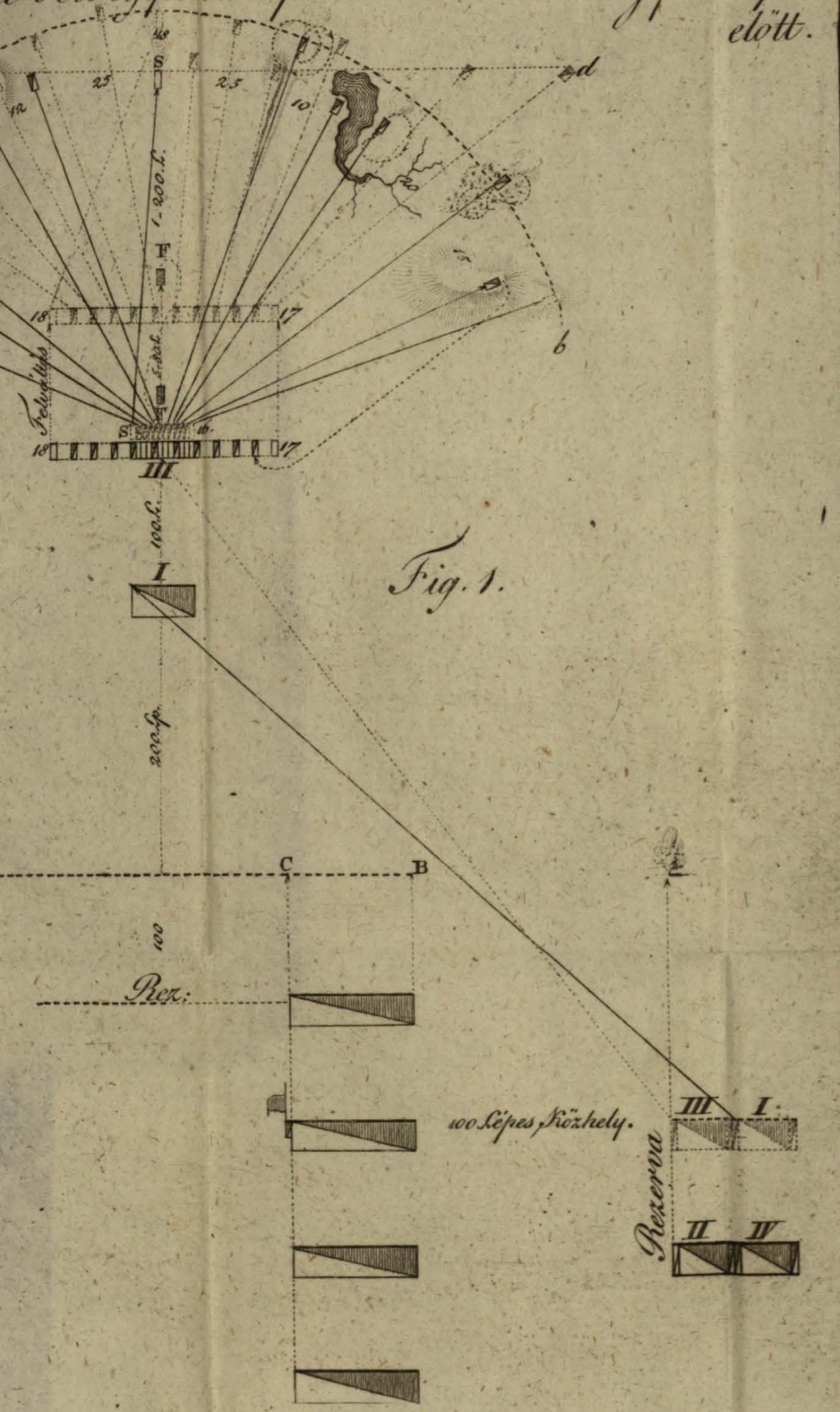
Csxtályonként való Front Formálás

az Állásból

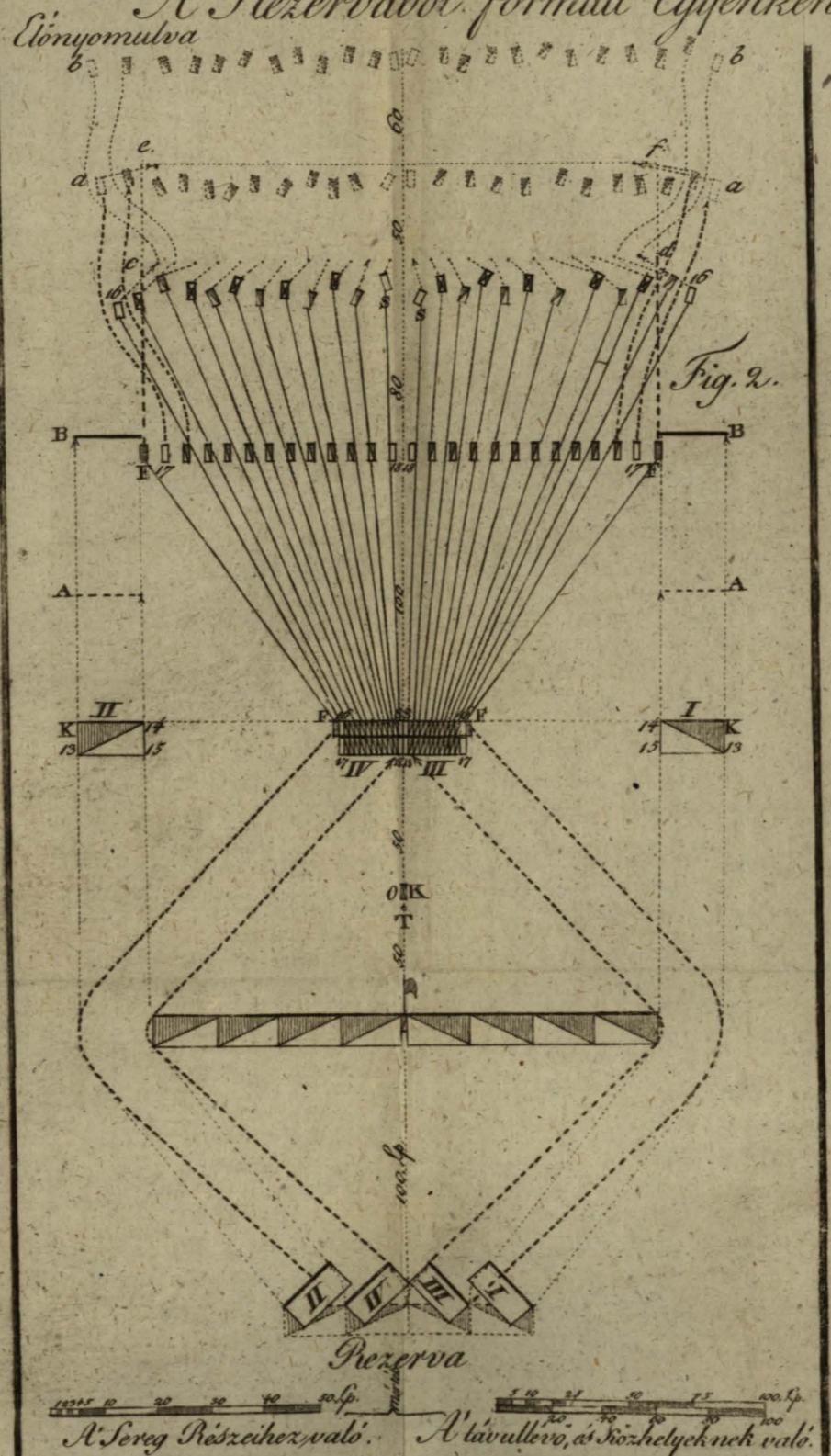
Fig. 2.

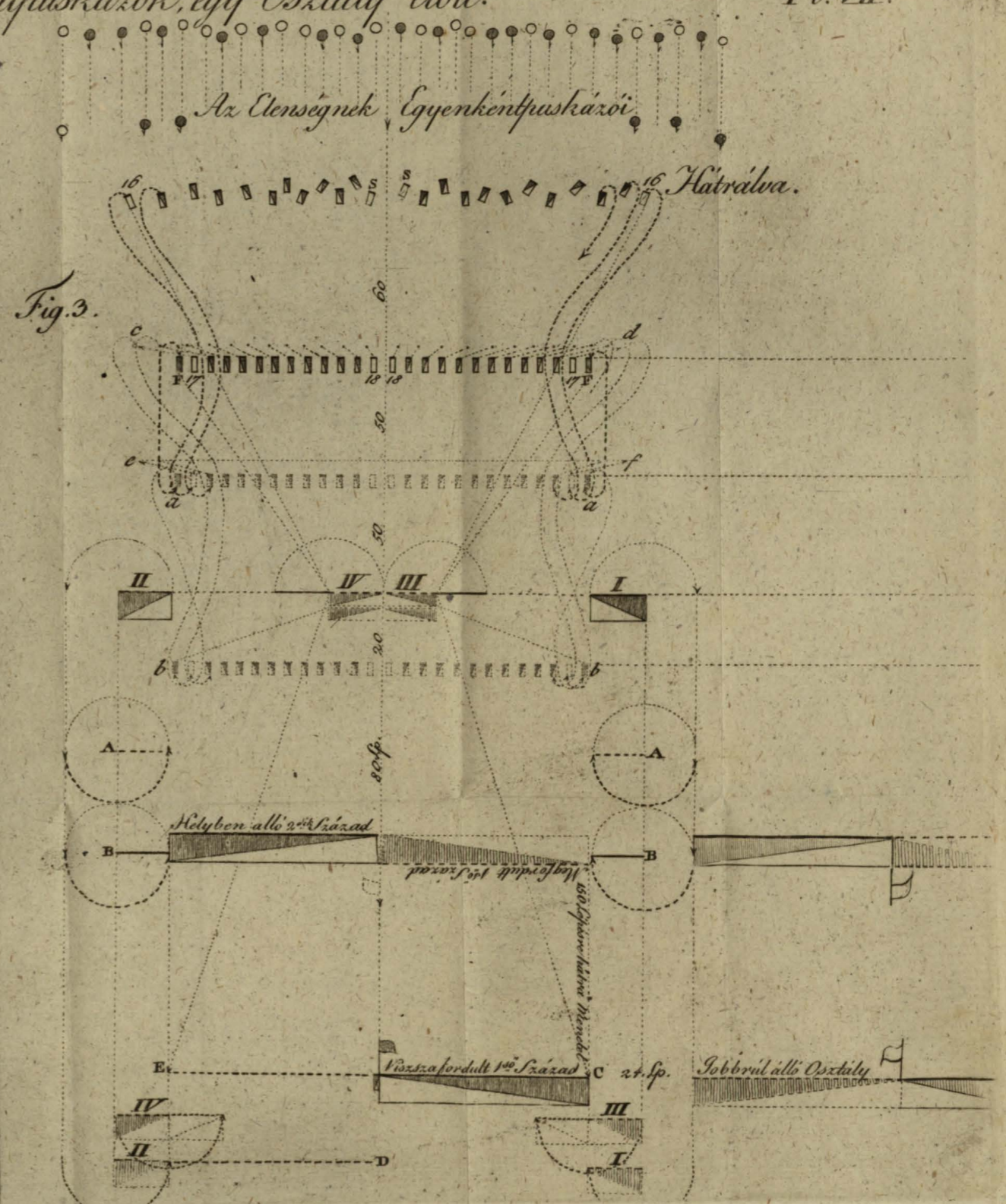
a belüli Egyenkéntpuskázók Elszéledése, egy Csapat előtt.

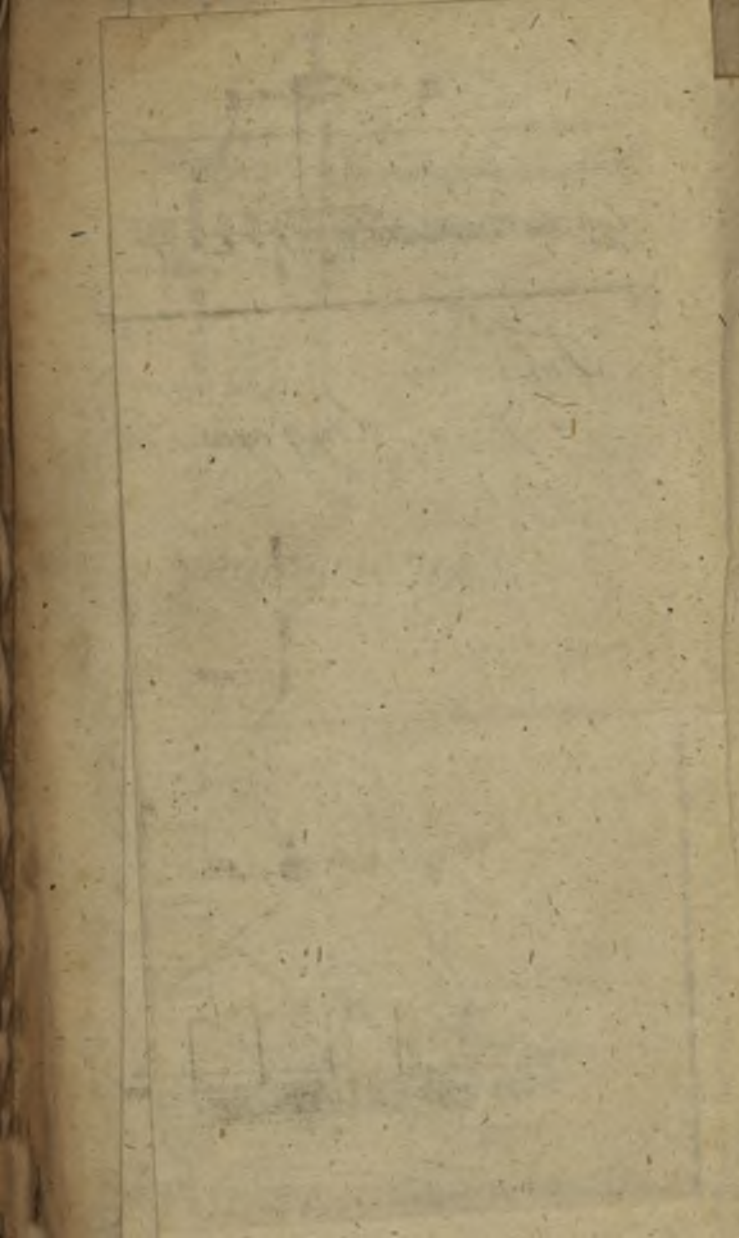
A' Rezervából formált Egyenkéntpuskázók, egy Osztály előtt.

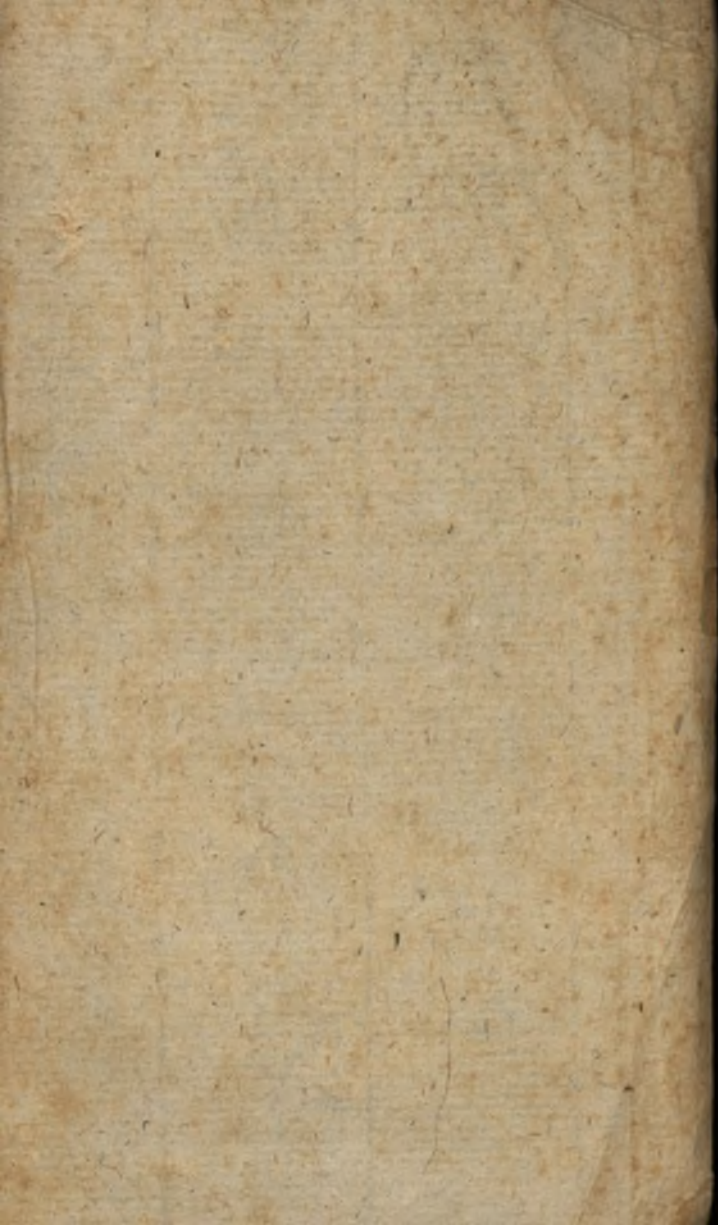

Az Elenségnek Egyenkéntpuskázói

PESTEN,
HARTLEBEN KONRÁD ADOLFNÁL

1809.
